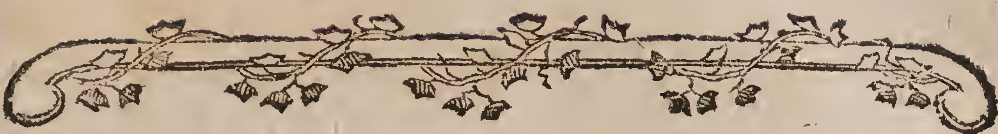
COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XXIV. PARS IV.

LIPSIAE MDCCLXXXII.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Londini apud Fr. Elmsly, Edinburgi apud Io. Balfour, Lugd. Bat. apud Fratres Luchtmann, Parisiis apud Barroi senior. Venetiis apud Io. Bapt. Pasquali, Milano apud Ios. Galeazzi, Augustae Taurinor. apud Laurent. Giraud, Holmiae apud Magnum Swederum.

I.

Kongl. Svenska Vetenſkaps Academiens Handlingar för År 1775. Vol. XXXVI. Med Kongl. Academiens Tilſtånd. Stockholm, tryckte i framledne Direct. Lars Salvius Tryckeri på Sterbhuſets Koſtnad, 1775. 8. pagg. 350. tabb. aen. 10.

i. e.

Acta Academiae Regiae Scient. Suecicae anni 1775. Vol. XXXVI.

Initio, poſt Regem, Academiae Suae Protectorem, nominantur Socii, Sueci et exteri.

Trimeſtre primum.

1. Cl. ALEX. MICH. DE STRVSSENFELT bre- p. 1.
viter deſcribit, quomodo menſurari oporteat *aquae in fontibus profunditas*, et menſurae in tabula deſcribi, vt intelligatur, quae facienda ſint, ſi fluente tempore ingeſta materia portum minus profundum efficiat.

2. *De aquarum mineralium examine* agit Cl. TOR- p. 7.
BERN BERGMAN. Illas examinauit, quae in Sueciam aduehuntur, Seydſchützenſem, Selteranam, Spadanam et Pyrmontanam. Singularum grauitates ſpecificas exhibet; quae admixta continent, vt, euaporatione diminutae, dimittant, effecit; aëris fixi, quem vulgo vocant, qui ipſi acidum aëreum eſt, quantum quaelibet contineat, explorauit

peculiari machina, qua acidum hoc, excalescente aqua abiens, colligitur. Ingredientium pondera subtiliter exhibet, et, quae analysi instituta separavit, inesse aquis, reagentibus adhibitis confirmat.
p. 18. Reperit vero in omnibus acidum aëreum, *liberum* quod vocat, hoc est, quod calore, quo ebullit aqua, auolat; nam illud, quod ad saturanda alcalia, calcem, magnesiam requiritur, maiori demum calore separatur. Item omnibus insunt calx et magnesia, acido aëreo saturatae. Ferrum acido aëreo solutum inest Spadanae et Pyrmontanae. Alcali mineralis crystalli obtinentur ex Selterana et Spadana, vegetabilis alcali ex Spadana. Calx acido vitrioli saturata ex Seydschüzensi, Spadana et Pyrmontensi. Magnesia acido vitrioli saturata ex Seydschüzensi atque Pyrmontana. Magnesia acido salis saturata ex Seydschüzensi; alcali minerale acido salis saturatum ex Selterana, Spadana et Pyrmontana. Methodus vero ipsa, qua haec examina instituit, ab aliis multum recedens, magno cum fructu apud ipsum legetur.

p. 43. 3. IOH. NOREEN describit *methodum minus vsitatam, calculum vesicae e feminis eximendi.* Eius ipse experimentum fecit in femina rustica, destitutus instrumentis, quae ad sectionem calculi adhiberi solent, vt solo scalpello vti oporteret. Calculus durus et asper, digiti circiter spatio post orificium vrethrae, vesicam et vaginam vteri disruperat, apertus apparens. Eo igitur loco, quem natura indicabat, vesicam et vaginam, versus interiora, duorum circiter digitorum spatio, dilatauit, calculum digito prehendit, sed adnatum interiori membranae vesicae ita separauit, vti obstetrices placentam vtero adnatam separant. Deinde a materia calculosa vesicam digitis purgauit; vulnus apertum seruauit, secunda die post operationem

nem nihil calculosi amplius ex vulnere exiit, vrinaque consueta via, absque dolore, effluxit. Aegra mox conualuit, anno sequente infantem enixa, post plures. Erat annorum XXXVI; dolores per quadriennium passa, quorum caussam Noster animaduertens instrumentis destitutus feliciter sustulit. Nominat alios, qui simili methodo vsi sint, FABRICIVM HILDANVM *Obs. Chir. Cent.* I. *Obs.* 68. RVYSCHIVM *Obs. An. Chir. Cent. Obs.* I. BVSSIERE *Phil. Transact.* 1700. *abridg'd p.* 188. et porro methodi praestantiam ex principiis anatomicis et chirurgicis confirmat. Tria illa loca, vbi vreteres et vrethra vesicae iunguntur, trianguli velut aequicruri spatium definiunt, cuius basis vreterum insertionibus contineatur. In quam, si perpendiculum ductum cogitetur, sectio iuxta hoc per- p. 50. pendiculum tutissime fiet, illaesis manentibus vrethra et peritonaeo, fibris muscularibus longitudinalibus, quae ibi paucae reperiuntur, facile separandis, arteriarum ramulis, qui tunicam cellulosam liberam ingrediuntur, facile contractione se occlu- p. 52. suris, sphincteribus omnino a loco sectionis remotis. Hanc igitur methodum calculum eximendi aliis praefert, et, quomodo adhibenda sit, docet.

4. Cl. OLAVS ACREL laudat studium et p. 57. dexteritatem NOREENII, qui recte, in casu, quem narrat, vsus sit *loco necessitatis*, quem calculus ipse, disruptis membranis, fecerat. Sed multum abest, vt concedat triangulare illud spatium, quod ostendit NOREENIVS, *locum electionis* esse; secuturum p. 60. enim incisionem in illo infimo vesicae loco perpetuum inuoluntarium stillicidium vrinae, quod sectione in parte superiore instituta, si reliqua conueniant, euitetur.

p. 61. 5. His addit Cl. ROL. MARTIN, methodum A NOREENIO propositam egregie conuenire cum anatomia, experientiae tamen, quod et Cl. ACREL dixerat, committendum esse, vt eius praestantiam determinet. Quo refert, videndum esse, an, secta vagina vteri super columna carneo-papillosa anteriore, apertura vnius aut duorum digitorum fieri possit eximendo calculo? annon laedatur a REGNERO DE GRAAF descripta substantia membranosa albicans, quae canalem vrethrae circumdat? annon sinus, pori et lacunae mucosae, quae reperiuntur inter reticulata iuga valuularum vaginae et ceruicis vteri, et alia humorum receptacula, effuso perpetuo liquore, ad illam, de qua Cl. ACREL metuit, vrinae incontinentiam multum factura sint? Porro hanc a NOREENIO propositam methodum cum apparatu alto comparat.

p. 69. 6. CAR. PETR. THVNBERG describit *fungum* huc vsque *ignotum*. Reperit illum in regione sabulosa *Carr* Capitis Bonae Spei; structura est adeo singulari, vt nec inter flores, nec inter fungos commode possit referri. Illorum habet partes, petala, mares, feminas, textura vero petalorum, pilei, et corporum seminalium propius ad fungos ducitur, inter Clauariam et Lycoperdum collocandus. Mares tres, supra feminam positi, antheris praediti, quae puluerem seminalem in sulcis contineant, et in feminam demittant; ita enim contingere fructificationem ex eo colligit Noster, quod alias hae partes, quibus omnes fungi huc vsque cogniti carent, superfluae essent. Cui vero fini contingat haec fructificatio plantarum ad modum, fatetur, se non intelligere; credit enim semina huius fungi, vt aliorum, esse animalcula viuentia. Plura de mirabili hoc fungo non transscribimus, cum vix sine figura,

figura, qua suam descriptionem illustrat Cl. Auctor, intelligi possint. Sermone vsus est non botanico-latino, sed suecico. Vocat: *Hydnoram Africanam.*

7. Theorema geometricum *de computandis pyramidibus truncatis breuius, quam a* CLAVIO *factum est,* demonstrat ZACH. PLANTIN. p. 75.

8. *De minera Tutanego Sinensi* refert IOH. ABRAH. GRILL. Accepit illam in itinere Sinensi ex Prouincia *Yunnan,* vbi plurimae metallifodinae Sinensium reperiuntur. Differt plurimum colore a minera eiusdem nominis, quam EKEBERG Londini CIƆIƆCCLVI. descripsit, et ex prouincia *Whonam* habuit, quod idem nomen esse Noster contendit, pronunciatione populi et Mandarinorum diuersum. p. 77.

9. *Eiusdem minerae examen chemicum* instituit GVST. V. ENGESTROM. Est ipsi: *Minera zinci calciformis, pura, friabilis: flos zinci naturalis albus, cum ochra ferri rubra, vndulatim interposita.* Itaque nouo minerali, *flore zinci naturali,* ditatur mineralogia. p. 78.

Trimestre secundum.

1. *Astronomicum problema* soluit Cl. LEXELL de figura orbitae planetae definienda, ex datis, cum distantia minima a sole, duabus aliis, et angulo, quem vltimae duae ad solem continent. Eius vsus inprimis ad cometas pertinet. p. 87.

2. Dissertationis *de aquis mineralibus* sectionem secundam et *vltimam* edit Cl. BERGMAN, docturus, quomodo arte parentur. Primo apparatus describit aquae acido aëreo impraegnandae, tum suum, tum Cl. PRISTLEII, vt illum ipse emendauit, item quo- p. 94.

modo fermentantia poſſint adhiberi; ipſe saccha-
p. 97. ro in aqua ſoluto vtitur. Fermentantibus vti convenit illos, qui, calce acidis ſoluta, aliquid a menſtruo ſecedens ineſſe materiae aquam impraegnanti verentur, etſi ipſe hunc metum ſuperuacuum pronunciat, cum acidum aëreum his ſolutionibus obtentum nihil ad hoc, vel illud menſtruum pertinens oſtendat, ſeque omnino ita habeat, veluti quod
p. 102. e calce omnis acidi experte igne elicitur. Aquae omnes acido aëreo fetae ſunt, quod ex aëre attrahunt, maiori copia, ſi motu agitatae fuerunt, quo ſeparatarum partium augetur ſuperficies, vt plus acidi ingrediatur. Minor quidem eſt in aquis huius acidi copia, quam quae guſtu percipi poteſt, quod tamen potae refrigerant, ab eo eſt, vnde id coctae non praeſtant, niſi diu frigidae rurſus ſteterint. Aërea vero aqua, vt ros et pluuia, eam ipſam ob cauſam, quod guttarum eius maior ſuperficies ab aëre tangatur, ditior eſt acido aëreo, quam quae alueis terreſtribus continetur. Quam ob cauſam coelo decidens aqua magis prodeſt plantis, quam hauſta, qua humectantur. Docuit enim Noſtrum plantarum analyſis, ineſſe illis, praeter alias, calcem, magneſiam, argillam et ſilicem, quae quidem in agris fertilibus etiam reperiuntur, calx vero et magneſia, accedente acido aëreo, ab aqua ſolui poſſunt et adeo plantas ingredi. Iam docet, quomodo parandae ſint aquae mineralibus, quas examinauit, ſimillimae.
p. 107. In quo negotio maxime operoſae ſunt deſtillatio, et cura, vt ingredientium pondera quam exactiſſime eas rationes habeant, quae in naturalibus aquis
p. 109. obſeruantur. Itaque faciliores methodos deſcribit, omiſſis etiam calce et gypſo, quas res, ſi non nocivas, certe nihil facientes ad harum aquarum vſum
p. 110. medicum exiſtimat. Sintne aquis ſuis artificialibus eaedem omnino vires ac naturalibus, id quidem medi-

medicis examinandum reliquit, ſibi ipſi profuiſſe teſtatur. Multa alia huc pertinentia adiungit, de- p. 120. nique de thermarum Carolinarum aquis examinandis conſilia edit.

3. AXEL BERGENSTIERNA inſtrumentum de- p. 122. ſcribit, *grauitatibus ſpecificis ſolidorum ponderatione hydroſtatica reperiundis. Roſenberg*, inſtrumentorum fabricator, fecit ad imitationem eius, quod pro fluidis examinandis in commentariis CIƆIƆCCLXX deſcribitur. Simile eſt cognito illi, quod araeometrum *) vocant, ponderibus adiectis ad eandem ſemper notam deprimitur, corpore ipſi ſupra aquam incumbente, aut dependenti ab inſtrumento lanci, intra aquam impoſito. Id exactius multo praedicat Noſter, bilancibus hydroſtaticis, etiam a phyſicis celebrioribus, vt MVSSCHENBROEKIO adhibitis, et grauitates metallorum ſpecificas, prout illas reperit, exhibet.

4. *Modum, Sal Benzoës obtinendi,* docet CAR. p. 128. WILH. SCHEELE. Coquitur Benzoë cum calce viua. Ita particulae calcis, dum ſe particulis benzoës interſerunt, impediunt, quo minus hae a calore co- p. 130. eant, calce vero, etiam in partes reſinoſas Benzoës agente, hac via ſal extrahitur eadem copia, ac ope deſtillationis, 12 aut 14 drachmae ex libra Benzoës. Id ſal omnino liberum eſt ab oleo empyreumatico, quod floribus Benzoës conſueto more paratis adhaeret. Enchireſes diſtincte deſcribit.

5. *Motum ſingularem aquae in lacu Hjelmar* de- p. 133. ſcribit Cl. OLAVS STRANDBERG. Tranſuerſus lacui ab auſtro ad boream puluinus porrigitur, varie inflexus. Flante vento vehementiori in directione illi huic perpendiculari, etiam paulo poſtquam

Oo 5 ceſſa-

*) vid. comm. noſtr. Vol. XIII. p. 377.

cessauit ventus, tendit fluxus aquae ad partes pulvino illis, vnde spirauit ventus, oppositas, occidentales, si ventus orientalis fuit. Id tribuit Noster aquae a vento ad littora lacus congestae et post recedenti. Simul ille fluxus magnam copiam piscium versus Isthmum defert, vt id phaenomenon plurimum prosit piscatoribus.

p. 138. 6. *Tabulam lacus Hjelmar* CIↃIↃCCLXXI descriptam edit Cl. NIC. MARELIVS, vbi puluinus ille exhibetur figura fere rectilinea, cum Cl. STRANDBERG varie curuam posuisset. Itaque et de fluxus illius caussis et conditionibus aliter Cl. MARELIVS sentit.

p. 140. 7. *Agrum quendam in accliui collis lapidibus obsitum* describit IAC. SERENIVS.

p. 142. 8. *De arbore Sago proprias obseruationes* edit CHRIST. HENR. BRAAD, Sup. Soc. Ind. Or.
p. 144. Cum primo progerminat haec palma Cycas, satis similis est aliis palmis, sed adultior plurimum differt. Altitudinem vlnarum XVI aut XX attingit; folia pinnata, oblonga, versus extremitates acuminata, quibus Indi ad domos tegendas vtuntur. Rami inferiores paullatim sicci decidunt, dum arbor in altitudinem crescit, quod ex iis restat, rudem et ingratam oculo superficiem arboris efficit. Medulla esculenta interius arboris spatium inde a radice ad verticem replet, magis albescens, dum aetas arboris crescit. Natura arbor diametro est trium aut quinque quartarum vlnae, anno octauo aut decimo aetatis, vbi flores et fructus tulit, quos Noster quidem nunquam vidit. Fructus paruos esse rotundos, non esculentos, retulerunt Maleyenses. Securi caeditur arbor, post paucos ictus proprio pondere ruens. Optime prouenit in locis paludosis. Caesa arbore,

re, et demto cortice, medulla transuersim secatur, vt obtineantur disci circiter tres vel quatuor digitos crassi, hi rursus in partes minores scinduntur, et farinaceum, aqua adhibita, exprimitur et separatur. *Album Sago*, quod vocant, ex fabarum specie praeparant, sed ipsi deest glutinosum medullae arboris. Medullam absque vlla praeparatione comedi non vidit, neque succum ex arbore elici. Forte, qui hoc scripserunt, pro hoc succo illum acceperunt, qui, vt notum est, ex aliis palmis elicitur.

9. *Theoremata ad sectiones coni in plano consideratas* pertinentia alia ratione demonstrat Cl. L. MELDERCREVZ. p. 148.

10. *De lue pecora et homines infestante in Finnlandia* CIↃIↃCCLXXIV, refert Cl. IO. LAVR. ODHELIVS. p. 149. Edidit inprimis relationes Medicorum prouincialium ZANDTII, BEYERSTENII, BJÖRNLVNDII. A pecoribus ad homines infecta, vel mortua tractantes, migrabat halitu, sputo, pure, sanguine. Nascebantur p. 151. pustulae in facie, aut artubus, quas tumor sequebatur, ex quo natae vesicae liquorem rubrum, aut flavescentem ruptae effundebant. Plerique nullam febris vehementiam senserunt, de lassitudine et delirii initiis questi. Aliqui tamen mortui. Caussam p. 154. luis in pecoribus incolae et medici crediderunt esse temperiem aëris siccam, aquae defectum, et adeo pastus; aliqui a furia infernali natum morbum crediderunt, Cl. ODHELIVS vero alias caussas, quam quae sunt febrium putridarum, quaerendas non existimat. De furiae infernalis ipsa exsistentia cum dubitetur, optat Academia, exhiberi sibi, quae forte illa p. 155. de re certiora sciantur. Animal ipsum in spiritu vini, aut alio modo asseruatum, vt examinari queat, exhibituro, praemium decem aureorum nummorum Hollandicorum valore promittit.

11. *Ob-*

11. *Obseruationes thermometricas* Londini Scothorum 1753-1773 habitas, edit Cl. OLAVS NEVZELIVS.

p. 169. 12. *De aqua rubra Oceani* Cl. PETR. IO. BLADH. Talem reperit prope insulam Sumatram Indiae Orientalis. Littus ibi parum eleuatum est, vt, dum fluxu vrgetur, mare in ipsas syluas penetret. Reperit vero haustam aquam marinam plenam particularum minimarum, quae referebant frusta foliorum arborum coniferarum, quae germanice *Nadeln* vocant. Itaque credit illi aquae marinae inesse acidum, alcalino non saturatum, quod cum vegetabili succo colorem rubrum procreet. Alias obseruationes ad colorem maris pertinentes addit.

p. 173. 13. *De Phaenomeno terrae motui omnino simili* refert Cl. BERNH. BERNDTSON.

p. 179. 14. *Quoties Skarae tonitrua audita sint* 1754-1774, refert CLAVD. BJERKANDER.

Trimestre tertium.

p. 183. 1. Cl. ERICVS PROSPERIN *de minimis Cometarum ab orbita telluris distantiis.* Dissertatione Vpsaliae CIↃIↃCCLXXIII habita de inueniendis punctis proximis parabolae et circuli formulas exhibuit, quas iam applicat Cometis, quorum orbitae cognitae dici possunt numero 63; vltimus est anni CIↃIↃCCLXXIV, locum cometae cuiusuis in orbita sua, cum orbitae telluris proximus fuit, item telluris eo tempore locum exhibet. Generale ex his computis consectarium est, nihil metuendum esse telluri a Cometis.

p. 206. 2. *Hepar sulphuris in metallurgia* commendat Cl. GVSTAV. AB ENGESTRÖM. Cum sulphure metalla

talla facile ſoluantur, praeferendum tamen iis ſolutionibus inſtituendis hepar docet, quod plura metalla ſoluat, quam ſulphur, facile a regulo ſeparetur, minus volatile ſit ſulphure, neque crucibula adeo arrodat, nec perfodiat, cum lapidibus melius in ſcorias abeat. Hepar cum frequenter adhibeat, nun- p. 209. quam tamen futuro vſui praeparat, cum facile eo tempore, quo illo opus eſt, conficiatur; illi ſcopo miſcet ſulphur et alcali, tartarum vitriolatum, ſal mirabile GLAVBERI, carbones in puluerem redactos, fel vitri, caput mortuum, quod poſt aquae fortis deſtillationem ſupereſt cet. Ex omnibus me- p. 210. tallis ferrum vehementiſſime ab hepate attrahitur: igitur ſoluta in hepate ferro commode praecipitantur. Quod inprimis idoneum eſt auro et argento reſtituendis, cum apud aurifabros quiſquiliis intermixta ſint. Qua quidem methodo minoribus impenſis metalla pretioſa obtinentur, quam huc vſque vſitatis. Ea de re vberius ſcripturum ſe promittit. Metallis, quae mixta habentur, ſepa- p. 218. randis quomodo hepar inſeruiat, docet.

3. *De natorum et mortuorum Holmiae vrbis* p. 221. *numero* refert Cl. EDVARD. FRID. RVNEBERG. Numerum vrbem habitantium 70042 reperit, quorum p. 225. circiter 21 aut 22 quotannis moritur, quam mor- p. 226. talitatem maiorem, quam ſolet eſſe in aliis vrbibus magnis, tum politiae erroribus quibusdam adſcribit, quos diſtincte non enumerat, tum vitiis, quae et corpora debiliora reddant, et progeniem deteriorem; illegitime nati quotannis habitantium partem 188 aut 189 conſtituunt. Inſitione variola- p. 225. rum vſu recepta pauciores variolis, aut morbillis p. 228. pereunt. Morbus, quo plurimi intereunt, phthiſis p. 229. eſt, potens in climatibus frigidioribus. Puerperarum plurimae, quae perierunt, intra annos aetatis p. 234.

30-35

p. 235. 30–35 conſtitutae fuerunt. Partuum circiter pars 82 vel 83tia matribus lethalis. Multi infantes intereunt morbis, quos *ignotos* appellant parentes, et qui infantibus adſunt.

p. 236. 4. *Figuras pruinae* delineat et *obſeruationes varias ad pruinam* pertinentes edit Cl. CLAVD.
p. 244. BJERKANDER. Pruinam, dum frigore ſeueriore ingruente arbores tegit, ſuſpicatur contra vim frigoris illas tueri, vt nix plantas humiliores defendit.

p. 245. 5. *Obſeruationes in crypta Neapolitana* Grotta del cane *inſtitutas* edit Cl. ADOLPH. MVRRAY. Variis tentaminibus expertus eſt, vapores mephiticos cryptae nihil aliud eſſe, quam acidum aëre fixo
p. 249. diues. Qui aër fixus quomodo generetur, hypotheſin modeſte proponit.

p. 254. 6. *Pneumora, nouum inſecti genus*, deſcribitur a Cl. CAR. PET. THVNBERG. Habitat in Capite Bo-
p. 256. nae Spei; generis characteres ſunt: Os cum maxillis, elytrae et alae membranaceae depreſſae; pedes curſorii, corpus vacuum inflatum (vnde nomen generis) pellucidum, inter hemiptera collocandum poſt Blattas. Ruſtici capitis vocant: *Windvliegen*, it. *Blaasops* inflatum. Subiuncta deſcriptioni, notula monet, vlteriori examini relinquendum eſſe, num Pneumora, ſeparatum a Gryllis genus efficiat.

7. *Laruas muſcae carnariae in alueari repertas, vbi apibus mortuis veſcebantur*, refert Cl. CLAVD. BJERKANDER.

Trimeſtre quartum.

p. 263. 1. Cl. CAR. WILH. SHEELE, *de arſenico et eius acido* agit. Vnciis duabus arſenici albi, tritura in morta-

mortario vitreo in puluerem redacti, superfundit vncias septem spiritus salis puri, mixturam in vase retorto vitreo, cui luto iunctum est vas recipiens, leniter coquit, vt arsenicum soluatur: solutioni adhuc calidae affundit vncias tres cum dimidia spiritus nitri puri, item acidum, quod in recipiens vas transierat. Rursus apponit recipiens, sed luto non iungit. Effervescit mixtum et transit nitri spiritus volatilis ruber; continuatur leniter destillatio, donec rubedo nulla amplius appareat, tunc rursus additur vncia arsenici tritura in puluerem redacti, recipiente apposito coquitur, donec et hoc solutum sit. Denuo affunditur vncia cum semisse spiritus nitri, rursus exeunt vapores rubri, recipiens apponitur, et mixtura destillatur ad siccitatem, residua manet massa alba, sub finem augetur ignis, vt materia candeat. Retorto vase refrigerato frangitur, eximitur massa candida, seruatur in vase vitreo bene clauso, nomine acidi arsenici sicci. Vel solutum in aqua destillata seruatur in vase bene obturato, nomine acidi arsenici. Hoc acidum quomodo se habeat ad phlogista, salia, mineralia, refertur.

2. *Duas nouas diantherae species* describit Cl. ANDR. IOH. RETZIVS, Bot. Demonstrator Acad. Lundensis. *Altera, cui Bengala locus natalis est*, dicitur ipsi *D. tetrandra*, floribus solitariis axillaribus tetrandris; altera, ex Malabar allata, *D bicalyculata* fl. paniculatis, bycalyculatis, paniculis dichotomis. Plantas magnitudine naturali delineatas exhibet. Synonyma exhibere non potest, quod RVMPHIVS, RHEEDE, HERMANNVS ipsi desint. p. 298.

3. *Animaduersiones ad* Cl. EKEBERGII *obseruationes inclinationis acus magneticae* exhibet Cl. IO. CAR. WILKE; inprimis instrumenta illis adhibita describens. p. 298.

4. *Ipsa-*

p. 306. 4. *Ipſarum obſeruationum* EKEBERGII *compendium* editur. Inſtitutae ſunt in itinere marino Chinenſi, et reditu, CIↃIↃCCLXXIV.

p. 314. 5. Cl. LEONH. HORNEMANNVS deſcribit *fornacem frumentis et maltho ſiccandis* illo igne, qui ad ferrum tractandum in officinis fabrorum adhibetur.

p. 317. 6. *De fuligine, tritici morbo*, agit Cl. CLAVD. BJERKANDER; plantas recenſet, in quibus eundem morbum reperit. Scorzoneram humilem, Bromum ſecalinum, Hordeum vulgare, Auenam ſatiuam, Triticum hybernum. Noſter ad morbi naturam inueſtigandam varia tentamina inſtituit, ex quibus haec col-
p. 323. ligit: Naſci cum prodiit ariſta, non ante, morboſum hunc ſtatum citius ad maturitatem peruenire, tritico ſano: Eſſe odore nauſeoſo, qui plerumque, dum matureſcit, abeat. Deinde quaeſtiones varias proponit et coniecturas, quae etſi rem non conficiant, viam tamen oſtendere poſſint, propius ad verum accedendi. Suſpicatur morbum ab impotentia partium genitalium ad propagationem naſci. Eſt vero vitium, quod Germani: *Brand im Weizen* appellant. In Actis Acad. CIↃIↃCCLXXI, abietum ramuli tritico ſationi deſtinato immittendi commendantur. Id hic experientia confirmatum refert Academia. BJERKANDER, cum cauſſa effectus nulla appareat in abietum ramulis, in eo quaerendam putat, quod grana ſationi deſtinata ſicciſſima facta fuerint, dum per integram aeſtatem in granario ſeruabantur.

p. 330. 7. *De ſilicum ſpeciebus* Cl. BEN. QVIST ANDERSSON. Quae antiqui de ſilicum, inprimis nobiliorum, colore, luce cet. tradiderunt, eorum quaedam, vt ipſe expertus eſt, narrat. Rubinum, Sapphiros, Carbunculum, in manibus habuit, planos ab

vno

vno latere, conuexos ab altero; luci ſolis aut flammae expoſiti, alii tam reflexione, quam refractione, alii vna ſola harum conditionum, aſteriſmos elegantes oſtenderunt. Quae ad Aſterias antiquorum pertinent. Deinde varios lapides deſcribit, qui colores elegantes vel ſolitarios, vel qui iridis ſunt, oſtendunt.

8. Cl. ADOLPHVS MVRRAY obſeruationes edit in *Stuffe di San Germano* prope *Lago d' Agnano* Neapoli inſtitutas. Camerae ſunt ex topho Vulcanico conſtructae 50 circiter paſſus a *crypta*, quae *canis* dicitur, muro ex eodem topho circumdatae, cuius ſuperiori ſuperficiei planae ſudaturi incumbunt, qui rheumaticos dolores, aut morbi venerei reſidua ita leuatum iri ſperant. In cameris calor eſt 25 vel 30, imo 40 graduum Reaumurianorum. In muri ſuperficie effloreſcens puriſſimum ſal collegit, quod ſolutum, inſpiſſata ſolutione, cryſtallos aluminis exhibuit. Itaque de aluminis hoc loco generatione agit, et quaedam inprimis a Cl. FERBERO iam dicta confirmat, vt lauam, quam vocant, vaporibus ſulphureis expoſitam in argillam abire, acidum ſuperfluum argillae vnitum alumen generare. Prope Veſuuium fruſtum ſalinum reperit, lauae in argillam mutatae adhaerens, in quo alumen, ſal ammoniacum et ſal mirabile GLAVBERI mixta reperiebantur. In alio fruſto infimum locum occupabat vitriolum martis, ſequebatur alumen terrae mixtum, deinde ſali GLAVBERI mixtum ſal ammoniacum, ſupremum locum occupabant copioſi flores ſulphuris. p. 338.

9. Cl. AND. JOH. HAGSTRÖM *tentamina cum balſamo populi balſamiferae* inſtituta. Variis locis circa Holmiam plantata arbor reperitur. De balſamo p. 344.

ſamo eius, in Carolina, in Gallia, in Sibiria, loquuti ſunt CATESBY, DU HAMEL, GMELIN. Eſt vero reſina, exſudans ex gemmis foliiferis, non ex floriferis; commode colligitur initio veris poſt dies, quibus ſol ſplenduit, item Auguſto menſe ex nouis, quae tunc prodeunt gemmis, cochleari tenui abradi po-
p. 346. teſt. Flaua eſt, colore gummi guttae, ſed limpida ſplendens craſſa, vt butyrum, viſcida, odore et ſapore Rhabarbari, ſimul vero guſtum calore et velut ardore afficit. Igne liquatur, intumeſcit, accenditur, comburit, carbonem nigrum relinquens. Chartae illita colore flauo illam obducit, ſplendet, manui tangentis adhaeret. In aqua non ſoluitur, niſi ante in aqua gummi Arabicum ſolutum ſit. Cum amygdalis emulſionem praebet. Facile ſoluitur in ſpiritu vini. Tinctura eſt odore rhabarbari, ſapore ardente reſinoſo. STELLERVS ap. GMELIN. Flor. Sibir. T. I. p. 153 medicos vſus recenſet, quibus Ruſſi illam adhibent, eos Noſter experiri nondum potuit.

p. 349. 10. Ex litteris Cl. AD. MVRRAY Vienna datis refertur, quae *ad Platinam pertinentia* Cl. INGENHOUZ reperit et vberius Societati Britannicae miſit.

p. 350. 11. Cl. THVNBERG LINNEO ſcripſit *Hydnoram*, de qua Trimeſtri primo art. VI. actum eſt, non ad fungos pertinere, ſed ad Monadelphiam, vberiorem deſcriptionem daturus, cum fructum viderit.

II.

II.

ALBERTI VON HALLER bibliotheca anatomica, qua ſcripta ad anatomen et phyſiologiam facientia a rerum initiis recenſentur. Tomus II. ab anno CIƆIƆCCI ad CIƆIƆCCLXXVI. Tiguri, apud Orell, Geſsner, Fueſsli et Socios, CIƆIƆCCLXXVII. Alph. 4. plagg. 17. 4.

Octauum huius bibliothecae librum, qui primus in hoc volumine eſt, et *doctior Anatome* inſcriptus, ordiri primum HALLERVS a MORGAGNO voluit, qui verus doctae anatomes ſit auctor, et cum quo comparandarum varietatum, diligentisque lectionis cum multa funerum inciſione coniunctae ſtudium fere originem ceperit; at vero, quum, typographi potiſſimum precibus motus, in primo volumine *) nulla, quae decimo octauo ſeculo prodierunt, ſcripta laudauerit, ab ANTONIO PACCHIONO, Profeſſore Romano, eiusque operibus alterum tomum exordiri fuit coactus.

Conſtat autem, PACCHIONVM omne fere ſtudium in eo collocaſſe, vt ſtructuram durae matris indagaret, vſumque eiusdem definiret. Quam ob rem laborum ſuorum fructus, librum ſcilicet *de durae meningis fabrica et vſu*, Romae CIƆIƆCCI edidit, in quo fibras inprimis, quas contractiles eſſe opinabatur, cum falcis, tum tentorii, et caudicis ſeu falcis cerebelli, interiorisque cauae faciei durae matris deſcripſit, iconibusque nitide, nec remote a vero, expreſſit. Superſtruxit deinde huic fabricae hypotheſin, qua tentoria, vt cerebrum comprimant, alternis vicibus duram matrem eleuare, viciſſimque, vt cerebellum vrgeant, contractum caudicem de- p. 3.

 duce-

*) vid. ſupra p. 39.

ducere ſtatuit, eamque experimentis nonnullis, quibus irritabilem durae membranae naturam euinci ſibi perſuaſum habebat, ſtabilire allaborauit. Quo magis vero multis haec opinio ab aliorum obſeruatis videbatur recedere, hoc plures PACCHIONVS nanciſcebatur aduerſarios, qui neque nouam hanc doctrinam eſſe, neque experientiae conſentaneam perhibebant. Qua de re nouis eam argumentis Auctor probabilem reddere, variisque diſſertationibus BIANCHO, FANTONO, MERYO, cet. inſcriptis dubia horum virorum diluere ſtuduit.

p. 6. IOH. WILHELM. PAVLI, Anatomiae et Chirurgiae primum, deinde Pathologiae apud nos Profeſſor, nonnullos de reſorbentium ventriculi vaſorum, glandularumque humani corporis fabrica et vſu libellos reliquit, et *opuſculis anatomico-chirurgicis* IOH. VAN HORNE, quae Lipſiae CIↃIↃCCVII edenda curauit, praefationem, notasque adiunxit, quibus nuperorum inuenta continentur. Experimentis, quae ipſe inſtituerat, fuit edoctus, reſorbentia ventriculi vaſa, quae VIEVSSENIVS deſcripſerit, inorganicorum pororum naturam habere; aquam per membranarum poros Wolfiano etiam ſiphone vrgeri poſſe, cet.

p. 13. In IACOBI HOVII *de circulari humorum ocularium motu* diſſertatione *), praeter ſubtilitates, erroresque varios, bona etiam atque vera, velut longarum arteriarum, quas ſeri fontes vocat, circuli arterioſi vueae, retium circa opticum neruum, fabricae proceſſuum ciliarium, cet. deſcriptiones inſunt. Ad ſua tentamina HOVIVS brutorum animantium corporibus ſolummodo vſus eſt.

p. 20. ANTON. MARIA VALSALVA, MALPIGHII diſcipulus et Bononienſis Profeſſor, in ſuo *de humana aure* tractatu, qui primum Bononiae CIↃIↃCCIV prodiit, et deinde cum MORGAGNI epiſtolis Venet.

CIↃIↃCCXL

*) Traiecti CIↃIↃCCII, 4. Leidae CIↃIↃCCXXVI, 8.

ↃIↃIↃCCXL recuſus eſt, auditus organon prioribus diſſectoribus ſubtilius perquiſiuit, multaque addidit iis, quae aliorum opera de hac parte cognita fuerant reddita. Sic tubae figuram et muſculos accurate deſcripſit, eaque occaſione ſimul pharyngis, velique palatini multo numeroſiores muſculos, quam numerari ſolebant, recenſuit; porro aliqua tympani vaſa, minores a duro pari ortos neruulos, cet. laudauit. De occipitali vena fuſe egit, pulpoſaeque membranae, cui *zonarum* nomen dedit, meminit. Poſthumis VALSALVAE opuſculis, Venet. CIↃIↃCCXL impreſſis, variae ad oculi, arteriae aortae, inteſtini coli, cet. anatomen ſpectantes obſeruationes continentur, chirurgicae vero, quas reliquit, publici iuris nondum redditae ſunt.

In muſculorum anatomen multa ſunt IOH. DOMINICI SANTORINI, Veneti, merita; nam ſubtilius, quam pene quisquam, ſcalpello vſus eſt, et minutiſſimas quasque carnes diſtinxit. Primum eius opus, *de ſtructura et motu fibrae, de nutritione animali, de haemorrhoidibus et catameniis* inſcriptum, prodiit Venet. CIↃIↃCCV, ſaepeque mox ſeorſim, mox cum BAGLIVI operibus recuſum eſt, *anatomicae* autem *obſeruationes* primum Venet. CIↃIↃCCXXIV, deinde Leidae CIↃIↃCCXXXIX impreſſae ſunt. Vterque liber digniſſimus lectu eſt, tametſi poſterior, propter innumera noua inuenta, quae continet, priori, maiorem laudem meretur; etenim minutiſſimorum carnoſorum faſciculorum, quos ne nuperrimi quidem, iique ſolertiſſimi inciſores in aure, pharynge, facie, naſo, partibus ano vicinis, cet. aſſequi potuerunt, deſcriptiones, quemadmodum etiam de cerebri, aliarumque partium venis, de diaphragmatis, cordis, medullaris cerebri ſubſtantiae, cet. ſtructura praeclaras obſeruationes complectitur, quae SANTORINO ſubtiliſſimi inciſoris nomen vindicant.

p. 23.

p. 714. dicant. De GIRARDI in poſthumas SANTORINI tabulas ſtudio nuper ſumus locuti *).

p. 34. Inter diligentiſſimos inciſores IACOBUS DOUGLASIUS referendus eſt, qui, etſi pauca tantum laborum ſuorum ſpecimina reliquit, inſignem tamen ſceletorum, oſſiumque varia ratione diſſectorum, collectionem eam ob rem ſibi parauerat, vt in conſcribendo magno de oſſibus opere, quod promiſerat, vti eadem poſſet; hinc eo magis dolendum eſt, hunc librum non prodiiſſe, quo certior erat ſpes, fore, vt DOUGLASIUS abſolutum ſuper oſſium natura opus ederet. Ceterum de muſculis et peritonaeo quae reliquit, ea dexteritatis Douglaſianae in diſſecandis funeribus multa teſtimonia continent, ſuntque eapropter vel noſtris temporibus lectu digniſſima.

p. 34. IOH. BAPT. MORGAGNVS, VALSALVAE diſcipulus et Primarius apud Patauinos Profeſſor, anno CIƆIƆCCVI Bononiae primum opus, idque *Aduerſaria anatomica prima* inſcriptum, edidit, quod nouorum inuentorum pleniſſimum eſt; nam glandularum minorum laryngis et ſebacearum faciei, nympharum, ani, cet. pororum vteri menſes fundentium, ſitus tubarum, viarum lacrymalium, carunculae, glandulae thyreoideae, aliarumque humani corporis partium deſcriptiones complectitur, quae cum a ſumma auctoris ἀκρίβεια, tum a ſermonis elegantia magnam habent commendationem. Ceterum inſecuti ſunt annis CIƆIƆCCXVII et XIX reliqui aduerſariorum faſciculi, in quibus MORGAGNUS BIANCHI potiſſimum atque MANGETI errores emendauit, ſimulque permultas anatomicas obſeruationes, easque praeclaras cognitas reddidit. Libri quinque *de ſedibus et cauſis morborum per anatomen indagatis*, (Venet. CIƆIƆCCLXI), ad

*) Conf. Comment. noſtr. Vol. XXII. P. IV. p. 645.

ad practicam anatomen potissimum spectant, epistolae vero, quas VALSALUAE operibus MORCAGNVS adiunxit, ad aliquas Praeceptoris sui voces ita respiciunt, vt cum infinita et plerumque subtiliora summi viri anatomica experimenta contineant, tum omnem tradant cuiusque particulae, vt paulatim a variis scriptoribus aut perfecta sit reddita, aut per errores corrupta, historiam. Ceterum scripsit etiam adversus BIANCHVM, qui de bilis officina, eiusque ductibus vehementer cum MORGAGNO litigauit, duas epistolas *), in quibus variae ad harum partium anatomen spectantes obseruationes insunt **).

Inter Wittebergenses anatomes doctores hoc seculo ABRAHAMVS VATER, CHRISTIANI Fil. eminuit, qui cum RVYSCHIO praeceptore fuisset vsus, incidendorum, iniiciendorumque funerum artem summo studio excoluit, eamque libellis variis, qui annis CIƆIƆCCVII-L prodierunt, illustrauit. Erroneas, quas primum in dissertationibus quibusdam defenderat, de coeco linguae foramine, bilisque diuerticulo opiniones ipse in *Musei anatomici proprii* descriptione (Helmstad. CIƆIƆCCL) emendauit, fassusque est, coecum linguae foramen saepe papilla farciri, et bilis diuerticulum pancreatici ductus ramos esse, cet. Vberius de gestis VATERI rebus olim disseruimus ***). p. 41.

LAVRENTIVS HEISTERVS, RVYSCHII pariter discipulus, anatomes et chirurgiae peritus fuit, suisque laboribus ad magnam famam peruenit; nam multa eorum, quae scripsit, a medicinae cul- p. 52.

 toribus

*) Prodierunt Leidae anno CIƆIƆCCXXVIII, curante BOERHAAVIO.

**) Plura de MORGAGNI scriptis, meritisque v. comment. nostr. Vol. XX. P. IV. p. 131.

***) Conf. Comment. nostr. Vol. I. P. II. p. 339.

toribus fuerunt recepta. Inter anatomica eius opera introductio in anatomen, siue *Compendium anatomicum*, quod ex variis disputationibus antea ab HEISTERO defensis natum est, potissimum commemorari meretur, quippe in quo accuratae partium humani corporis descriptiones, et noua varia inuenta, eaque bonis iconibus illustrata, insunt. Ceterum, praeter permultas academicas disputationes varias etiam cum anatomicas, tum chirurgicas obseruationes descripsit, quae *Actis Academiae Naturae Curiosorum* insertae sunt *).

p. 74. Anno supra millesimum septingentesimum vndecimo primos suos commentarios Francogallicae scientiarum academiae inserendos IACOBUS WINSLOWUS curauit, qui, mutata religione, BENIGNI nomen a BOSSUETO adoptauit. Simplex fuit et superstitiosus vir, laboris tamen sui pertinacia in magnum incisorem euasit. Praecipua eius merita duo sunt. Etenim cum priores anatomici incidendas humani corporis partes e funere plerumque eximerent, ita vt situs, nexusque earum cum vicinis partibus conspici non posset, et ipsa saepe figura, remoto omni celluloso contextu, mutaretur; WINSLOWUS alia, eaque aptiori via progressus est, omnesque partes in situ suo, nexuque cum aliis descripsit. Praeterea plerasque molles partes in limpida aqua est contemplatus, in qua sibi permissi flocculi libere fluctuent, et minuta quaeque elegantissime conspicienda praebeant. In dissertationibus, quae actis Academiae scientiarum insertae sunt, de musculorum, ossium, viscerum, cet. structura et vsu; de monstris, de secretione, cet. egit, omnem autem anatomes ambitum magno suo, eoque egregio opere **), quo omnia priora compendia in plerisque

*) vid. Comment. nostr. Vol. VII. P. IV. p. 724.

**) Prodiit Paris. CIↃIↃCCXXXII, et saepissime recusum, inque alias linguas versum est.

risque anatomes partibus superata fuerunt, complexus est. Ceterum hic liber, qui communis fere fons est, ex quo nuperiores et Galli potissimum suam anatomen repetierunt, compendium quasi est maioris operis, quod elaborandum sibi WINSLOWVS sumserat, quod vero nunquam prodiit *).

JOH. BAPTISTA BIANCHVS, Turinensis Professor, edidit, valde adhuc iuuenis, libellum *Historia hepatica* (Turin. CIƆIƆCCXI) inscriptum, in quo, praeter alia, GLISSONII capsulam contractili vi gaudere, ductus hepaticysticos dari, bilis copiam esse parcissimam, cet. docuit, aliosque passim admisit errores, quos cum MORGAGNVS emendauisset, BIANCHVS in noua editione tueri conatus est; etenim vix vllis argumentis errorum suorum conuinci poterat. Aduersus HALLERVM epistolas super sensibilitate et irritabilitate partium hominis atque brutorum Italico sermone scripsit, in quibus sibi persuasum esse fatetur, totum humanum corpus neruis constare et sentire, atque etiam irritabilitate gaudere, hancque ipsam virtutem non nouam esse, neque insensilem quarundam partium naturam, quae GALENO non fuerit ignota, cet. p. 78.

AVGVSTINVS FRIDERICVS WALTHER, Medici Ordinis in nostra litterarum Vniuersitate quondam Decanus, cum docendo, tum scribendo anatomen valde amplificauit; etenim, vt nihil de summi viri anatomicis praelectionibus dicamus, quas ab eius discipulis, qui apud nos supersunt, saepenumero laudare audiuimus, in multis opusculis varias humani corporis partes accurate descripsit, iconibusque subtilissima quaeuis illustrauit. In libello *de humana lingua* (Lips. CIƆIƆCCXXIV), qui occasione Coschwiziani de nouo saliuali ductu opusculi scriptus est, minores Riuinianos sublingua- p. 87.

*) vid. Comm. nostr. Vol. XIV. P. IV. p. 583.

lis glandulae ductus seorsim apertos, et alios maiores Bartholinianis magis similes confirmat, simulque de glandulis postremi dorsi linguae, de foramine coeco, de aliquibus imi laryngis poris, cet. disputat, et recte sublingualem glandulam cum maxillari continuari monet. In aliis operibus diligenter versatus est in carnibus, ligamentisque pedis, prout etiam in tenuioribus faciei, pharyngis, vuulae, genitalium, aliarumque partium musculis, vasis, neruis, cet. describendis, depingendisque, et suis laboribus omnino meruit, vt ab HALLERO inter accuratos, diligentesque incisores referretur. Ceterum plurimos Waltherianorum libellorum HALLERVS recudendos curauit.

p. 98. Multum in humana anatome etiam CHRISTOPH. IACOB. TREWIVS, Lauffae in Noribergensi ditione natus, laborauit, annisque nouemdecim non maior in libello *de chylosi fetus in vtero*, (Altdorf. CIↃIↃCCXV), iam proprias annotationes de vmbilicalis et portarum venae nexu, de sesamoideo poplitis et minimi digiti ossiculo, de rugis et cellulis cystici ductus, cet. attulit. Reliquas anatomicas obseruationes, quas calamo exceperat, cum *Actis Acad. Nat. Curios.* tum *Commercio litterario Norico* inserendas curauit, aduersus COSCHWIZII ductum autem in quadam Epistola ad HALLERVM (Noriberg. CIↃIↃCCXXXIV) disputauit, et in peculiari libello (*de differentiis quibusdam inter hominem natum et nascendum intercedentibus*, Noriberg. CIↃIↃCCXXXVI) varia fetui propria multo studio, numerosissimisque iconibus expressit *).

p. 101. IOH. ZACHAR. PLATNER, Lipsiensis medicae facultatis Decanus et Professor, chirurgiae potissimum operam dedit, multum tamen in rimanda humani corporis structura etiam versatus est, variasque

*) vid. comm. nostr. Vol. XV. P. IV. p. 712.

que disputationes et programmata, in quibus de anatome agitur, reliquit. Sic musculum digastricum, eiusque varietates descripsit, et de ossium conformatione atque colore, de motu ligamenti ciliaris in oculo, de damno ex neglecta anatome in medicinam redundante, de ossium epiphysibus, cet. ita exposuit, vt non possit non summis laudibus extolli. Ceterum haec, reliquaque summi viri academica opuscula filius eius natu maior, FRIDERICVS, iurium apud nos quondam Professor, coniunctim edenda curauit, iisque de vita Patris relationem annexuit.

Inter summos anatomicos BERN. SIEGFR. ALBINVS referendus est, qui cum ex BOERHAAVII commendatione, vicenario non maior, in RAVII locum fuisset suffectus, ea felicitate fruitus est, vt ab anatomicis laboribus a nullo alio officio auocaretur, iisque solis per quinquaginta integros annos incumbere posset. Hac autem opportunitate eo vsus est, vt secandi solertia, vasorum artificiose replendorum studio, laborum assiduitate, pictorumque optimorum facultate anatomen valde amplificaret, et in ossium potissimum, musculorumque historia omnes priores incisores superaret. Praeterea in viscerum fabrica multa etiam prioribus accuratius vidit, immensisque operibus anatomicam rem ditauit. Etenim tempore, quod a studiosorum institutione sibi liberum seruauerat, magna cum cura musculorum potissimum in ossa insitiones metiebatur, et stygio quodam liquore ossibus ipsis inurebat; hos musculos deinde cum VESALII, EVSTACHII, et fere priorum scriptorum iconibus et historiis comparauit, et a peritissimo artifice curauit delineari. Hinc factum est, vt longe pleniorem, quam omnes priores, ne WINSLOWO quidem excepto, reliquerant, musculorum hominis historiam

Lib. IX. p. 126.

riam daret, in qua quisque mufculus abunde defcriptus, ludentis naturae varietates annotatae, mufculi minus perpetui follicite recenfiti, burfae adipofae mufculis, aut tendinibus fubiectae et aponeurofes fuis locis commemoratae, fynonymaque, quibus varii auctores vfi fint, addita habeantur. De offibus *), vtero grauido, cet. fplendidas tabulas reliquit, et in anatomicarum annotationum libris **) varias, easque lectu digniffimas obfervationes cognitas reddidit, quae illuftria praebent dexteritatis Albinianae teftimonia. CHRI-
p. 149. STIAN. BERN. ALBINVS, Vltraiectinus Profeffor, nouam exhibuit tenuium hominis inteftinorum defcriptionem (Leid. CIƆIƆCCXXII), in qua inuerfum inteftinum inflare docuit, et in alio Academico libello *de anatome errores in medicis prodente* (Traiect. ad Rhen. CIƆIƆCCXXIII.) difputauit. FRID. BERN.
p. 720. ALBINI *de humana natura* librum nuper laudauimus ***).

p. 153. GEORG. DANIEL COSCHWITZ, Halenfis Profeffor et anatomici theatri in hac Academia promotor, duabus potiffimum differtationibus, quarum prima *de valuulis in vreteribus repertis* (Hal. CIƆIƆCCXXIII), altera vero *de ductu faliuali nouo* (ibid. CIƆIƆCCXXIV) agit, inter anatomicos inclaruit, neutra tamen plaufu fuit a diffectoribus excepta; nam plicas in parte arctata vreterum fubnatas pro veris valuulis, et venas pro faliuali ductu, HEISTERO, WALTHERO, DUVERNOI, HALLEROque ipfo, qui praeparatam a COSCHWIZIO linguam vidit,

*) vid. comm. noftr. Vol. IV. P. III. p. 495.
**) ibid. Vol IV. P. III. p. 453. Vol. V. P. II. p. 209. Vol. VI. P. I. p. 61. Vol. VIII. P. II. p. 257. Vol. X. P. IV. p. 645. Vol. XIII. P. IV. p. 642. Vol. XV. P. II. p. 291. Vol. XVII. P. III. p. 417. De vita ALBINI retulimus ibid. Vol. XVII. P. III. p. 543.
***) ibid. Vol. XXII. P. I. p. 162.

vidit, auctoribus, habuit. Ceterum in *Organiſmo et Mechaniſmo* (Lipſ. CIƆIƆCCXXV) STAHLII ſyſtema tradidit, aliis tamen ſuae ſectae ſcriptoribus fuit moderatior.

PETRVS SENACVS, Galliarum regis nuper primus medicus, plurimum laboris in ſuo *de ſtructura, actione, morbisque cordis* opere *), Gallico ſermone conſcripto, poſuit, cordisque anatomen de integro eſt molitus. De mediaſtino et pericardio primum dixit, quibus deſcriptis ad fibras, valuulas, vaſaque cordis propria progreſſus eſt, de quorum ſtructura atque vſu bene diſputauit, nouisque iconibus ſermonem ſuum illuſtrauit. Ceterum in actis Academiae ſcientiarum de ſubmerſis, de reſpiratione et pectoris fabrica, de diaphragmate, cet. locutus eſt, et Gallicae compendii anatomici Heiſteriani verſioni tentamina phyſica ſuper partium humani corporis vſu adiunxit. p. 158.

IOH. DE GORTER, BOERHAAVII diſcipulus, *de inſenſibili Sanctoriana perſpiratione* (Londin. CIƆIƆCCXXV) librum ſcripſit, in quo, praeter Commentarium in SANCTORIVM, KEILII, ipſiusque GORTERI obſeruationibus auctum, de vrina et muſculari motu tractatio ineſt. Boerhaauianam theoriam a decreſcentibus vaſorum ordinibus, et decreſcentibus pariter globulis ſumtam in tractatu *de ſecretione ex ſanguine* (Leid. CIƆIƆCCXXVII) defendit, in *medicis* autem *exercitationibus* de vitali motu, ſomno, fame, ſiti, et actione viuentium particulari varia dubia quibusdam BOERHAAVII doctrinis oppoſuit, et animales, vitalesque actiones in ſomno languere, eumque a ſpirituum inopia producit; in quauis fibra contractionem inſitam, eamque muſcu- p. 169.

lari

*) Hoc ipſum opus apud Gallos nunc BERTINO, SENACI amico, vulgo tribui, HALLERVS in ſupplementis huic tomo annexis pag. 775 monuit.

lari actioni oppofitam, et cum hac alterne agentem, quae fit perpetuae mobilitatis humani corporis caufa, effe, cet. ftatuit *).

p. 172. IOH. GEORG. DUVERNOI, Montisbeligardi natus, primus HALLERI in anatome praeceptor, fumma diligentia animantium potiffimum corpora diffecuit, variasque, praeter difputationem de ductu faliuali Cofchwiziano, diatribes fuper lacteis vafis, chyli receptaculo, thoracico ductu, elephanti corde atque pene, ventriculis cerebri, renibus fuccenturiatis, ventriculo, inteftinis, monftrofis partubus, cet. confcripfit, quae *Comment. Acad. Imper. Petropol.* infertae funt. Ceterum aduerfa fortuna fuit prohibitus, quo minus librorum copiam fibi pararet, eamque rerum ab aliis dictarum notitiam acquireret, qua a paradoxis opinionibus auocaretur.

p. 176. Multam laudem ALEXANDER MONROVS, anatomes in Academia Edinburgenfi per multos annos Profeffor, fuis de offium anatomia, de neruis, alterno cordis motu, vafis lacteis, ductuque thoracico operibus, et tentamine de comparata anatome meruit, quippe in quibus accuratiffimae partium defcriptiones infint. In tentaminibus *circa methodum iniiciendi*, (Leid. CIϽIϽCCXLI) terebinthinae oleum laudauit, fimulque minutas enchirefes offibus mundiffimis et albiffimis obtinendis, durae cerebri membranae integrae feruandae, cet. aptas docuit. Tabulas etiam anatomicas magnae formae, easque WINSLOWO probatas, parare fibi propofuerat, haud tamen omnes abfoluit; nam quatuor tantum ad HALLE-
p. 498. RVM peruenerunt. Filii MONROI, DONALDVS et ALEXANDER, patrem imitati, variis etiam operibus anatomen illuftrarunt. Et DONALDVS quidem coram Edinburgenfi focietate *de vtero grauido*, ad tria muliebria funera, difputauit, ALEXANDER vero *de*

teftibus

*) vid. comm. noftr. Vol. XI. P. II. p. 361.

testibus et semine in variis animalibus, (Edinburg. CIƆIƆCCLV)*), *de venis lymphaticis valuulosis, earumque potissimum origine* (Berolin. CIƆIƆCCLVII) **), cet. libellos lectu dignissimos reliquit.

STEPHANVS HALES, Rector pagi Haddington, qui experimentis naturam detegere conatus est, et saepissime felix fuit, obseruata sua de sanguinis saltu, eiusque celeritate et pondere, quod cor sustinet, porro de retardatione huius humoris in vasis capillaribus, cet. de respiratione, de resorptione venarum mesentericarum, de arteriarum et venarum robore, cet. in *Haemastatica* (London. CIƆIƆCCXXXIII) cognita reddidit, in aliis operibus alias physices partes ingeniosis et difficilibus experimentis illustrauit ***). p. 188.

Accedimus ad ipsum bibliothecae huius Auctorem, qui eam vitae suae partem, quae ad anatomen pertinet, in hoc opere recensuit. Et Tubingae quidem pene puer in brutorum animantium dissectionibus, DVVERNOI duce, se exercuit, viscerumque et musculorum aliquam sibi parauit cognitionem; etenim cum humanis corporibus Tubingense theatrum destitueretur, in canibus omnem anatomen DVVERNOI demonstrare fuit coactus. Quum autem, praeter Cartesianos quosdam doctores, eundem praeceptorem super BOERHAAVII institutionibus praelegentem fuisset secutus, vi veri perculsus Leidam se contulit, vt ex ipso limpidissimo fonte posset haurire. Neque tamen solius BOERHAAVII praelectionibus vsus est, verum etiam B. S. ALBINO se non exiguo pretio comitem dedit laborum, vt nimirum in altero funeris latere ea imitaretur, quae ALBINVS in altero studiosis demonstrasset, p. 195.

Non

*) ibid. Prim. Decad. Supplem. II. p. 231.
**) ibid. Vol. VII. P. II. p. 339.
***) ibid. Vol. XV. P. III. p. 453.

Non diffitetur tamen HALLERVS, musculos solos et ossa, maioraque viscerum et neruorum momenta ab ALBINO in praelectionibus ostensa, aut, quod aiunt, praeparata fuisse, iniectiones vero et omnia subtiliora eum sibi soli seruasse. Hactenus tamen Noster Leidae profecit, vt, suis incisionibus nisus, de Coschwiziano ductu, veris nempe venis, anno huius seculi vicesimo septimo disputare posset. RVYSCHIVM, senectute tum fere confectum, hoc ipso tempore HALLERVS frequenter adiit, quem summo ardore, laboris in replendis vasis patientia, et in conseruandis corporibus nitore vsum fuisse refert. Angliam paulo post profectus IACOBVM DOVGLASIVM conuenit, apud quem immensam sceletorum, ossiumque vim, et partim integras compagines suis cum ligamentis in aqua salsa asseruatas, partim serra omni fere ductu diuisas ossium partes vidit. Lutetiae Parisiorum LEDRANIVM et WINSLOWVM duces in anatome habuit, et in funeribus, quae furtiue effodienda curauerat, neruos, cordis vasa, manus musculos et alia minutius et cum quadam subtilitatis Winslowianae imitatione perscrutatus est. At vero hanc discendi opportunitatem operarius turbauit, qui, effosso pariete, quid HALLERVS faceret speculatus, nomen eius ad viros publicae securitati praefectos detulerat; qua de re, vt graues poenas, ipsasque forte triremes effugeret, latendum ipsi fuit, et a funerum consortio abstinendum. Relictis deinde Parisiis ad Mathemata addiscenda Basileam profectus est, eoque tempore huc venit, quo IOH. RVDOLPH. MIEGIVS, Anatomes Professor, ob infirmam veletudinem officio suo satisfacere haud poterat. Committebat ergo MIEGIVS HALLERO cadauerum incisiones, et paulo post etiam demonstrationes, quibus muneribus Noster ita fungebatur, vt funera, quae ipsi offere-

offerebantur, accurate incideret, in iisque cum describendis, tum delineandis verſaretur. In patria vrbe, quam paulo poſt cum Baſilea commutauerat, quum ſingulari magiſtratus beneuolentia publice incidendorum, demonſtrandorumque corporum copia ipſi fuiſſet facta, in bicipiti fetu laborauit, aliaque cadauera diſſecuit. Quanquam autem Bernae pedem figere animo ſibi propoſuerat, hanc tamen vrbem mox derelinquere et Gottingam adire fuit iuſſus, vt ex cathedra auditoribus medicinae dogmata explicaret. Quum itaque anatomicum theatrum in hac vrbe exſtruendum curaſſet, obtinuit a ſenatu, vt ſceleratorum hominum corpora, infantesque ex furtiuo concubitu nati ipſi incidendi traderentur, qua opportunitate eo vſus eſt, vt arterias, quae in puerili aetate melius, quam muſculi, oſtendi poſſent, et quas paſſim parum plene, quin vitioſe deſcribi vidiſſet, aliasque humani corporis partes maiori ſtudio perſequeretur. Inierat etiam ad amplificandam anatomen conſilium hoc, vt iis, qui ad Georgiam Auguſtam acceſſerant, in eaque ſummos in medicina honores ambire ſibi propoſuerant, quo erant elatiori ingenio, hoc difficiliorem anatomes partem illuſtrandam, aut phyſiologicam quandam quaeſtionem diſcutiendam daret, in quo negotio quiuis per duas hiemes occuparetur. Adiuuabat, vt poterat, auditorum ſtudia, et pleraque in variis animalibus inſtituebat experimenta. Ita factum eſt, vt, cum plures eodem tempore maius otium vni artis parti impenderent, longe plus proficeretur, quam ſolius HALLERI ſtudio peragi potuiſſet, multumque in phyſiologiam vtilitatis redundaret. Iam autem, cum per octodecim fere annos ſuo muneri ſumma cum laude praefuiſſet HALLERVS, ab infirma valetudine, ſomni defectu, et dextrae ma-

nus debilitate paralyſin minitante theatro et cathedra fuit depulſus, et Bernam redire, honoresque, reditus et cariorem his omnibus diſcendi ſpem vitae et valetudini conſeruandae immolare cogebatur. Etſi autem in patria alieniſſimi ab anatome eum expectabant labores, ſubſeciuis tamen horis rei publicae gerendae ſubtractis in ſanguinis motu ſubtiliter rimando, in oſſium et vniuerſi fetus formatione ſpeculanda, in praegnantibus animalibus incidendis, in cerebri et oculorum ſtructura indaganda, in morboſis funeribus inſpiciendis, cet. quantum potuit, fuit occupatus, et ad mortem vſque, quae nuper euenit *), anatomicam artem exercuit. Ceterum de his ipſis laboribus, in quibus libris rationem reddiderit Auctor, non opus eſt, vt prolixe referamus, qui olim Lectoribus noſtris eos cognitos reddiderimus **).

p. 223. FRANCISC. NICHOLLS, Oxonienſis anatomes Praelector, nitidis potiſſimum iniectionibus celebris, Londini, CIↃIↃCCXXXVI *Compendium anatomico-oeconomicum ea omnia comprehendens, quae ad corporis humani oeconomiam pertinent*, edidit, in cuius phyſiologica parte peculiares paſſim hypotheſes intercedunt. Sic veſicam vrinariam a pyramidali muſculo detrahi putat, vt, laxatis ligamentis rotundis (vmbilicalibus arteriis), fibrae longitudinem veſicae ſequentes ſe contrahere et veſicam inanire poſſint. Cordis motum ita diuidit, vt auricula dextra cum ſiniſtro ventriculo contrahatur et viciſſim. Chordam tympani muſculoſam naturam habere; aortam deſcendentem in fetu conſtringi, quo aſcendens dilatetur, cet. perhibuit. Suas de cordis motu, de medica anima cet. opiniones in aliis

*) v. comm. noſtr. Vol. XXII. P. III. p. 562.
**) vid. comm. noſtr. I. et II. Decad. Indices librorum et obſeruationum.

aliis libellis cognitas reddidit.

IOSIAS WEITBRECHT, Petropolitanus Profesſor, varias diatribes de interoſſeis digitorum muſculis, de ligamento clauiculas coniungente, de vero veſicae ſitu atque figura, de muſculis faciei, pharyngis et vuulae, cet. *Commentariis Academ. Petropol.* et *Commercio litterario Norico* inſerendas curavit, in principe autem ſuo opere *Syndesmologia* (Petropol. CIƆIƆCCXLII) inſcripto omnia humani corporis ligamenta cum ſermone, tum iconibus illuſtravit, ita vt etiam viſcerum, pharyngis, inteſtinorum, partiumque genitalium ligamenta et vmbilicales arteriae, quae eorundem ſpeciem induerunt, deſcriptae habeantur. Phyſiologiae quaedam capita ſibi pariter in *Acad. Petrop. Commentariis* explicanda ſumſit. p. 224.

Praecipuis huius ſeculi anatomicis IOH. FRID. CASSEBOHM, WINSLOWI diſcipulus et Halenſis Profeſſor, annumerandus eſt, qui *de aure interna* primum Francof. ad Viadr. diſſertationem tuitus eſt, hoc ipſum autem argumentum deinde ornatius pertractauit, librumque Halae CIƆIƆCCXXXIV edidit, in quo integra auris cum vaſis et neruis ex fetu a tertio menſe ad maturitatem vſque, et ex adulto homine breuiter, ſatis tamen accurate deſcripta eſt. Praeterea *de anatomica fetus et adulti differentia*, (Hal. CIƆIƆCCXXX) et *de ſecandorum muſculorum, viſcerumque methodo* (ib. CIƆIƆCCXL) vtiles reliquit libellos. p. 233.

Inter HALLERI diſcipulos IOH. IAC. HVBER eminuit, qui apud Gottingenſes primum, deinde apud Caſſelanos anatomen profeſſus eſt, et bona quaedam opuſcula ſcripſit. Rimatus potiſſimum ſubtiliter eſt ſpinalis medullae, neruorumque ex ea egredientium ſtructuram, ſuaque ſuper hac re obſeruata in duobus libellis Gottingae CIƆIƆCCXXXIX et XLI editis cognita reddidit. De hymene, de p. 262.

ouali foramine, de monſtris, de intercoſtali neruo, prout etiam de octauo, nonoque neruorum pare, et de acceſſorio, cet. bene diſputauit, et in opuſculo *de aëre atque electro oeconomiae animali famulantibus et imperantibus* (Caſſell. CIϽIϽCCXLVIII) elaſticum aërem, eumque per pulmones aduenientem, in noſtris ſuccis eſſe perhibuit.

p. 268. IOH. ERNEST. HEBENSTREIT, medicae facultatis apud nos nuper Decanus, cum hominis, tum variorum animantium anatomen atque phyſiologiam variis, iisque partim ligato ſermone, partim in proſa ſcriptis opuſculis illuſtrauit. Edidit enim, praeter *phyſiologiam et pathologiam metricam, de mularum fabrica, de vaſorum vaginis, de arteriarum flexu, earumque confiniis, de vmbilicali funiculo, de ſanguineis oculi vaſis, de mediaſtino poſtico*, cet. libellos, eosque lectu digniſſimos, quorum nonnullos HALLERVS recudendos curauit *).

p. 270. IVSTVS GOTFRIED GÜNZ, Anatomiae et Chirurgiae in noſtra Vniuerſitate primum Profeſſor, poſtmodum Aulae Conſiliarius, atque AVGVSTI III, Polon. Regis et Saxon. Electoris medicus, varia ad anatomen pertinentia opuſcula, velut *de mammarum fabrica et lactis ſecretione, de cerebro, de vtero et naturalibus feminarum partibus, de hepate, de reſpiratione*, cet. ſcripſit, quibus ſibi eruditi atque accurati diſſectoris parauit nomen. Ceterum *Commentario in* HIPPOCRATIS *de humoribus librum* (Lipſ. CIϽIϽCCXXXVI) et libellis *de ſecandis calculoſis* (ibid. CIϽIϽCCXL) et *de herniis* (ibid. CIϽIϽCCXLIV) multa etiam anatomica obſeruata inſeruit **).

p. 277. IOSEPHI LIEVTAVDII, Aquenſis Profeſſoris, deinde Archiatrorum comitis, *exacta omnium humani corporis*

*) vid. Comment. noſtr. Vol. VI. P. IV. p. 721.
**) ibid. Vol. III. P. IV. p. 736.

corporis partium hiſtoria *), Gallico ſermone conſcripta, bonus liber eſt, et per propria experimenta natus. Neque enim LIEVTAVDIVS, vt nuperorum Francogallicorum de anatomia Auctorum mos fuit, WINSLOWI librum exſcripſit, a cuius potius placitis ſaepe diſſentiat. Quemadmodum autem in hoc libro, variisque *Commentariis Acad. Scient.* inſertis diſputationibus de ſtructura partium egit, ita in *phyſiologiae elementis*, Latino ſermone Amſtelodami CIƆIƆCCXLIX editis, de vſu earundem erudite expoſuit, laborumque ſuorum egregia exhibuit ſpecimina.

PHILIPPVS ADOLPHVS BOEHMER, Medicinae apud Halenſes etiamnunc Profeſſor, praeter diatribes *de vteri grauidi ſitu* (Hal. CIƆIƆCCXLI) *de quatuor et quinque aortae ramis* (ibid. eod.), *de mammarum ductibus* (ib. CIƆIƆCCXLII), *de trium cauorum in dextro cordis alueo confluxu* (ib. CIƆIƆCCLXIII), cet. duos *obſeruationum anatomicarum* faſciculos (ibid. CIƆIƆCCLII et LVI.) edidit, in quibus rariora, quae annotauit, obſeruata deſcripta ſunt. In *oſteologicis inſtitutionibus* (ibid. CIƆIƆCCXLIX) pulchras dedit embryonum, ſceletorum fetuum tenuiorum, oſſium difficiliorum, vt ethmoidei, cet. icones, ſimulque inſertionum et varietatum muſculorum, vt duorum et trium muſculi interni mallei tendinum, cet. meminit. p. 284.

CHRIST. GOTL. LVDWIG, in noſtra Vniuerſitate nuper medici ordinis Decanus et Profeſſor, ſummo ſtudio medendi artem exercuit, omnesque eius partes variis, iisque egregiis operibus, de quibus olim retulimus **), illuſtrauit. Dedit etiam p. 294.

 nonnul-

*) Pariſ. CIƆIƆCCXLII, altera vero, eaque priori auctior editio prodiit ibid. CIƆIƆCCLXVI.

**) vid. Comment. noſtr. I. et II. Decad. Indic. Librorum et obſeruationum.

nonnullas ad HALLERVM epiſtolas, in quibus de quarundam humani corporis partium ſtructura atque vſu diſſeruit. Sic duos fibrarum cordis ductus dari negauit, et reticulare corpus viſci ſimile eſſe, illudque ad pigmenti modum diffluere, ab alcohole tamen firmum reddi perhibuit. Praeterea de epiglottidis muſculo a ſtylopharyngeo nato, aliisque faciei carnibus, de chorii laminis, de poſteriori oculi camera anteriori aequali, de funiculis, (ramo nerui phrenici), quos WINSLOWVS a gula ad diaphragma deſcendere dixit, et quos LVDWIGIVS haud potuit reperire, in his ipſis epiſtolis locutus eſt, teſticulique vnius cum epididymidis alterius veſtigio exemplum annotauit. Ceterum, quae eius in hos ipſos commentarios fuerint merita, cuiuis cognitum eſſe atque perſpectum arbitramur *).

p. 307. IOH. L'ADMIRAL, pictor, in elegantibus ſuis iconibus durae matris in concaua et conuexa ſuperficie viſae, quas Amſtelod. CIↃIↃCCXXXVIII edidit, naturam imitatus eſt, et tenuiſſimas arterias, quae nudo oculo merae maculae videntur, egregie expreſſit. Iconibus membranae vaſculoſae ad infima acetabuli oſſium innominatorum, (ibid. eod.) et penis humani cera praeparati (ib. CIↃIↃCCXLI), quae Eodem Auctore prodierunt, eaedem debentur laudes.

ABRAHAMVS KAAUW, BOERHAAVII ex ſorore nepos, qui ipſe poſtmodum KAAUW BOERHAAVE dictus eſt, apud Petropolitanos fuit Profeſſor, variisque ſibi operibus diligentis inciſoris et aſſidui veterum lectoris nomen vindicauit. Edidit Leidae CIↃIↃCCXXXVIII et XLV *perſpirationem dictam* HIPPOCRATI *per vniuerſum corpus anatomice illuſtratam*, et *impetum faciens dictum* HIPPOCRATI *per corpus conſentiens, obſeruationibus et experimentis paſſim*

*) vid. Comment. noſtr. Vol. XX. P. I. p. 153.

passim confirmatum; in quibus libellis varia physiologiae capita illustrauit. Ceterum *anatomicas duorum monstrosorum infantum historias*, (Petropol. CIↃIↃCCLIV et LVII), easque minute et accurate conscriptas, et *anatomicarum annotationum* quosdam libros reliquit, quibus de elephanti pericardio, de vitiosae cellulosae telae ex spissato glutine generatione, de insolitis quibusdam pectoris musculis, de partium corporis humani cohaesione, cet. obseruata insunt.

Partes sensuum organa constituentes sibi CLAVDIVS NICOLAVS LE CAT, Chirurgus Rothomagensis, considerandas sumsit, easque cum sermone, tum figuris in suo *de sensibus tractatu* (Rothomag. CIↃIↃCCXL) Gallice conscripto illustrare allaborauit. Haud tamen omnia in hoc libro pari studio pertractata sunt; etenim, quanquam iis, quae ad oculum spectant, laudes Auctor promeruit, in reliquis tamen sensuum instrumentis describendis fuit nimis breuis, et in delineandis naribus, auribus et cerebri basi a natura omnino recessit. Ceterum fuscam membranam scleroticae tunicae intus applicatam primus descripsit, et ciliarem coronam neruosis papillis fieri perhibuit. In aliis operibus de musculorum actione *), de durae et piae meningis sensibilitate **), de sensationibus et passionibus ***), cet. disputauit, suique aduersus hypotheses amoris plura exhibuit testimonia. p. 308.

CORNEL. DAVID. DE COURCELLES *plantae pedis et capitis musculorum icones*, easque pulchras, cum descriptionibus Leidae CIↃIↃCCXXXIX et XLIII edidit, et IOH. NATHAN. LIEBERKÜHN, qui cum in microscopiis fabricandis, tum in funeribus iniiciendis p. 316.

*) vid. Comment. nostr. Vol. III. P. III. p. 403.
**) ibid. p. 426. Decad. I. Suppl. III. p. 420.
***) ibid. Vol. XVII. P. II. p. 329.

ciendis artificioſa manu excelluit, earumque iniectionum, quae vaſis metallo repletis, et a parenchymate acri aliquo liquore nudatis, fiunt, inuentor fuit, *de valuula coli et vermicularis proceſſus vſu* (ibib. CIƆIƆCCXXXIX) et *de fabrica et actione villorum inteſtinorum tenuium* (ibid. CIƆIƆCCXLV) libellos conſcripſit, qui ſummo plauſu a diſſectoribus excepti fuerunt. Ceterum quod ſpectat ad LIEBERKÜHNII iniiciendi rationem, eam ipſe in *Berolinenſis Acad. Commentariis* deſcripſit, et de menſula ſanguinis circuitui in viuis animalibus contemplando idonea in *ſcriptis Acad. Scientiarum* egit.

p. 330. IOSEPHI EXVPERII BERTINI *Tractatus de oſteologia* *), qui Pariſiis CIƆIƆCCLIV Gallice prodiit, et quatuor tomis conſtat, egregius profecto liber eſt, et repetita lectione dignus; ſollicite enim, et multo, quam ab alio quocunque Auctore, minutius omnes oſſeas humani corporis partes, nec non interarticulares cartilagines, mucilaginoſas glandulas, cet. BERTINVS deſcripſit, ſimulque neruorum et arteriarum, quae ad oſſa proficiſcuntur, meminit. Aliae humani corporis partes cum in peculiaribus libellis, tum in *Acad. Reg. Scient. Commentariis* a BERTINO accurate propoſitae ſunt.

p. 12. IOHANNIS PALFYNI, Chirurgi Gandauenſis, *anatomiam chirurgicam*, cuius prima editio Lugd.
p. 336. Batau. CIƆIƆCCXVIII Belgice prodierat, ANTONIVS PETIT, Pariſiis CIƆIƆCCLIII Gallice recudendam curauit, eamque notis variis et emendationibus auxit, ita vt magna operis huius pars, omnesque fere bonae et nitidae oſſium icones ad PETITVM pertineant. De ſerotinis partubus, de nuperi puerperii ſignis, de corde ſyſtoles tempore breuiori, cet. ſingulares libellos PETITVS edidit, et ſua cum ſubmerſis facta experimenta in *Hiſtoria Acad. Scient.* recenſuit.

THEO-

*) vid. Comm. noſtr. Vol. V. P. I. p. 38.

THEOPHIL. DE BORDEV, medicus Parisiensis, praeter alia opera, *super situ glandularum, earumque actione disquisitiones anatomicas*, Paris. CIↃIↃCCLI Gallice edidit, in quibus glandulas a stimulatione neruorum, quibus eas abundare opinatus est, neque a pressione aliqua exinaniri, neruumque contractionem arteriae atque secretionem augere, cuiuis glandulae suam esse vitam, cet. docuit. Praeterea ductus ex thyreoidea glandula in asperam arteriam euntes se vidisse putauit, et ex PRESTRII testimonio ductum ex thymo versus eundem canalem ducentem adesse coniecit. De BORDEVII *super textu mucoso et organo cellulari* libro olim retulimus *). p. 346.

WILHELMVS HVNTER, chirurgus et anatomicus insignis, in Philosophicis Transactionibus de cartilaginum articularium fabrica egit, quam, remoto epichondrio, villosam quasi reddi, et ipsas cartilagines fibris, quae ad perpendiculum ossi insistant, fieri perhibuit. De teste, eiusque vasculosa fabrica, de lymphaticorum vasorum resorbente natura, de lacrymarum ductibus, cet. in prima medicorum commentariorum Anglice conscriptorum (Londin. CIↃIↃCCXL) parte exposuit, in secundo autem tomo obseruationum medicarum, a Londinensi Societate editarum, de cellulosa tela, quam vasculis fieri putauit, de adipis cellulis, eiusque ex glandulis secretione, cet. disputauit. Anatomiae vteri humani grauidi tabulis illustratae, quae HVNTERO Auctore nuper prodiit, haud ita pridem meminimus **). p. 363.

IOHANNES HVNTER, prioris frater, vtilissimum de humanis dentibus, eorumque structura, vsu, formatione, incremento et morbis tractatum ***) Anglice Londini CIↃIↃCCLXXI edidit, et in Transactio-

*) vid. Comm. nostr. Vol. XVI. P. IV. p. 607.
**) ibid. Vol. XXIII. P. II. p. 329.
***) ibid. Vol. XIX. P. II. p. 325.

nibus Philosophicis de pellucidis vasis, quae lacteorum locum in auibus tenent, de torpedinis musculis, de salmonum ventriculo, de aëre ex pectoralibus et abdominalibus cellulis in caua animalium volantium ossa progrediente, cet. accurate exposuit.

p. 395. PETRVS CAMPER, chirurgiae et anatomes peritia clarus, multis, iisque egregiis operibus, velut *demonstrationum anatomico-pathologicarum libris*, *commentationibus de nonnullis oculi partibus*, *de organis auditus piscium*, *de elephanti anatome*, *de lacte et educatione puerorum*, cet. nomen suum celebre reddidit. Aëris ex pectore et abdomine in auium altius volantium ossa commeatum CAMPERVS etiam experimentis quibusdam demonstrauit.

p. 398. *Anatomica humani corporis descriptio*, quam CHRIST. EHRENFR. ESCHENBACH, Rostochiensis Professor et Medicus, anno CIƆIƆCCL Rostochii Germanice edidit, ad WINSLOWI expositionem concinnata est, quaedam tamen propria obseruata ipsi simul insunt. Sic valuulam in lacrymali sacco esse, nullam in succenturiato rene deprehendi caueam, vesicae sphincterem dari, neruos opticos nonnunquam prorsus separatos animaduerti, cet. Auctor contendit, et peculiares quosdam musculos, prout carnem ex atlantis transuerso processu ortam, et in partem processui mastoideo proxime posteriorem insertam, musculum quadratum alterum lumborum, cet. recensuit. Ceterum collegit etiam ESCHENBACHIVS raras quasdam, quas facere ipsi contigit, obseruationes, easque primum CIƆIƆCCLIII, deinde vero nouis auctas CIƆIƆCCLXIX Rostochii publicae luci tradidit.

p. 422. IOH. FRID. MECKEL, HALLERI discipulus, et apud Berolinenses postmodum Professor, ex primis huius seculi incisoribus difficillimas humani corporis partes, neruos scilicet, nitidissime extricauit; etenim

etenim quae in ſua *de quinto neruorum pari* diſputatione (Gotting. CIↃIↃCCXLVIII) protulit, quippe in qua difficillimum et per reconditos oſſeos canales tendens neruorum par accuratiſſime perſecutus eſt, plurimaque partim noua deſcripſit, partim in controverſia poſita in plenam lucem conſtituit, longe ſuperant illa, quae VIEVSSENII et aliorum induſtria in capitis neruis detexerat, ſuntque proinde ſummis laudibus digna. Alia ad neruorum, cerebri, cet. anatomen ſpectantia obſeruata in *Commentariis Berol. Academ.* recenſuit, et in quibusdam ad HALLERVM datis epiſtolis de lymphaticis vaſis, glandulisque conglobatis, de plexu proſtatico venoſo ex vena per ligamentum iſchiadico-ſacrum cum arteria pudenda exeunte nato, de quatuor ſpermaticis arteriis, aliisque cum horum, tum renalium, vertebralium, cet. vaſorum varietatibus retulit*). IOH. GOTFR. p. 438.
ZINNIVS, qui pariter HALLERO praeceptore vſus eſt, *anatomica humani oculi deſcriptione iconibus illuſtrata* **), ceterisque operibus, quae vel ſeorſim edidit, vel monumentis *Societ. Reg. Scient. Gotting.* inſerenda curauit, praeclari diſſectoris nomen promeruit. Ceterum praematura morte fuit prohibitus, quo minus induſtriae ſuae plura ſpecimina, quae ſperari ab eo poterant, cognita redderet ***).

IOH. GEORG. ROEDERER, HALLERI in Got- p. 450.
tingenſi theatro ſucceſſor, ad anatomiam, phyſiologiam, obſtetriciam artem, cet. amplificandam multum contulit, ediditque de perfecto fetu, de fetus pondere, de monſtroſo quodam partu, de ſuffocatis, de cerebro, cet. commentationes, quae partim ſeorſim impreſſae, partim Gottingenſis Societatis Commentariis inſertae ſunt. Ad illuſtrandam humani vteri ſtructuram icones atque obſeruationes Gottin-

*) vid. Comment. noſtr. III. Decad. Suppl. II. p. 216.
**) ibid. Vol. V. P. II. p. 342.
***) ibid. Vol. XII. P. I. p. 176.

Gottingae CIↃIↃCCLIX euulgauit *), et obſtetriciae artis bonum compendium reliquit, quod WRISBERGIVS nuper recudendum curauit, notisque nonnullis auxit.

p. 468. Inter GÜNZII diſcipulos IOH. GOTFR. IANKIVS, Anatomes et Chirurgiae apud nos Profeſſor, eminuit, qui ſolertia inſigni et indefeſſo labore hominum exta rimatus eſt, libellosque vtiliſſimos *de oſſibus mandibularum puerorum ſeptennium, de foraminibus caluariae, eorumque vſu, de ratione venas anguſtiores inprimis cutaneas oſtendendi*, cet. velut teſtes induſtriae ſuae reliquit. Ceterum dolendum eſt, praematura morte IANKIVM e viuis ereptum, impeditumque fuiſſe, quo minus multa vtilia, quae ex ſolertia eius ſperari poterant, detegeret, atque publici iuris faceret **).

p. 526. MARC. ANTON. LEOPOLD. CALDANVS, Theoriae apud Patauinos Profeſſor et ſucceſſor MORGAGNI, quasdam epiſtolas ſuper inſenſibilitate et irritabilitate quarundam partium animalium edidit, in quibus nouis experimentis HALLERI placita ſtabiliuit, ipſisque oppoſita dubia diluit. In ſolis tendinibus LXXXIII tentamina fecit, inter quae quatuor cum aliquibus ſenſus ſignis coniuncta fuerunt, quod haud ſatis nudati tendines fuiſſent. Pericranium, duram matrem, peritonaeum, aponeuroſes muſculorum abdominalium, pleuram, cet. ſenſu deſtitui reperit, et in tendinibus neruos deprehendit omnino nullos. Irritabilem virtutem peculiare eſſe muſculoſae fibrae donum, eoque iridem prorſus carere faſſus eſt, cet. De ſanguinis motus cauſa, de humani corporis elementis, cet. in aliis operibus expoſuit.

p. 536. IOH. THEOPH. WALTER, Berolinenſis Proſector, praeter diſputationem *de emiſſariis* SANTORINI (Fran-

*) vid. Comm. noſtr. Vol. VIII. P. III. p. 495. De vita ROEDERERI retulimus ibid. Vol. XII. P. II. p. 369.
**) ibid. Vol. XI. P. I. p. 176.

(Francofurt. ad Viadr. CIↃIↃCCLVII), et librum *de ficcis humani corporis offibus*, (Berolin. CIↃIↃCCLXIII), *anatomicas obferuationes* (ibid. CIↃIↃCCLXXV) edidit, in quibus monftri bicorporei, duobus capitibus, et tribus pedibus, pectoreque et pelui connatis, anatomica defcriptio, et accuratae venarum faciei, capitis et colli tabulae infunt. Nuperrime Eodem Auctore *de muliebribus partibus generationi infervientibus* *), et *de venis oculi tractatus* prodierunt, quibus rarae quaedam obferuationes complectuntur. CAROL. FRID. WOLFII, in Ruffia nunc Profefforis, libellum *de generationis theoria* (Hal. CIↃIↃCCLIX) **), et relationes *de leonis corde* ***), *de ouo fimplici gemellifero* ****), cet. olim laudauimus. p. 558.

GEORG. CHRIST. REICHEL, Medicinae apud nos nuper Profeffor, *de ortu atque ftructura offium* (Lipf. CIↃIↃCCLX) libellum confcripfit, in quo fuccum offeum, arteriarum in formandis offibus potentiam, cet. defendit. Offium ipforum fabricam cum ferra, tum acidis liquoribus indagauit, canalesque nutritio fucco vehendo accommodatos inter laminas eorum reperit. Ceterum ad fanguinis motum in animalibus minoribus fpeculandum microfcopia adhibuit, fuisque tentaminibus, quorum euentum in libello *de fanguine, eiusque motu* (ibid. CIↃIↃCCLXVII) defcripfit, et elegantibus figuris illuftrauit, fuit edoctus, globulos in minimis vafis omnino oblongos reddi, folitarios flauos effe, cet. Plura phyfiologiam et anatomen illuftrantia fcripta quo minus ederet, praematura morte fuit prohibitus †). p. 560.

Prae-

*) vid. Comment. noftr. Decad. III. Suppl. II. p. 209. 224.
**) ibid. Vol. X. P. II. p. 217. Vol. XXIII. p. 483.
***) ibid. Vol. XX. P. I. p. 12. 13.
****) l. l. p. 6.
†) ibid. Vol. XVI. P. IV. p. 711.

p. 564. Praecipuis comparatae anatomes ſtatoribus SIMON PETR. PALLAS annumerandus eſt, qui multa ad eam ſpectantia obſeruata inſtituerit, cognitaque variis in ſcriptis reddiderit. Sic in *Zoologicis miſcellaneis* (Haag. CIↃIↃCCLXVI) rariorum animalium deſcriptiones, ſubinde etiam inciſiones, velut Capreoli, Sauiae Aethiopicae, cet. tradidit, et de mollibus marinis animalibus monuit, communem fere ipſis eſſe fabricam, venamque ex inteſtino prouenire, quae in arteriam, muſculis deinde ramos daturam, continuetur. Spinalis medulla denegata his animalibus non eſt, capite vero atque oculis deſtituta ſunt, cet. *Elenchus Zoophytorum* et *Zoologica ſpicilegia*, quae PALLASIVS edidit, pariter nouis, iisque accuratiſſimis ſuper variorum animantium ſtructura obſeruationibus abundant.

p. 565. FELIX FONTANA, Piſanus Profeſſor et inciſor egregius, in quadam ad VRBANVM TOSETTI data epiſtola de irritabili muſculorum virtute, et de inſenſibilitate tendinum diſputauit, optimisque rationibus vtrumque argumentum tuitus eſt. Etenim tendines perpetuo et in omnibus periculis inſenſiles fuiſſe reperit, et duram matrem repetitis vicibus non in animalibus ſolum, verum etiam in homine abſque ſenſu vſſit atque lacerauit. Praeterea nullam neruorum irritationem cordis motum augere aut mutare, in actione autem conſtitutum hoc viſcus vtique, etiam in anguillis, breuius reddi, cet. expertus eſt, atque his, aliisque tentaminibus innisus, LAGHII, aliorumque obiectiones refutauit. Ceterum de iridis motibus, de rubris ſanguinis globulis, de irritabilitatis legibus, de epididymide *), cet. in aliis operibus ita diſputauit, vt diligentiſſimi ſibi naturae ſcrutatoris nomen vindicaret. Icones etiam anatomicas perpulchras FONTANA parat,

*) vid. Comment. noſtr. II. Decad. Indic. libror. et obſeruat.

parat, oculique musculos et neruos, pharyngem, cet. iam curauit depingi.

IOH. FRID. LOBSTEIN, Argentinensis Professor, Academicos libellos *de neruo spinali ad par vagum accessorio* *), *de valuula* EVSTACHII **), *de neruis durae matris* ***), et *de liene* ****) scripsit, qui nouis obseruationibus admodum sunt referti, p. 571.
et DOMINICVS COTVNNVS, Professor Neapolitanus, *de aquae ductibus auris humanae internae* †) specimen lectu dignissimum edidit. Ceterum ab his duumuiris, qui in minutissimis rebus perscrutandis versatissimi sint, plura anatomen atque physiologiam illustrantia specimina expectari possunt. p. 575.

IOSEPHI THADDAEI KLINKOSCHII, apud Pragenses nuper Professoris, sententiam de vera natura cuticulae, eiusque regeneratione FRID. HERMANNVS exposuit, eamque curauit Pragae CIƆIƆCCLXXI imprimendam. Censet autem KLINKOSCHIVS, cuticulam ad cellulosam telam pertinere, eamque proinde, vt aliarum cellulosarum telarum mos est, euolui atque compleri. Fila cellulosa ipsa caua esse, in iisque nutritionem locum habere iudicat. Huius telae initia Auctore semifluida sunt et gelatinae similia, quippe a cute cellulosa fila epidermidis germinant, quae reticulum, (quod macerando in mucum contabescit), atque cuticulam exteriorem et duriorem faciunt. Conspicuis vasis ea destituitur. Si macerata fuerit, in laminulas primum, tum in pultem abit, cet. In mammae areola nigerrimam cuticulam KLINKOSCHIVS se vidisse refert, et aethiopibus subnigram cutem esse perhi- p. 581.

*) vid. Comment. nostr. Vol. IX. P. IV. p. 634.
**) ibid. Vol. XVIII. P. IV. p. 616.
***) ibid. Vol. XIX. P. IV. p. 624.
****) ibid. Vol. XXII. P. I. p. 36.
†) ibid. Vol. XX. P. III. p. 538.

perhibet. Ceterum nihil in corpore regenerari, praeter cellulosam telam per veram epigenesin atque euolutionem, nec ex concreto succo, censet, et fetum cordis vi euolui, eamque a masculo semine excitari, cet.

p. 590. HENRICVS AVGVSTVS WRISBERG, Anatomes apud Gottingenses Professor, *de infusoriis animalculis* *), *de embryonis fabrica* **), *de respiratione prima, neruo phrenico et animali calore* ***), *de pupillari membrana* ****), *de secundinarum humanarum varietate* †), cet. diatribes conscripsit, quas olim recensuimus, nostrisque Lectoribus commendauimus. Nuper in Gottingensis Societatis consessu *de quinto pare neruorum cerebri, et de neruis, qui ex eodem duram matrem ingredi falso dicuntur*, disputauit, nouisque argumentis HALLERI, MECKELII, NEVBAVERI, LOBSTEINII, cet. de hac re placita stabiliuit.

p. 607. LAZARVS SPALLANZANVS, Ticinensis Professor, in minutis animalibus contemplandis potissimum versatus est, variosque nouarum obseruationum diuites libros edidit, quorum aliquos nos ipsi olim recensuimus ††). In nouissimo opere, quod nuper prodiit †††), de infusoriis animalculis, frigorisque, caloris, variarum exhalationum, electricae scintillae, cet. in ea viribus, de animalibus in hominis et quadrupedum semine conspicuis, de animantium in clauso, nec renouato aëre vita, et de reuiuiscentibus animalibus exposuit, suumque sermonem accuratissimis tentaminibus illustrauit.

I. B.

*) v. Comment. nostr. Secund. Dec. Suppl. I. p. 167.
**) ibid. Vol. XIII. P. III. p. 420.
***) ibid. Secund. Decad. Suppl. IV. p. 735.
****) ibid. Vol. XIX. P. II. p. 266.
†) ibid. Vol. XX. P. IV. p. 611.
††) ibid. II. Decad. Indic. libror. et obseruat.
†††) *Opuscoli di fisica animale e vegetabile*, Tom. I. II. In Modena CIƆIƆCCLXXVI. 8.

I. B. CVBOLVS *de metamorphosi duorum ossium pedis in quadrupedibus aliquot* diatriben *), et *de mammis anatomicas obseruationes* conscripsit, quarum haud ita pridem meminimus **). p. 612.

Lymphaticorum vasorum in auibus, piscibus et frigidis quadrupedibus praesentiam tentaminibus suis WILHELMVS HEWSON euicit, suaque circa hanc rem instituta obseruata cum aliis, eorundem vasorum in homine systema illustrantibus, tum in Philosophicis Transactionibus ***), tum in peculiari libello ****) descripsit. De sanguinis natura singularem fouit sententiam *****), et lienem ad lymphaticum systema pertinere, eiusque cellulas generis lymphatici esse perhibuit. p. 632.

IOH. ERNEST. NEVBAVER, Ienensis nuper Professor, egregia quaedam opuscula reliquit, quibus accuratissimae neruorum cardiacorum †), arteriae innominatae et thyreoideae ††), tunicarum vaginalium testis, spermaticique funiculi †††) cet. descriptiones atque icones insunt, et ADOLPH. MVRRAY, Professor Vpsaliensis, de cerebri infundibulo ††††), de fascia lata †††††) cet. noua obseruata cognita reddidit. p. 641. p. 643

CAESA-

*) vid. Comm. nostr. Vol. XVII. P. IV. p. 588.
**) ibid. Vol. XXII. P. IV. p. 656.
***) ibid. Vol. XVII. P. III. p. 396. Vol. XVIII. P. IV. p. 650. 651.
****) *Experimental inquiries on the proportion of the blood, and an appendix relating to the lymphatic systhem in birds*, cet. In supplementis tertiae decad. nostr. comm. huius libri recensum dabimus.
*****) vid. Comm. nostr. Vol. XX. P. III. p. 490.
†) ibid. Vol. laud. P. I. p. 37.
††) l. l. p. 42.
†††) ibid. V. XVII. P. III. p. 530.
††††) ibid. Vol. XX. P. III. p. 543.
†††††) ibid. Vol. XXIII. P. I. p. 101. it. supra p. 527.

p. 646. CAESARIS VERDIERI, Chirurgi Parisini, anatomicum compendium RAPHAEL BONAVENTVRA SABBATIER Parisiis CIↃIↃCCLXVIII recudendum curauit, illique permultas nouas obseruationes de pubis ossibus in violento partu discedentibus, de cerebri motu a respiratione pendente, de pyramidalibus musculis, de durae cerebri meningis insensili natura, de ductu incisiuo nares cum ore coniungente, de lutei corporis origine, cet. adiunxit. Ipse SABBATIER absolutum de anatomia opus duobus voluminibus (Paris. CIↃIↃCCLXXV) Gallice edidit, quod egregium est, summisque laudibus dignum: nam in describendis humani corporis partibus auctorem naturam esse secutum, eumque nec aliorum errores repetiisse, neque nouos commisisse, HALLERVS ingenue fassus est.

p. 674. IANI MARCI BVSCHII *de mechanismo organi vocis, huiusque functione* dissertatio, (Groning. CIↃIↃCCLXX) potissimum CAMPERI super hac re in variis animantibus instituta obseruata, eaque laryngis muneri illustrando admodum idonea, complectitur, quae cum nondum a nobis laudata fuerint, hac occasione HALLERI verbis commemoranda censemus. Scilicet in cartilagine thyreoidea, ad radicem supremi processus ouatum foramen, per quod neruus adueniat, CAMPERVM vidisse, illudque mox in sinistro latere maius esse, mox in dextro tantum deprehendi, BVSCHIVS refert. Articulatio cricoideae cartilaginis cum thyreoidea plana est, et in senilibus corporibus solida medulla in his cartilaginibus reperitur. SANTORINI appendices, CAMPERO Auctore, solummodo in marino vrso offenduntur, in ea autem membrana, quae ab epiglottide ad arytaenoidearum cartilaginum capitula expanditur, duas cartilagines, easque in animalibus, velut cane, vulpe, talpa, cet. maiores Cl. Auctor vidit.

vidit. In concaua parte oſſis hyoidis ſimiarum marſupium deprehenditur, propter quod haec animalia vocem edere non poſſunt, (omnibus ſimiis, HALLERO iudice, illud non datum eſt). Palatinum velum in Indico cuniculo hyoidis oſſis baſi affigitur, hinc neque nares, neque larynx, nec pharynx ad os patent; in media autem veli huius parte foramen eſt, quod in fauces et oeſophagum ducit, quam ob rem hoc animal ruminare videtur, quod non niſi perminute contritos cibos deglutire poteſt. Oſſis hyoidis baſis thyreoideae cartilagini ſponte incumbit, hoc ipſum autem os, quando acuta vox editur, trahitur antrorſum, ita vt tandem baſis vltra ſcutiformem cartilaginem producatur, et ſimul larynx retro baſin hyoidis oſſis eleuetur, ſicque magis ſurſum, ipſum vero os antrorſum magis eat. Iam vero, cum thyreoidea cartilago aſcendit, tenduntur ligamenta, ſiquidem thyreoidea eleuatur, arytaenoideae autem immotae reſiſtunt, et aſpera arteria forte deorſum it, atque cricoideam ſecum ducit, vt thyreoidea ſola ſurſum eat. Haec ipſa thyreoidea cartilago deinde in priora trahitur, et cricoidea ſimul eiusdem muſculi cricothyreoidei poſterioris actione retrorſum it. Praeterea cricothyreoideus muſculus etiam ſcutiformem cartilaginem deprimit, et annularem eleuat, quae pro immota non debet haberi, neque aliquam firmitatem ab aſpera arteria habet. In graui voce edenda cricoidea cartilago antrorſum producitur, atque diſtantia eam inter et ſcutiformem fit nulla, in acuta e contrario thyreoidea in priora, cricoidea in poſteriora ducitur, et glottidis ligamenta tenduntur. Cricoarytaenoidei poſtici muſculi arytaenoideorum proceſſus anteriores extrorſum ducunt et ſuperiores diducunt, ſicque glottis dilatatur; contra muſculi laterales cricoarytaenoidei has cartilagines deorſum et ad la-

tera trahunt et anteriores processus ad se adducunt, sic bases diducuntur, glottis fere clauditur et posterior rimae pars dilatatur. Thyreoarytaenoidei arytaenoideas cartilagines in priora inclinant, ligamenta relaxant, rimam posteriorem coarctant, ventriculosque comprimunt, et in vniuersum his ipsis arytaenoideis cartilaginibus retrorsum tractis ligamenta tenduntur. Ceterum pro FERRENIO disputat in suo libello BVSCHIVS, pluresque alias, easque lectu dignissimas recenset annotationes.

p. 681. OTTO FRID. MÜLLER, vir industrius et in contemplandis minoribus aquaticis animalibus occupatus, laborum suorum varios fructus, velut tractatum *de vermibus dulcium et salinarum aquarum* *), *historiam succinctam terrestrium et fluuiatilium vermium, seu animalium infusoriorum, helminthicorum, et testaceorum non marinorum* **), cet. edidit, qui cum summi studii essent indices, naturalis historiae cultoribus gratissimi fuerunt. Animalium rariorum Daniae icones atque descriptiones, quas MÜLLERVS nuper edere coepit, pariter plausu ab eruditis excepti sunt, quippe in quibus naturam Ill. Auctor egregie sit imitatus.

p. 716. *De nouorum ossium in integris, aut maximis, ob morbos, deperditionibus, reparatione experimenta* ***), quae MICHELE TROIA, Chirurgo Neapolitano, Auctore Paris. CIƆIƆCCLXXV prodierunt, barbaro sermone conscripta, accurata tamen, et ad illustrandam ossium regenerationem admodum apta sunt. Et

*) v. Comm. nostr. Vol. XX. P. II. p. 223.

**) ibid. Vol. XXI. P. I. p. 18.

***) Germanica huius libri versio nuper prodiit, eaque inscripta est: *Herrn* MICHAEL TROIA's *Versuche über den Anwachs neuer, durch Krankheiten entweder ganz, oder doch gröstentheils zerstöhrter Knochen*, cet. *Aus dem Lateinischen übersezt von* C. G. KÜHN, *nebst einem Vorbericht von* C. C. KRAVSE. *Strasburg*, 1780. 8.

Et primum quidem recenſuit Auctor capta ſuper nouo oſſe, diſſecti oſſis vulnus in viuo animali reparante, pericula, ex quibus apparuit, duo novi oſſis ſtrata plerumque fuiſſe ſubnata, quorum alterum exterius antiquum os continuerit, alterum, intus in medullari cauea ortum, internam oſſis faciem obduxerit. Lymphae copiam de oſſe ſecedentem in gelatinam, deinde in cartilaginem atque os conſiſtentem, per ſingulorum dierum incrementa ſecutus eſt, eandemque perioſteum immo vicinos tendines atque ligamenta imbuiſſe, et in tendinibus columbi in gelatinam atque os fuiſſe confirmatam annotauit. Noui oſſis incrementum deſtructa medulla iuuabatur. Cohaeſionis vires Cl. Auctor etiam dimenſus eſt, easque quotidie, confirmato nouo oſſe, augeri animaduertit. Exhalationem oſſis intercedente nocturna inhalatione ſubinde turbari, ad dimidias autem os exhalare a TROIA annotatum eſt. Perioſtium vtrum noui oſſis ſit aut materies, aut modulus, pariter definire Auctor ſtuduit, et per ſingulos dies gelatinam in cartilaginem et os conſiſtentem vidit, atque ex fracti oſſis ſuperficie ſudantes lymphae guttas, easque perinde in gelatinoſa fila confirmatas, quae diſſecti oſſis fines colligabant, et denique in nouum os perficiebantur, animaduertit. Hanc lympham ſub perioſteo etiam diuulſo, immo morboſo, de oſſis natura cum firma, tum ſpongioſa ſudaſſe deprehendit. Ipſum oſſeum tubum nouum os replebat, quippe ex interna ſuperficie ſimiles ſcaturiebant guttulae. Internum perioſteum, TROIA Auctore, nullum eſt. De vi, qua natura ad nouum os in longitudinem educendum agit. quaedam Cl. Auctor inſeruit, et vnguis incrementa in tribus menſibus ſex linearum eſſe, experimentis ſuis nixus affirmauit. Vis, quae ad oſſa ab epiphyſi diuellenda requiritur, eſt in STEPHANI HALESII ex-

perimento 450, et vltra, librarum, quo tamen etiam periosteum confert. Hanc vim cohaesionis Noster in dies vt augeatur persecutus est, et in tibia die 21 ad 60091 grana ascendisse vidit. Ceterum ponderibus etiam ossa fregit, atque vlnam a 461 et 485 libris frangi reperit, periostei autem vires, quibus fracturae resistit, vniuersae ossis resistentiae $\frac{1}{22}$ esse cet.

III.

GEORG. GOTTLOB RICHTER praecepta diaetetica. Heidelbergae et Lipsiae, sumtibus fratrum Pfaehler, bibliopol. vniuers. Heidelberg. CIƆIƆCCLXXX. 8. pagg. 384.

Indicamus hic librum b. RICHTERI *), cuius manuscriptum bibliopola acquisiverat et prelo submisit. Haec praecepta diaetetica autem Noster in VIII capita descripsit, quorum primum agit de *Aëre;* alterum persequitur *victum humanum:* quod quidem caput II rursus diuisit in membra II, quorum I tradit *Cibum;* Sect. I percurrit *victum vegetabilem;* Sect. II enumerat *victum animalem;* Classis I ostendit *victum quadrupedum;* Classis II explanat *victum volatilium;* Classis III demonstrat *victum piscium;* Membrum II expendit *Potum;* Sect. I enarrat de *Aqua;* Sect. II attingit *Cereuisiam;* Sect. III dat *Vinum;* Sect. IV recenset *Potulenta calida;* tertium caput exponit de *Excretis* et *Retentis;* quartum tractat de *Motu* et *Quiete;* quintum disputat de *Somno* et *Vigiliis;* sextum proponit *Animi Pathemata;* septimum disserit de *Venere* et *Exercitio Veneris;* octauum docet *Applicata externa;* appendix denique continet *exempla quaedam diaetae specialis*, quorum adiumento vita humana vigere semper et florere potest.

Ac

*) vid. supra p. 533.

Ac primum quidem caput agit de *Aëre*, cuius p. 2.
vis in fluiditate, grauitate, et elasticitate posita reperitur, eamque in statu hominis sano et morboso hic diligenter persequitur Noster. Num vero aër in pleniluniis, quod multi contendunt, maiori frigore laedat, inprimis cerebrum et paroxysmos noctambulonum, epilepticorum, colica vel calculo laborantium, excitet; num in luna noua et quadratura grauius afficiat; inter eclipses solares et lunares, variosque stellarum situs, mutationes producat ab Auctoribus passim traditas, ex sententia Nostri omnino non temere negandum, nec, nisi in obseruationibus caute iteratis acquiescendum est.

Alterum caput persequitur *victum humanum*, p. 43.
adeoque varia cibi genera, non solum quae interdum huic corpori prosunt, illi nocent, sed etiam quatuor modos, quibus esculenta, et animalia et vegetabilia, scilicet modum elixandi, assandi, frixandi, condiendi, quorum vnicuique addit vtilitatem suam, praeparantur, vbi simul ad vasa culinaria respiciendum quoque esse dicit. Nam haud pauci viri, iique in arte medica egregii, SENNERTVS, RHODIVS, LANZONVS, MAVCHARTVS, aliique viderunt, cocta et asseruata in vasis cupreis saepe nauseam, vomitus, tormina creasse, et ipse GEOFFROY aquam in his vasis diu retentam obesse arbitratur. Vnde habemus, vti ROVSSEAV, THIERRY et fere omnes recentiores, qui terrea vasa substitui cupreis serio suadeant. Quae tamen omnia, quum semper earum rerum, quae in his vasis coquantur, ratio sit habenda, non ad vivum resecanda sunt. Gummosa enim, gelatinosa, mucilaginosa sine omni timore his in vasis praeparari possunt, plus vero cautionis postulant salina, acida, pinguia et oleosa, quae quidem

et ipſa, niſi coctione peracta in his frigeſcunt, nullum detrimentum Noſtro afferre videntur.

p. 55. Sectio I percurrit *victum vegetabilem*, quem in claſſes quatuor deſcribit, quorum vna continet cerealia, altera olera, tertia radices, quarta fructus arborum, fruticum, atque herbarum ita, vt cuiusuis claſſis ſpecies horum fructuum varias, eorumque vſum etiam apud veteres recenſeat.

p. 94. Sect. II enumerat *victum animalem*, vbi primum locum obtinent quadrupeda, ad quorum carnes b. RICHTERVS refert Felinas, Caninas, Aſininas, Equinas, Camelinas, porro Cuniculorum, Onagrorum, Sciurorum, Erinaceorum, Vrſorum carnes.

p. 121. Claſſ. II oſtendit *victum volatilium*, vbi Auctor dicit, non ſolum aetatis, loci, pabuli, ſed etiam temporis atque diuerſae anni tempeſtatis rationem eſſe habendam, et quidem ad aues terreſtres cicures refert genus Pauonum, quod noſtris menſis raro apponitur, vti etiam Grues, Ciconia, Struthio, Sturnus, Onacrotalus, Vrinatrix, Larus, Ardea, reliquaque genera hic commemorata, e numero ciborum noſtrorum eiiciuntur.

p 140. Claſſ. III explanat *victum piſcium*, qui, Auctore AELIANO, apud Rhodios ita in deliciis habebantur, vt, qui piſcibus vterentur, *liberales*, qui aliis cibis, *agreſtes* nominarent, vnde apud Graecos nomen *obſonium* κατ' ἐξοχὴν *piſcibus veſci*, ſignificat. Multo longius autem luxu progrediebantur Romani inprimis temporibus LVCVLLI, quem POMPEIVS hanc in rem XERXEM togatum vocat, ideoque CATO dixit, *ſtare vrbem amplius non poſſe, vbi piſcis maioris pretii eſſet, quam bos.* Diuidebantur autem apud veteres piſcinae in dulces et maritimas, hae, quae nobiliores

biliores erant, ob ingentes fumtus *amarae* dicebantur, illae vetuftae, nomen *plebeiae* acceperant. Defcripfit Nofter in Lacuftres, Fluuiatiles atque Marinos pifces, earumque genera et vfum apud veteres, additis fimul pifcibus exfanguibus, breuiter percurrit.

Sect. I enarrat de *aqua*, vtpote potu omnium p. 172.
fimpliciffimo et praeftantiffimo, quam THALES, p. 179.
principium omnium rerum effe ftatuit, tranfit deinde ad *cereuifiam*, eiusque praeparationem, vtilitatem atque fpecies varias, ficuti et *vini* perfequitur. p. 186.

Sect. IV recenfet *potulenta calida*, quae, PLI- p. 199.
NIO iudice, praeter hominem nullum animal appetere, adeoque naturae eius repugnare; Iaponios contra fcimus aquam fere ebullientem perpetuo bibere. Ad hos potus calidos Auctor refert, 1) *infufum Theae*, cuius frutex apud Chinenfes initio menfis Martii optima reperitur, folia eius fub aufpiciis magiftratus colliguntur ita, vt, quae in vertice fedent, tum quae proxime fita funt, et tandem inferiora et infima feorfim decerpantur; 2) *infufum Coffeae*, cuius fructus arbor in felici Arabia ad altitudinem viginti, vel quadraginta pedum afcendit, femper viret fructusque fert vere, aeftate et hieme, neque veteribus etiam incognita fuit. Hic potus in medio feculi CIↃIↃCL per Europam ope mercatorum ex Oriente venientium, qui quum arrideret, tabernas Parifiis et Londini inftruerent, innotuit: 3) *Potus Choccoladae*, qui ex nucleis Cacao, ab arbore Indiae Occidentalis, quam Auellanam Mexicanam, vulgo *Cacaotel* vocant, paratur: 4) *Fumum Tabaci*, qui quamvis ad calidos potus improprie referatur, attamen vero quoniam aetatis noftrae delicium eft, quippe quae fumo non minus fuauiter, quam potu, delectatur. Nomen ab Infula

Americana *Tabago* habet, et herba nicotiana a NICOTO patrono ſuo primo; innotuit vero anno CIↃIↃCLIX.

p. 216. Caput tertium exponit de *Excretis* et *Retentis*, quae quanta attentione digna ſint, ne vel in corpore ſubſiſtat, quod ſalubriter eiicitur, vel intempeſtiue eiiciatur, quod ſubſiſtere diutius in uſum corporis debeat, a RICHTERO hic pertractatur. Inter alia huc pertinentia tentamina cum lotio, alui excrementis, item, quae per perſpirationem e corpore ſecedunt,etc. quoad pondus e. ſ. p. inſtituta Sanctorianorum *) et Keilianorum **) periculorum mentio eſt facta.

p. 236. Caput quartum tractat de *Motu* et *Quiete*, quae Auctor ratione noxae et ſalubritatis praecipue conſiderat; vtrinque attendi oportere ait ad motus nunc moderatiores, nunc languentiores, nunc vehementiores, atque ad motum quidem voluntarium moderatiorem pertinere oſtendit oſcitationes, pandiculationes, ambulationes; ad motum vehementiorem, ſaltus, curſus, vociferationes, inflationes (tubarum) ponderumque eleuationes etc. (ludere pilis, exercere, digladiari), ad motum externum moderatiorem frictiones, geſtationes, vectionesque in lectica, rheda, aut cymba; ad vehementiorem equitationes (motus in gyrum) et alia: languentiorem non niſi in exceſſu interni motus, ab ipſis morbis

*) SANCT. SANCTORII medicina ſtatica; it. ANDR. RIDIGER de diaeta eruditorum adiectae ſunt ſeptem ſectiones aphoriſmorum de medicina ſtatica cum ſcholiis RIDIGERI, Lipſ. 1728. 8.

**) I. KEIL tentamina medico-phyſica, acc. medicina ſtatica Britannica, Lugd. Bat. 1730. 4.

morbis nato commendat, nec non quietem protractam in morbis acutis quidem convenire, at in plerisque chronicis eo magis nocere, ob vitium lentae circulationis inde natum, quae distribuenda retardat, retinet expellenda, retenta corrumpit, demonstrat.

Caput quintum disputat de *Somno* et *Vigiliis.* p. 261. Fuerunt, qui vigilias sine somno optabiliores censerent, alii, qui somnum laudarent non solum vt vitae partem, sed et meliorem. Quorum primi hanc in rem varia contra somnum excogitarunt remedia, atque instrumenta, studium autem horum hominum tristem habuit exitum. Nam in vigiliis maiorem esse sensus, motusque voluntarii functionum animalium vigorem, languere igitur magis reliquas functiones vitales et naturales ob maiora spirituum dispendia, atque adeo somno opus esse, qui attrita reparet, fibris in statu vigiliarum tensis quietem det, cibis tunc ingestis digestionem parat, omninoque nouas vires conciliet, quis est, qui non intelligat? Sed tamen semper in mensura somni salutaris attendi debent temperies corporis, aetas, vitae ratio, nunc otiosa, nunc exercitata, aliaeque causae, quae Noster proponit.

Caput sextum proponit *animi pathemata*, quae p. 284. quanta, quamque insignia non raro procreent mala, veluti apoplexiam, vbi actio animi, sublata spirituum in cerebro secretione, perit, paralyses, vbi motus voluntarii propter vias secretis et determinatis humoribus occlusas, abolentur, experientia quotidiana quemque docet. Vnde non errant, qui animum tranquillum esse contendunt firmissimum sanitatis praesidium. Varius autem apparet pathematum status, pro ratione scilicet neruorum affe-

ctorum

ctorum, qui haud exiguam in vaſa ſanguifera, quae circumligant, et hinc pulſum luculenter mutant, habent vim, atque adeo nunc aucto, nunc imminuto humorum motu ſanguinem mox celerius, mox lentius agitant. Ex quo imaginationis vis eo magis intelligi poteſt. Sic LANZONVS dolores in brachio vel pede natos, quum iis locis in alio venae ſectionem ſpectaſſet, percepit, WAGNERVS ortos in alia parte tumores, vbi in aliis nati inciſique eſſent, TIMAEVS VON GÜLDENKLEE in ſuo capite dolores ad ſimilitudinem hemicraniae in alio examinatae: alii alia referunt, plura de hac re in hiſtoriis gravidarum reperiri poſſunt.

p. 298. Caput ſeptimum diſſerit de *Venere ſeu exercitio Veneris*, cuius cauſſam principalem, ſemen humanum, quod veteres a cerebro et medulla ſpinali deriuabant et multi a ſingulis corporis membris ſegregari putabant, eiusque originem, deſcenſum ad veſiculas ſeminales, nec non eiaculationem enarrat, atque cum LEEVWENHOECKIO de animalculis ſpermaticis vnam, eandemque ſententiam fouere videtur. Quae quidem ſententia, quamquam ab HALLERO, LINNEO, BONNETO, aliisque dubia facta eſt, nuper tamen ab Ill. GLEICHENIO *) multum confirmata eſſe videtur. Addit denique vtilitatem atque noxam Veneris.

p. 312. Caput octauum docet *Applicata externa*, ad quae Auctor omnia refert ea, quae ad corpus tegendum, purgandum, detergendum, omninoque contra externas tempeſtatis iniurias defendendum faciunt, quo inprimis pertinent veſtes atque balnea cuiusuis generis.

p. 331. Sequitur tandem appendix, quae continet *exempla quaedam diaetae ſpecialis*, ac primo quidem quomodo

*) v. ſupra p. 265.

modo diaeta ſingularum aetatum ſpatia dirigat; 2) quomodo feminarum valetudini in variis caſibus proſpiciat; 3) quomodo conualeſcentium ſanitatem confirmet, et 4) peregrinantium conſeruet incolumem. Finem facit diaeta principum atque litteratorum.

IV.

S. A. D. TISSOT *ſämmtliche zur Arzneykunſt gehörige Schriften etc. von* IO. CHRIST. KERSTENS. *Zweyter Theil. Leipzig bey Friedrich Gotthold Jakobäer und Sohn* 1780. 8. *Seitt.* 678.

i. e.

S. A. D. TISSOTI opera medica aucta cet. Vol. II. ſtudio IOANNIS CHRISTIANI KERSTENS.

Vtiliſſimi huius inſtituti rationem, prima a nobis huic ipſi volumini noſtrorum commentariorum inſerta et indicata parte, cum dederimus, ad alteram breuiter commemorandam eadem ratione partem, qua ibidem ſumus polliciti, progredimur. Inſunt autem huic parti: 1) de ſanitate eruditorum 2) de illuſtri genere ortorum ſanitate et 3) de onania.

1) Ad morbos eruditorum oriundos multum omnino conferunt continua animi contentio et perpetua corporis quies et partim dein corporis ſitus, vigiliae, aër incarceratus, impuritas, digeſtio turbata, retentio vrinae et alui, ſolitudoque. Studiorum viciſſitudo pariter variorum morborum originibus apud eruditos ſeruit e. gr. apud anatomicos, chemicos, oratores, ac corporis conſtitutio, aetas cet. et medendi methodum aliam atque aliam exigunt. Porro Cl. TISSOT diaetetica proponit remedia, ac primum quidem recreationem miſſis ſtudiis, animique

mique contentionibus, dein corporis motum ſuadet, porro victum et potum, aërem, ſomnum atque nicotianae vſum in ordinem redigit. Finit hunc tractatum de eruditorum ſanitate enumeratio praecipuorum remediorum morbis eorum ſanandis ſeruientium.

p. 44. Febris parua eruditorum, quam Cl. KERSTENS ad febres neruoſas refert, oritur a nutritione laeſa et hic deſcribitur. Nominatur quoque ſpecies neruoſae tabis, phthiſis neruoſa. Solum rhabarbarum hic iuuat. Quaſſia, cuius vtilitatem in ſuperioribus voluminibus noſtrorum commentariorum ſaepe laudauimus, hic in ventriculi debilitate et omnino laeſa digeſtione quoque ſuadetur et cortici Peruviano praefertur.

p. 233. 2) Ad morbos illuſtri genere ortorum progrediamur. Variis eiusmodi ſcriptis, vt medicina aulica, de principum valetudine tuenda, de togatorum valetudine cet. memoratis, in cauſas firmae valetudinis inquirit atque de cibo et potu, aëre, motu et quiete, animi commotionibus, de ſomno et vigiliis, deque ſe- et excretionibus agit Noſter. Tum perſequitur morbos, qui ſunt nimia ſenſibilitas, dolores capitis, oculorum affectus, exanthemata, podagra, pulmonum, ventriculi, inteſtinorumque labes, viſcerum obſtructiones, calculi, neruoſi morbi, menſtruorum inordinatus fluxus, abortus, incommoda poſt partum, fluorque albus, et de regimine, remediisque cum in genere, tum in ſpecie his morbis ſuccurrendi et medendi diſputat.

p. 419. 3) De onania. Spermatis excretio nimia omnino magna incommoda efficit, eaque multo maiora onania. Atque haec coniunctim primo Noſter contemplatur; poſtea cauſas horum ſymptomatum expendit

pendit et inprimis, quae onaniam ſequuntur periculoſiora; item remedia recenſet; vltimo loco ſimiles morbos, vt pollutiones pertractat. Hic vbique aliorum obſeruationes ſuis addit.

V.

Vermiſchte chirurgiſche Schriften, herausgegeben von IOHANN LEBRECHT SCHMVCKER. *Zweyter Band, Berlin und Stettin bey Friedrich Nikolai,* 1779 8. *m. K. Seitt.* 302. praeter praefationem et indicem.

i. e.

Miſcella chirurgica ſcripta a Cl. IOANNE LEBRECHT SCHMVCKERO edita Vol. II.

Quo incepit laudabili Cl. Auctor conſilio, eo quoque pergit. Ac quum, prima parte indicata *), huius inſtituti rationem dederimus, ad contenta huius partis breuiter reſpiciamus.

1) *De methodo medendae amauroſeos.* Auctore SCHMVCKERO. Cauſarum diuerſitas variat medendi rationem. Signum pupillae immobilis omni non deſtitutum eſſe fallacia Noſter quoque bis vidit. A cauſa venerea ſi amauroſis proficiſcitur, admittit Noſter mercurii vſum cum et ſine ſaliuatione, in et externum, praeterea mercurio vim hoc malum deterius reddendi tribuit. p. 1. p. 24.

2) *De diuerſis lactis aberrationum ſpeciebus.* Auctore EODEM. His exemplis confirmatur periculum, quod cum hoc morbo coniunctum eſt. Noſter feliciter detexit, incidit et ſanauit hos abſceſſus lacteos, etiamſi ipſa oſſa iam narioſa erant. p. 29.

3) *De*

*) v. ſupra p. 315.

p. 51. 3) *De felici operatione herniae compoſitae.* Auctore EODEM. Erat hydrocele cum omento et inteſtinis, et omnia inter ſe concreta erant. Septum ſcroti verſus dextrum latus compreſſum et funiculus ſpermaticus, qui ſub ſacco hernioſo ſolet eſſe, ſupra eum ſimul cum teſticulo conſpiciebatur. Noſter vidit ab eius diſſectione mortem in alio exemplo, vbi eiusmodi operationi intererat. Hanc itaque Noſter euitauit in hac felici operatione. Nona ſeptimana vulnus ſanabatur, poſtquam ligatae omenti portiones deciderant et annulus penitus clauſus erat. Omenti partim exſtirpati, partim ſeparati portio ponderabat circiter duas libras.

p. 63. 4) *De vulnere capitis periculoſo feliciter ſanato.* Auctore EODEM. Etiamſi vulnus erat ſatis complicatum et malignis ſymptomatibus ſtipatum, tamen exfoliatio 48 die rite ſuccedebat et 57 die vltimum fragmentum oſſeum euocabatur. Quo facto omnia in dies in melius vergebant et finito tertio menſe aeger ſanitati prorſus erat reſtitutus.

p. 73. 5) *De amputatione digitorum in extremitatibus vtrisque.* Auctore Cl. BLOCH. Exempla huius operationis hic tradita attinent partim morboſum ſtatum harum partium, partim digitos a natiuitate numero peccantes, qui amputationem vrgent. Frigore enim tactae, vel alia violentia externa vexatae partes ſponte quidem quoque abſcedunt, vti Noſter pariter vidit *), attamen tardius. Porro naſcuntur infantes ſex digitis tam in ſuperioribus, quam in inferioribus extremitatibus **), vti Noſter ab vna matre prorſus cum patre ſana, aliquoties obſeruauit, qui ob varia incommoda inde profici-

ſcentia

*) v. comm. noſtr. Vol. XVIII. p. 333.
**) v. ſupra p. 316.

ſcentia ſuperflui erant amputandi. Icones additae ſunt.

6) *Continuatio tentaminum ſupra effectus belladonnae cum ſanatione herpetum.* Auctore Cl. OTTO IVSTO EVERS *). Belladonna cum rhabarbaro vſus eſt in ſcirrhoſis vteri excreſcentiis, partum viuum nouies in vno et altero exemplo bis impedientibus. Malo enim hoc ſublato, vtraeque mulieres viuum et vegetum ediderunt fetum. Belladonnam ſpecifice agere in vterum aſſerit Noſter, atque cantharidibus externe applicatis herpetem ſuſtulit. p. 89.

7) *Variae obſeruationes* a diuerſis Auctoribus. p. 103 1) Calculus inteſtini recti. 2) Belladonnae effectus infauſtus in carcinomate. 3) Pectoris vulnus, quo ſiniſter pulmonum lobus, pericardium et cuſpis cordis laeſa erant, ſanatum intra quinque ſeptimanas, Auctore Cl. OLLENROT. 4) Aquae calcis cum lacte mixtae vſus in internis vlceribus, Auctore EODEM. 5) Vulnus capitis ſanatum, Auctore EODEM. 6) Aquae, Auctore EODEM, frigidae effectus in quibusdam morbis. 7) Vulnus capitis feliciter ſanatum, Auctore EODEM. 8) Coecitas et ſurditas tartari emetici vſu ſublata, Auctore Cl. PVSCHEL. 9) De fragmento oſſeo, quod tredecim annos femur ſine vlla moleſtia occupauerat, ſeparato, Auctore Cl. HORN. 10) De abuſu venaeſectionis magnis diurnis nocturnisue itineribus ſiue tempeſtate calida factis, Auctore EODEM. 11) De carie in oſſe frontis, a topho venereo profecta, et per ſeptem annos latente, Auctore EODEM. 12) De prolapſu vteri inuerſi et ſcirrhoſi letali, Auctore EODEM. 13) De vulnere ſclopeti, qui penetrans in colon, per anum exibat et

*) v. ſupra p. 318.

et aeger ſanitati reſtituebatur, Auctore Cl. VOELKER. 14) De vtilitate amputationis in aegris debilitatis, Auctore Cl. BVDEO. Aeger maiorem in modum poſtulabat hanc opem et, etiamſi alii contra amputationem dicerent, debilitatis cauſa, Noſter eam in hoc exemplo vtiliter inſtituit. 15) Vulnera capitis attinentes obſeruationes, Auctore Cl. SELLIN. 16) Corticis Peruuiani efficacia in vlceribus et debilitate, Auctore EODEM. 17) Sphacelus antibrachii a polypo ortus, Auctore Cl. MORGENSTERN. 18) Exſtirpatio carcinomaticae clitoridis a Cl. KRAEMER ita inſtituta eſt, vt poſtea tamen haec mulier grauida fieret. 19) Sponte et infeliciter ruptum aneuryſma, Auctore EODEM. 20) Hiſtoria inueterati venerei mali cum cranii carie, Auctore Cl. MÜLLER, quod intra nouem menſes penitus eſt ſublatum. 21) De commotione cerebri, Auctore Cl. KLEMANN. 22) De effectu tartari emetici in cerebri commotione, Auctore Cl. CREVZWIESER. 23) De ſcrophulo inſigni penitus ſanato, Auctore Cl. SELLIN. Aſthmaticus iam in prima iuuentute animaduertebat dextrum latus glandulae thyroideae craſſius et per annos haec craſſities glandulae ita, vt trium librarum pondus aequaret, augebatur praeterea accedebat moleſta et ſonora tuſſis. Non diu poſt ſuperueniente pleuritide, quam, ob auxilii medici defectum, negligere oportebat, dolor quidem ceſſabat in latere, attamen febris relinquebatur, in lentam ſubinde tranſiens. Ab eo tempore tumor creſcebat et magis dolebat, quo reſpiratio breuior et moleſtior reddebatur. Tum Noſter in conſilium vocatus ſuadebat cicutae emplaſtrum; et remediis variis, venaeſectione, cortice, cet. vſus eſt ad diſcutiendum tumorem. Cum vero haec curatio plane non Noſtri votis reſponderet, emolliendum eſſe tumorem arbitrabatur. Tumoris tum magnitudine et lenta febre auctis, incidere cogebatur et

magna

magna copia puris effluebatur. Dein extrahebatur os album erosum, plane a vicinis ossibus diuersum et, vti Nostro videtur, in hoc scrophulo ortum *), magnitudine et figura ossium carpi. Quo facto vulnereque consolidato, tota haec curatio spatio sex mensium absoluebatur aegerque plane sanitati restituebatur. 24) De operatione incarceratae et sphacelosae herniae inguinalis cum testiculi exstirpatione, Auctore Cl. WEIDELE. 25) De effectu frigidae aquae in ventriculi spasmo, Auctore Cl. HEMMAN. 26) De retentione vrinae ex grauiditate sanata, Auctore Cl. HAGEN. 27) Hernia cum ruptura intestini sanata relicto ano artificiali, Auctore Cl. LANGE. 28) Vlcus in facie venereum sanatum, Auctore EODEM. 29) Paralysis brachii a similibus causis, Auctore EODEM. 30) Polypus ani deligatus est ita, vt ne recens appareret, Auctore EODEM. 31) De noxiis effectubus ab abusu potulentorum spirituosorum, Auctore Cl. VOELKER. 32) De aneurysmate pulmonalis arteriae, a Cl. EISENSCHMID. 33) De peculiari specie herniae intestinalis, Auctore Cl. HEMMAN. Mors huius aegri pendebat a penitus laesa digestione; et inflammatio coeci in hac hernia contenti accelerabat eam. Quae inflammatio non orta erat ab incarceratione, quoniam annulus valde dilatatus deprehendebatur, sed absque dubio ab acribus retentis impuritatibus. 34) De raro sclopetorum vulnere per collum feliciter sanato, Auctore Cl. RÜDIGERO. 35) De luxatione femoris repositi exempla a Cl. SONDERSHOFF et OTTO collecta, quibus additae sunt Cl. SCHMVCKERI annotationes. Quae exempla confirmant, repositionem humeri et femoris fieri posse, etiam temporis cuiusdam spatio praeterlapso.

*) Simili modo b. GREDINGIVS in cerebro os reperit. v. comm. nostr. Vol. XX. p. 693. it. Vol. XVI. p. 530.

lapſo. 36) De letali perforatione inteſtinorum a vermibus, Auctore Cl. LÜDÜCKE. 37) Singularis curatio hydroceles, Auctore Cl. SCHWINDT. Suadebat huic aegro Noſter ſuſpenſorium et vapores ex aceto vini, et inter eas fomentationes lintea frigido aceti vino ſaturata externe applicabantur. Sexto die poſt per noctem ſudauerat ſcrotum ita, vt induſium et lodix humectarent tumorque penitus eſſet diſcuſſus. Sed tertio die tumor iterum apparebat, repetebantur externa haec remedia et tumor ceſſabat eodem effectu remediorum atque ſic quater tumor redibat, repetitis his vero remediis, aeger ſanitati eſt reſtitutus. Si hoc malum recens eſt et pendet a debibilitate et relaxatione vaſorum, poſſent fortaſſe haec ſimplicia remedia hic iuuare. 38) Hiſtoria chronicae fiſtulae cum animaduerſionibus abſceſſus latentes tractandi, Auctore Cl. SEELIGER. Lectu digna quoad chirurgiam, remediorum adhibitorum tam pharmaceuticorum internorum et externorum, quam diaeteticorum cet. hic proponuntur. 39) De ſemine ſabadillae aduerſus taeniam, Auctore EODEM. Semen hoc acre et cauſticum eſt, et interne datum inflammationes et ſphacelum *) efficit. Cl. GLEDITSCH **) hoc ſemine lectu dignas cautiones nuper retulit. 40) et 41) De vulneribus capitis letalibus, Auctoribus Cll. RVDIGER et OTTO. 42) De corruptione ſepti ſcroti ab internis cauſis, Auctore Cl. GROSS. 43) De exſtirpatione felici ſcirrhoſi tumoris, a furunculo male tractato ibi, vbi eſt ginglimus maxillarum, orti, Auctore Cl. SCHWINDT. 44) De vulnere ſclopeti in humero letali, Auctore Cl. SONDERHOF. Cl. SCHMVCKER hanc obſeruationem exempli loco proponit, ex quo patet, non ſemper eſſe intermittendam amputationem. Quae ſi hic fuiſſet facta, grauibus ſymptomatibus, quid quod morte

*) v. infra p. 666. **) v. ibid.

morte potuiſſet aeger ſuperſedere. 45) De permagno ſteatomate in ſiniſtro femore letali, Auctore Cl. DEVRIENT. Tumor ab inguine vſque ad genu tendebat. Erat ſaccus per totum femur ſeſe extendens, quae ponderabat ſex libras. Quo aperto, multa parua ſteatomata in conſpectum veniebant, quae partim cum ſacco ipſo coniuncta, partim ab eo ſeparata et libera erant cet. 46) De vtero cum vagina deficiente, Auctore Cl. MEYER. Simile exemplum alibi *) memoratum eſt. Secto cadauere Cl. MEYER, ob vulnera in pelui facta, incidit Noſter in ſuſpicionem ob grauiditatis tumentes mammas. Reperiebat autem neque vterum, nec vaginam, eorumque loco leuem tunicam celluloſam, quae cum viciniis non connectebatur, cum tubis autem Fallopianis et ouario cohaerebat, non admodum praeter naturam formatis. Labia externa et clitoris erant parua et clitoris nymphis deſtituta. A perinaeo in conſpectum veniebat continuatio cutanea externa, quae orificium, quod vagina praeſente hic reperitur, claudebat et ſub vrethra ſeſe firmabat. Vrethra erat valde extenſa, absque dubio a viro per eam concubitum celebrante, qui multis cum moleſtiis, vti fatebatur maritus, eſt factus. Nunquam autem paſſa eſt catameniorum fluxum, quam ob rem grauiditas nunquam exſpectata eſt.

*) vid. comment. noſtr. Vol. XX. p. 145.

VI.

IOSEPH MOHRENHEIMS, *der Wundarzneykunst, Geburtshülfe und Augenkrankheiten Meisters, der medicinischpraktischen Lehrschule in Wien zweyten Wundarztes, Beobachtungen verschiedener chirurgischer Vorfälle, mit Kupf. Erster Band Wien bey R. Graeffer* 1780. 8. 214. *Seiten.*

i. e.

Obseruationes chirurgicae Auctore IOSEPHO MOHRENHEIM.

Versantur potissimum hae obseruationes circa morbos oculorum, cancrum mammarum et herniam inguinalem, quibus et multae aliae lectu dignae sunt adiectae, sicuti et Noster varia instrumenta proposuit, quae omnem promeruere attentionem. Offerebatur etenim Cl. MOHRENHEIM multa obseruandi opportunitas, cum scilicet turris puluere pyrio repleta prope Viennam, summo infortunio accenderetur, ita vt vulnerum capitis, fracturarum et luxationum curationem variis illustrauerit obseruationibus.

p. 6. Quod oculorum morbos attinet, vidit Cl. Auctor
p. 14. amauroses cum pupilla mobili. Color caerulescens perlaceus lentis, situs eiusdem remotus a pupilla atque dolor in oculo premens indicant cataractae
p. 19. duritiem; sicuti color cataractae maculatus, lentis versus anteriora oculi nimia vicinitas, immobilitas et magnitudo pupillae atque oculus protuberans
p. 46. signa mollis cataractae sunt. Curatio post cataractae extractionem plerumque triplicem habet exitum, vel enim margines dissectae corneae mox operatione instituta sibi incumbunt vel se decussant, vel inter

inter eos ipſos iris propendit; ne igitur vterque hic exitus accidat, ſitus in lecto ſuadendus eſt, neque corneae adeo minuta ſectio. Laciniae inuolucri lentis, quae propter depreſſionem cataractae, ſicuti ſanguinei globuli remanent atque humorem aqueum obſcurum reddunt, vel ſponte vel medicaminibus rite adhibitis facile diſſoluuntur. Cum extractionem ſequantur inflammationes et cataractae ſecundariae, haec operatio modo in ſanis corporibus inſtituenda eſſe videtur, ita, vt in iis coecis, qui vel cephalalgias, dentium dolores, eryſipelata periodica, vel ſpaſmos, rheumata et conuulſiones experiuntur, depreſſio ſemper extractioni praeferenda ſit. Propoſuit in hunc finem acum conicam ſubtilem ex argento confectam, atque hamulum, quorum inſtrumentorum primum in ipſa depreſſione adhibet, alterum autem in deſtructione lentis capſulae. p. 61.

Deinde leguntur et alia obſeruata. Vulnera in grauidis difficulter curari et ſaepe demum poſt partum vidit exemplo feminae, cui vulnus capitis infligebatur. Excreſcit ſaepe in grauidarum vulneribus caro fungoſa atque ſuppurationis loco excernitur alba aliqua pituita. Exhibet in eorundem cura roborantia, exſiccantia, et lenia eccoprotica vna cum accurato diaetae regimine. p. 100.

Febres noſocomiales, quae vulnera et puris indolem ſaepenumero mutant, oriuntur ab aere putrido, motu impedito, animi pathematibus, victu nimio vel non bene electo; purgantibus autem atque emeticis facile plerumque cedunt. In vulneribus a ſclopeto factis conuenit, quia non adeo multum ſanguinis perditur, parua venaeſectio. Mox diiudicat Cl. Auctor herniae inguinalis incarceratae p. 112. p. 132. p. 133.

 natu-

naturam, methodos varias atque operationis difficultatem. In viginti cadaueribus, quibus arteriae ceracea materia replebantur, inuenit sectionem introrsum et transuersim directam esse optimam.

Caeterum describitur nouus ad herniotomiam culter et specillum, noua ad amputationem humeri ex articulo fascia tortilis, atque singularis spinae bifidae casus. Singula illustrantur iconibus.

VII.

WILLIAM HUNTERS *Bemerkungen über die bey schweren Geburthen empfohlne Zertheilung der Schaambeine, nebst des Herrn* JUMELINS *Abhandlung über eben diese Materie. Aus dem Französischen und Englischen übersezt. Leipzig bey Weidmanns Erben und Reich* 1779. 8. *m. K. Seitt.* 57.

i. e.

Cl. GVILIELMI HVNTERI annotationes super synchondrotomiam pubis simul cum Cl. IVMELINI tractatu eadem de re.

Ex praemonito intelligimus, has annotationes Hunterianas appendicis loco I. VAUGHAN'S *) obseruationibus de hydrophobia adiectas hic in Germanicam translatas esse linguam. Cl. HVNTERVS parui facit hoc auxilium, quod Cl. BRINKMANN **) confirmauit. Quod attinet ad tractatum Francogallicum

*) Vid. Cases and observations on the hydrophobia. Lond. 1778 8.

**) vid. EIVSDEM *Bemerkungen über die neuerlich vorgeschlagene und an einer Reisenden verrichtete Operation der Durchschneidung der Schaambeine, Düsseldorf* 1778. 8.

galicum Cl. JUMELIN *), contra HVNTERVM quidem ille ſcriptus eſt, continet tamen vtilia ideoque in hac verſione Germanica additus eſt. Quae cum ita ſint, conſtituimus quoque hanc verſionem cum Lectoribus communicare noſtris.

Cll. viri SIGAULT, LE ROY et CAMPER aliique **) hanc rem propoſuerunt. Cl. HVNTERI annotationes ſuper laudatam ſynchondrotomiam p. 1. pubis in partubus difficilioribus eo redeunt, vt, crudelitate huius operationis demonſtrata, afferat eam minime locum partus caeſarei omnino implere, vncum ſeu hamulum etiam ſuam hic praeſtitiſſe opem, et prudentiſſime tardiſſimeque inſtituendam eſſe. Quod ſi vero ob nimiam peluis anguſtiam, propter magnam eminentiam vertebrarum lumborum cet. vncus plane non applicari poſſit, aut cum incerto euentu, videtur haec ſynchondrotomia partui caeſareo praeferenda eſſe.

Cl. VAUGHANS relatio de partu caeſareo. Die p. 24. Veneris operatio haec inſtituebatur verſus veſpertinum tempus atque verſus matutinum diei Martis moriebatur aegra neonatus autem alacriter viuebat. Abdomen ex flatulentia nimis erat expanſum. Quo aperto, nullus ſanguis nec coagulatus nec fluidus, ſed obſcure tinctus et male olens humor effluebat. Inteſtina, vt ſolent, formata, nullam prodebant inflammationem, praeter paruam portionem inteſtini ilei floreni magnitudine. Haec obſcure fuſca portio adhaerebat externo vulneri. Pro temporis ratione

 vterus

*) ROZIER Journal de phyſique cet. Septembre 1778. p. 189.

**) v. vtilem et lectu dignam diſſertationem a Cl. MICHELL de ſynchondrotomiae pubis vtilitate in partu difficili, quam non diu poſt indicauimus.

vterus ſatis contractus, vti in naturali partu, eius vulnus plane non erat clauſum. Pars vteri ſupra oſſa pubis propter peluis anguſtiam maxima erat, habens obſcure fuſcum colorem et ſphacelum.

p. 32. Orificium penis in neonato clauſum aperiebatur leui inciſura. Summa praeterea gaudet ſanitate et egit, dum haec ſcripta ſunt, ſecundum aetatis annum.

p. 33. Breuis hiſtorica relatio hactenus collectarum obſeruationum pro et contra hanc operationem Cl. JUMELIN. Potiſſimum in hac operatione Noſtro videtur eſſe reſpiciendum ad violentiam, quam patiuntur ligamenta peluis poſteriora, quippe qua omne periculum huius ſynchondrotomiae ſpectatur. Atque hic Cl. JUMELIN confugit ad experientiam in poſterum, incertitudinem huius operationis non negans. Coniungimus hic vtilem et accuratam collectionem ipſam eamque rem attinentem

VIII.

Diſſertatio inquirens ſynchondrotomiae pubis vtilitatem in partu difficili, praeſide GVALTHERO VAN DOEVEREN, Auctore *Iano Peterſen Michell.* MDCCLXXXI. Lugdun. Batav. apud P. van der Eyck et D. Vygh. 4. pagg. 58. praeter dedicationem et praefamen.

Lectu et notatu dignus eſt hic tractatus, quem Lectoribus pariter placiturum eſſe, ac nobis non diſplicuit, putamus. Noſter primum in exercitationibus diſputatoriis oſſa pubis in partu a ſe inuicem recedere poſſe, non ideo tamen probabilem eſſe

esse synchondrotomiae in partu difficili, proponebat ad disceptandum. Cum vero per aliquot annos de hac ossium pubis dissectione feliciter infeliciterque praestita permulta in diariis et aliis scriptis in vtramque partem legerentur, factum est, vt fautorum et aduersariorum argumenta vtrinque colligere et commoda et incommoda huius operationis persequi, et quid sentiat, addere Cl. MICHELL secum constitueret. Dolet Noster inter pauca, quae ad manus suas non peruenerunt, scripta, CAMBIONIS epistolam esse.

Vt autem saltem videant Lectores, quid Noster hic egerit, repetamus illas quaestiones, ad quas accurate sibi respondendum esse arbitratus est. 1) Num naturalem peluis ossium dilatationem ars sequi debeat adeoque natura synchondrotomiae pubis dux sit? 2) An fabrica peluis huic operationi obstet eamque absque periculo grauidae pati possint? 3) An obseruationes hactenus pro hac operatione militent? 4) An experimenta in cadaueribus et animalibus capta, eam in difficili partu vtilem esse probent? 5) An casus determinari possint, in quibus conuenire et operationis caesareae vice fungi possit? 6) An operatio caesarea tam crudelis et periculosa sit, quam multi conantur asserere?

His itaque praemissis, accurate collectis et probatis, arbitratur Cl. MICHELL ea sufficere ad probandum, synchondrotomiam ossium pubis in nullo omnino casu partus caesarei vice adhibendam esse: vnicum autem determinari tantum posse casum, vbi conueniret haec operatio et vncorum vsui praeferri mereretur, nisi tot tantisque malis premeretur, vt vel in illo puerperae vita summum incurrat periculum.

IX.

IX.

E. D. SANDIFORT obſeruationes anatomico pathologicae. Liber tertius. L. B. apud P. v. D. EYK et D. VYGH 1779. 4. c. f. pag. 170.

Tertio huic libro*) inſunt haec;

1) *De hernia vmbilicali, plurima abdominis viſcera continente; inteſtinorum, renum, veſicae, cordis praeſertim fabrica praeternaturali aliisque in cadauere fetus obſeruatis.* Commemoratis diligenter, vti ſolet Cl. Auctor, exemplis aliorum Auctorum ſimilibus, hunc communicat caſum rarum. Femina 45 annorum nona vice grauida, tertio menſe a graui lapſu dolores magnos perſentiſcebat, qui ſupermanebant minores maioresque vſque ad ſeptimam graviditatis menſem. Quo facto facile pariebat ſingulari modo conformatum et morboſum fetum, qui ſummam ob debilitatem cito exſpirabat. Liceat autem nobis pro inſtituti noſtri ratione, quaedam modo breviter enarrare. Tumor in abdomine praeternaturali vmbilico adhaerebat ſeptem pollicum cum dimidio habens, hepar inteſtina cet. per transparentem membranam quodammodo conſpicua complectens, ex quo funis vmbilicalis emergebat, herniamque, qui ſiſtebat vmbilicalem. Infra tumorem abdomen erat valde contractum. Teſtes in ſcroto deerant. In dorſo hiatus erat tres pollices longus, cuius margines liuidi; interiora omnia
p. 9. rubicunda apparebant. Suprema in parte veſicula conſpiciebatur, humore plena, infra illam hiatus digitis percipiebatur, tum vero prominebat inſigniter

*) Antecedentes v. Comment. noſtr. Vol. XXII. p. 462. et Vol. XXIII. p. 506. laudauimus.

ter os ſacrum. Veſicula formabatur a medulla ſpinali, in tumorem paruum exſurgente, tota degenerata, ſanguinolenta, nec vltra hunc locum ſeſe extendente. Tegebat hiatum totum tenera membrana, qua ſeparata, dictus medullae finis demum apparuit. Partes laterales oſſeae vertebrarum multum a ſe inuicem receſſerant conſumta cartilagine, quae illas ceterum nectit et in proceſſum ſpinoſum tempore procreſcit.

Cor huius fetus conueniebat cum illo rariſſimo, quod Cl. SANDIFORT *) alia occaſione diligentia multa deſcripſit et nitidis iconibus explanauit. Confirmat itaque haec huius fetus valdopere deformis obſeruatio notatu et lectu digniſſima et elegantibus iconibus illuſtrata coniecturam, vitium huius cordis connatum fuiſſe. p. 17.

2) *De piae matris aliarumque partium oſſificatione.* Aſperae arteriae maximam cartilaginem, thyreoideam plane oſſeam Noſter conſpexit, item totum aſperae arteriae caput vna cum epiglottide et piam matrem variis in locis cet. Plura exempla ab aliis memorata hic addit Noſter. p. 42.

3) *De letali vrinae ſuppreſſione ex calculo vrethrae impacto, indeque nata duplici huius canalis ruptura.* Tredecim menſes natus admodum debilis infans his calculoſis moleſtiis erat obnoxius tandem letalibus. Haeſit, vti ex ſectione elucet, calculus in vrethra, qui viam vrinae praecludens, ſuppreſſionem ipſius produxit, et ſummis, quos edidit, vt veſicam exoneraret puer, nixibus vlterius propelli non valens, vrethram hoc in loco dilatatam, inflammatam, imo gangraenoſam lacerauit, ſic vt vrina ſeſe in celluloſam ſcroti, inguinum, perinaei, proximique femoris p. 53.

*) vid. comm. noſtr. Vol. XXII. p. 462.

ris euacuaret et veſica eſſet liberata, donec, ſacco illo praeternaturali nil amplius admittente, iterum diſtenta enormiter veſica vrinaria ad altitudinem inſignem adſcenderet.

p. 61. Quod attinet ad chirurgicum auxilium, his calculoſis adhibendum, cernitur hoc vel in calculo, immiſſo vrethrae inſtrumento, protrahendo, aut, facta ſectione eximendo vel et, (quod tamen non ſuadendum) cathetere in veſicam repellendo. Natura ſibi proſpicit vel ſic cauando ſenſim calculum, vt vrinae exitum non plane impediat vel excitando abſceſſum in perinaeo, qui vel ſponte vel arte apertus vrinae egreſſum permittit et chirurgo viam monſtrat, qua calculus ſit euocandus. Licet in priori caſu calculus adeo increſcere ſolet, vt vrina plane excerni nequeat, niſi calculus ſemoueatur. Diligenter et hic exempla a Noſtro collecta ſunt.

p. 71. 4) *De calculo lacrimarum viis exſecto.* Eximebatur apud virginem nobilem calculus verus, piriformem habens figuram, quem lente microſcopica nonnihil adauctum additae figurae repraeſentant. Atque ita feliciter haec exſtirpatio eſt facta, vt lacrimae per biennium iuxta genas continuo defluentes, per naturalem viam ad nares tenderent et omnino ſana euaderetur aegra. Pauca adnotata vidit Noſter exempla, quae cum ſuo conueniunt.

p. 79. 5) *De inſigni peritonaei craſſitie, duritie et abdominalium viſcerum ferme omnium concretione.* Foramen ouale adeo patebat, vt non ſolum eandem, ſed maiorem etiam, quam in fetu, haberet aperturam. Valuula Euſtachiana admodum reticulata egregium exhibebat ſpectaculum. Praeterea in pectoris cauitate nullae eiusmodi concretiones vti in abdomine, in conſpectum veniebant. Pulmones

enim

enim cum pleura leniter cohaerebant, cor integrum cet.

6) *De ouo humano.* Confirmantur hic exemplis ea, quae alibi*) a Noſtro ſunt prolata. Ouum tertio grauiditatis, vt videbatur aegrae, menſe emiſſum, nullum continuit fetum, ſed veſiculam, qualem antea delineauit in libro ſecundo obſeruationum, licet maiorem. In turbido humore fluctuabant, quae fetus reliquiae videbantur. Aliud, ſub profluuio continuo ſanguinei ſeroſi humoris ex genitalibus per quinque menſes demum apparebat. Membranae eius, decidua externa, decidua reflexa cet. diſtinctae erant, fetus vero tali conſtitutus modo deprehendebatur, vt ſi vterus diutius ouum retinuiſſet, fetus omni alimento deſtitutus, ab ouo ſeparatus, corruptus conſumtus fuiſſet. Interiora oui inaequalia erant. Funis vmbilicalis tenerrimus, obliterata vaſa tria penitus euaneſcebant, in parte craſſiore funis, vbi maxime contractus erat cet. Hoc ouum quoad membranas, fetum et funem vmbilicalem varia notatu digna exhibuit ſic, vt huius delineationem vtiliſſimam Noſter cenſeret. p. 91.

7) *De rene numero vnico, ſed functione duplici.* Hic ren monſtroſus ſeu renes, ſic inuicem concreti, vt vnicum renem ſemilunarem quaſi, functione revera duplicem repraeſentent, eſt hic accurate deſcriptus et delineatus, aliorumque exemplis illuſtratus, et dum ex vtraque parte peluis prodibant, ſuum in vreterem deſinens, functione duplex dici merebatur. Conuenit cum illo, quem HALLERVS *) deſcripſit. p. 96.

8) *De ſuturis oſſium cranii.* Commiſſuras oſſium caluariae, quas ſuturas vocant, non in omnibus capitibus p. 103.

*) vid. Comm. noſtr. Vol. XXII. p. 467.

pitibus eodem modo ſeſe habere, ſed in his, vt et in oſſiculis, quae triquetra multis dicuntur, inconſtantiam naturae perſpici, Noſtri etiam obſeruationes probant, quibus aliorum addit. Aſſeruat Noſter caput adulti hominis, in quo plane nullum ſagittalis, coronalis lambdiformis ſuturae veſtigium eſt, et reliqua oſſa ferme omnia adeo concreuerunt, vt vix a ſe inuicem diſtinguerentur. In duobus craniis os occipitis per mediam transuerſam ſuturam in ſuperiorem et inferiorem diuiditur. Os occipitis iuniorum fiſſum eſt, Noſter vero habet os cranii, in quo hae fiſſurae non deletae ſunt, ſed earum loco ſutura inuenitur. In facie ſuturae rariſſime ſe exhibent; vidit tamen dextri lateris os iugale vera ſutura in binas partes, ſuperiorem et inferiorem diuiſum, quod cum vix vnquam obſeruetur, dignum erat, quod icone illuſtraretur, cet.

p. 115. 9) *De oſſiculis ſuturarum.* Oſſiculis Wormianis conſideratis, varia exempla, magnitudine, numero ſitus maxime notabilia hic a Cl. SANDIFORT aſſeruata communicantur, iconibus illuſtrantur, aliorumque obſeruationibus confirmantur.

p. 121. 10) *De oſſibus diuerſo modo a ſolita conformatione abludentibus.* In artubus magis ſibi conſtans videtur natura, quam in cranio et trunci oſſibus. Varias itaque aberrationes eiusmodi hic a Noſtro enarrantur et dentium praeſertim iconibus illuſtratae ſunt, tam in ſuperiori, quam in inferiori maxilla.

X.

X.

Schriften der Berlinischen Gesellschaft naturforschender Freunde. Erster Band, mit 10 Kupfern. Berlin 1780. Im Verlage der Buchhandlung der Realschule. 1 Alphab. 6 Bog. in 8. Zweyter Band, 1 Alphab. 4 Bog. ib. 1781. eod.

i. e.

Scripta Societatis Berolinensis naturam scrutantium amicorum Vol. I et II.

Eadem ratione, quam in Actis a nobis supra *) laudatis secuta est Societas, etiam haec, mutata tantum inscriptione, scripta continent tractatus sociorum indigenorum et exterorum. In praemisso prooemio Sociorum nomina traduntur. Ad indigenos accessit Cl. HERBST, Doctor in Academia Equitum Regia, et verbi diuini minister. Ipsi autem primi voluminis tractatus sunt sequentes:

1) *Historia naturalis Cerui Tarandi*, Auctore GVIL. Comite A MELLIN. Obseruatis lectu dignis Ill. Auctor historiam huius animalis illustrat, id tamen nobis non arridet, quod terminos technicos venatorum, loco eorum, quibus in historia naturali vti solent alii, adhibeat: ita enim saepe obscuritas et ambiguitas dictionis oritur. *Ceruus Tarandus* sub initium Ianuarii cornua deponit; atque noua cornua spongioso corio s. cortice obtecta sunt: sub finem Iulii cornua noua sub cortice indurata sunt atque ad debitam magnitudinem adcreta, ita, vt cortex primis Augusti diebus deiiciatur. Erravit igitur EDWARDS, qui corticem hunc sem- Vol. I. p. 1.

per

*) v. comm. nostr. Vol. XXI. p. 682. et Vol. XXIV. p. 195.

per in cornibus *Tarandi* inueniri perhibuit. Demiſſo cortice cornuum, *Tarandus* pilorum colorem mutat. Singulare eſt, in eodem membranam narium pilis etiam eſſe obtectam, quos ideo datos eſſe putat Ill. Auctor, vt nares a vehementi frigore defenderent. Differt a *C. Elapho*, praeter cornuum diverſitatem, capite longiori, robuſtiori, naſoque craſſiori, collo non erecto, ſed protenſo ſeu dependente, vngulis multo latioribus, taliſque ſuccenturiatis longioribus. Icon viuis coloribus picta, et deſcriptio vberior, dimenſioque partium addita ſunt.

p. 36. 2. *Deſcriptio lacus Müggel*, a Cl. I. E. SILBERSCHLAG. Pericula et abyſſus, quae dicuntur, nulla in hoc lacu eſſe refert Cl. Auctor: atque cauſſas periculorum magis in nauibus eſſe quaerendas. Deinde motum lapidum in lacubus et fluuiis poſt hiemem a glacie rupta et vento pendere demonſtrat. Huic tractatui addit Cl. BLOCH deſcriptionem auium et piſcium circa hunc lacum et in eodem obſeruatorum.

3. *Deſcriptio Monoculi noui, in piſce* Hemor *dicto nidulante*, Auctore Cl. HERBST. In Oceano circa inſulas Ferroënſes captus eſt hic piſcis, atque medius videtur hic *Monoculus* inter *Polyphemum* atque *Apodem*, cuius deſcriptio icone addita egregie illuſtratur.

p. 68. 4. *De Achate*, in *quo baccae, forte Sambuci racemoſi, incluſae atque ſubpetrificatae erant*, Auctore Cl. KLIPSTEIN. Singularis eſt omnino varietas Achatae; at videtur tamen nobis magis Achates botryticus, maſſa terrea non ſoluta repletus.

p. 78. 5. *De hiſtoria mineralium Naſſauienſi, et monte vrente Dutwelienſi in Ducatu Naſſau Saarbrücken*, Auctore

Auctore C. F. HABEL. Breuis eſt relatio, prodromi inſtar, vberiori praemiſſa. In ducatu *Naſſau Saarbrücken* montes ſunt ſtratoſi, qui lithanthraces optimos continent: ſtratum lithanthracum ſaepe 10-14 pedes latitudine aequat. Accidit, vt caſu lithanthraces ad ſuperficiem montes accenderentur, quorum ignis ima petens omne ſuperius lithanthracum ſtratum incendebat.

6. *Deſcriptio Bupreſtidum, circa Berolinum inuentarum, additis quibusdam de hiſtoria naturali eorundem obſeruationibus*, Auctore I. F. W. HERBST. Detexit Cl. Auctor laruam et pupam Bupreſtidis nouae, quam a quercu denominat, in ligno quercus habitare, atque exinde probabiliter colligit, reliquas huius generis ſpecies etiam in ligno metamorphoſin ſubire. Species deſcriptae ſunt: *Bupreſtis quercus*. 2. *B. aeruginoſa*. 3. *B. octoguttata*. 4. *B. mariana*. 5. *B. Berolinenſis*. 6. *B. chryſoſtigma*. 7. *B. cyanea*. 8. *B. nitidula*. 9. *B. quatuor punctata*. 10. *B. haemorrhoidalis*, noua *B. ruſticae* LINN. propinqua, forte idem. 11. *B. minuta*. 12. *B. elongata*. Icones deſunt. p. 85.

7. *Deſcriptio nouarum Lepadum et Oſtreae Islandicae*, additis earum iconibus, a *L.* SPENGLER. Prior *Lepas verruciformis* inſidet Oſtreae Islandicae, vel Murici deſpecto vel Lepadi Balano. Altera dicitur *Lepas patelliformis*, quoniam Patellae ſaccharinae admodum ſimilis eſt. Habitat Tranquebariae. p. 101.

8. Cl. CAMPERI additamenta ad tractatum de lue bouina *). Primo expertus demonſtrat carnem boum lue demortuorum intra ſpatium decem annorum omnino eſſe in puluerem ſolutam, cuius con- p. 112.

*) vid. comment. noſtr. Vol. hoc p. 211.

contrarium in instructione data Anni 1765 assertum erat. Deinde describit tussim, qua vituli, lue per inoculationem sublata, inuehebantur, atque omnes moriebantur. Mortuos vitulos Noster sectione inquirens inuenit, millia vermium in trachea atque bronchiis caussam huius tussis esse. Vermes hi sunt albi, vtraque extremitate acuminati atque vivipari, longitudine vnum vel duo pollices aequant. Probabile videtur Cl. Auctori a vitulis hos vermes cum aqua deglutitos fuisse: id quod nobis tamen vix probabile videtur, cum rima glottidis semper sit clausa, si haec animalia bibunt. Interim hic morbus quoad originem et medelam omnem meretur attentionem.

p. 119. 9. Cl. Prof. HACQVET *iter mineralogico-botanicum a monte Terglou in Carniolia ad montem Glokner in Tyrolia situm.* Montes hi omnes sunt ex calcareo solido compositi, in quo nulla petrefactorum vestigia apparent. Praetermittimus plantarum nomina, quas in his montibus inuenit, quibus nonnullae etiam nouae intersunt. Fluuius *Drau* s. Trap diuidit montes calcareos et schistosos: hi orientem versus positi sunt et ex micaceo schisto, qui ex quarzo et mica componitur, constant. In hac valle prope a *Stockenvoie* est fodina mercurialis, quae vero non colitur. In montibus altioribus ferrum atque sal effoditur. In monte vicino Serpentinus et Asbestus, quem in tetraëdris prismatibus crystallisatum inuenit, reperitur. Vberius deinde ipsos montes glaciales describit, crystallos singulares, quas ibi inuenit, ferri et lapidis calaminaris fodinas, quae illic coluntur.

p. 203. IO. O. F. MÜLLERI *annotata de vermibus intestinalibus.* Quaedam tantum indicare licet. In *Esoce lucio* magno nullos vermes inuenit, testimonio, quosdam etiam

etiam pifces a vermibus effe immunes. In *Anguilla* oua inuenit, in ouariis repofita, erantque haec ouata, vtrinque parum acuminata. In *Pleuronecte Linguatula* nullos vermes, fed *Spatagum* pufillum deglutitum obferuauit. Cucullanum muticum et cirratum forte vnam effe fpeciem putat. In *Lophio pifcatorio* Afcarides marinas, et Echinorhynchos vidit.

11. I. C. F. MEYERI *continuatio experimentorum cum ferro*, quibus Auctoris fententia, ferrum a Cl. PALLAS inuentum vere natiuum effe confirmatur, aliaque ferri naturam illuftrantia commemorantur. p. 319.

12. *Oeconomica hiftoria naturalis pifcium, in fluviis regni Boruffici habitantium*, Auctore M. E. BLOCH. Nimirum promittit Cl. Auctor, fe illam editurum effe atque nos, dum haec fcripfimus, addere poffumus, priores fafciculos huius hiftoriae naturalis iam editos iconibusque fidis et fplendidis ornatos effe. His addit quaedam ad hiftoriam Salmonis Maraenae*) et Cyprini, quem Gibelam nominat, ab aliis autem pro varietate Caraffii habitus eft. Subiungit anatomen *Cyclopteri Lumpi*, hiftoriam Muraenae anguillae, Gadi Lotae, Percae fluuiatilis, Luciopercae, cernuae, Gafterofteі aculeati. p. 231.

13. *Phalaenae Fimbriae* LINN. hiftoriam nouis de metamorphofi obferuationibus illuftrat I. A. B. BERGSTRAESSER. Larua eft nuda, transverfim ftriata, pertinet ad laruicidas, vefcitur tamen potiffimum Matricaria Parthenio: quapropter Nofter eam dici mauult *Phalenam Noctuam Parthenii* alis deflexis, anticis grifeo fufco viridique vndatis, binisque in difco maculis, altera reniformi; pofticis aurantiis, fafcia nigra fubmarginali et latiore. p. 297.

*) vid. fupra p. 210.

p. 301. 14. Obſeruationes entomologicae, Auctore FRANC. DE PAVLLA SCHRANK. Duo noua genera inſectorum hymenopterorum deſcribit, quorum alterum Coelogaſter (κοιλογαςηρ) a cauo abdomine dicitur, quod praeſertim aculeo arcuato et ſupra abdomen reflexo neque in apice, ſed in baſi abdominis ſubtus oriundo differt: alterum *Serphus* dictum cauda abdominali incurua diſtinguitur. Species deſcripta *brachypterus*, niger, tibiis, abdomine, aculeoque ſaturate teſtaceis; abdominis ſegmento primo maximo; alis thoracis longitudine anticis puncto marginali, appellatur. Vtriusque eſt icon addita. His ſubiungit deſcriptionem *Ichneumonis Curſoris*, atri, apteri, antennarum baſi, pedibus longis, petioli et ſegmenti primi apice teſtaceis, abdomine ſubpetiolato.

p. 310. 15. *Obſeruationes botanicae*, Auctore D. I. I. REICHARD. *Aceris ſaccharini*, in horto botanico SALZWEDELII, Pharmocopaei docti et celebris, prima vice florentis fructificationem enarrat, atque bona icone illuſtrat. Deinde *Salicis Babylonicae* florem femineum, et *Clauariam phacorhizam* ſimpliciſſimam, tenuiſſimam fuſcam; claua ſubulata, albida; radice lenticulari deſcriptione et icone delineauit, addiditque *Clutiam* pulchellam in vna arbore maſculos femineosque flores tuliſſe, ideo non ad dioeciam, ſed ad polygamiam LINN. pertinere credit.

p. 320. 16. *De petrificatis diſſerit* I. CHR. FVCHS. Addit quaedam ad petrificata, vt vult, Iaſpidea; aliaque in Achatem, et denique etiam in Quarzum mutata. Haec ſunt, Entrochitae in Quarzum mutati, et alia conchylia, et corallia, quae quarzeam induerunt naturam.

17. *Quae-*

17. *Quaedam ad hiſtoriam vermium veſicularium* p. 321.
adiicit Cl. D. BLOCH. Hydatides ſic dictas melius vermes veſiculares dici putat: eorum tres ſpecies aſſumit, quarum prior *Eremita* dicitur, quam primus HARTMANNVS *), Germanus, deinde TYSONVS **) vt animalia deſcripſit: alteram dicit *taeniaeformem*, quae in Hepate Glirium et Veſpertilionum habitat; tertiam *ſocialem*, quae in ſubſtantia cerebri ouium ſedem ſuam fixit, atque haud ita pridem a Cl. LESKE detecta eſt et deſcripta ***).

18. Hiſtoria morbi et ſectio a Cl KOELPIN: Vir p. 348.
viginti annorum variis ſymptomatibus, obſtructionem in meſenterio mentientibus, vexatus, omnibus incaſſum adhibitis medicaminibus tandem vigeſimo nono aetatis anno aſthmate moriebatur. Notatu digniſſimum e ſectione eſt hoc, quod in imo ventre ſaccus reperiretur hydatidibus refertus, quae omnino erant eaedem cum *Taenia hydatigena* Cl. PALLAS.

19. *Breuiores relationes et excerpta ex litteris.* p. 356.
Cl. HERBERT, Medicus Surinamenſis experimenta exponit, quibus probatur, radicem *Caſſauae amarae* ſ. *Iatrophae Manihot* LINN. omnino eſſe venenatam, atque homines, canes feleſque necare, ſi radicem euomere impedirentur, ſanari autem poſſe, ſi vomitu iterum radix eiicerentur: auibus autem, vti etiam vermibus inteſtinalibus ſuccum Caſſauae ni-

 hil

*) Miſcell. Natur. curioſ. Dec. 2. ann. 4. obſ. 73. p. 152. f. 25-28.
**) vid. Philoſ. Tranſ. 1691. et in Verſ. Germanica; cui titulus *Abhandlungen zur Naturgeſchichte, Phyſik und Oekonomie aus den Philoſophiſchen Tranſactionen, vom 1ſten Band geſammlet.* Parte I. p. 110.
***) vid. ſupra, p. 291.

hil omnino nocere. Cl. D. KÜHN de pygmaeorum
p. 372. familia refert. Cl. CHEMNITZ demonſtrare conatur,
p. 382. Chalcedonium, igne Vulcanico eſſe productum.
Cl. GOEZE in lepore grauida fetum extra vterum in abdomine conceptum inuenit, quem plane nullam cum vicinis partibus per placentam, neque per vaſa ſanguifera cohaeſionem habuiſſe affirmat; atque inde colligit hunc fetum euolutione interna, vti pullum in ouo, incrementum cepiſſe: Quod quidem nobis parum videtur probabile: quin potius conſtat, orificia vaſorum exſudare humorem pro fetu nutritium, qui a vaſis placentae inſugatur ſic, vt nulla cohaeſio ſit neceſſaria. Cl. GE. FRID.
p. 385. GOETZ aquas ſulphureas in Comitatu Schumburgenſi ſcaturientes inueſtigat.

Vitae hiſtoriae ZÜCKERTI, GODOFREDI ADRIANI MÜLLER, et IO. DIETRICH DE ZANTHIER additae ſunt.

Vol. II. In altero Volumine continentur ſequentes tractatus:

p. 1. 1. *De ſtructura ſuperficiei lunaris, et de vulcanica origine eius inaequalitatum*, Auctore F. V. T. AEPINO. Cl. Auctor ex obſeruationibus demonſtrat ſummam eſſe ſimilitudinem inter inaequalitates ſuperficiei lunaris et montes vulcanicos telluris noſtrae, quoad formam et externam eorum ſuperficiem indeque probabile eſſe, etiam igne has inaequalitates eſſe productas, vnde Cl. Auctor exiſtimat ſe primum eſſe huius ſententiae Auctorem: etſi vero concedimus alium quendam Eidem non innotuiſſe, prius tamen eandem iam propoſuit theoriam Cl. WÜNSCH in libro, qui inſcribitur *koſmologiſche Unterhaltungen* Parte II. p. 530.

2. *Con-*

2. *Coniecturae de caussis varietatum in insectis,* p. 41.
Auctore I. F. W. HERBST. Coniicit Cl. Auctor, quamcunque varietatem insectorum re ipsa iam in ouo praefuisse: quae quidem coniectura innititur theoremati de praeexistentia omnium partium in ouo s. theoriae euolutionis, quae autem, vt satis superque demonstratum est obseruationibus nouissimis, cum ipsa non sit probata, sed sumta: hanc coniecturam quoque minus probabilem esse sequitur.

3. *Descriptio regionis circa vicum Slup in Moravia,* Auctore IO. MAYER, Med. Doct. et Consil. Aul. Pragensi. Regio montosa, montibus stratosis calcareis et argillaceis constat. In prioribus rara sunt petrefacta, et vestigia *Madreporae labyrinthiformis* et *Serpulae planorbis.* Ipsi montes sunt cauernosi, rimosique: in cauernis reliquiae ossium et maxima copia stalactitum reperitur. Has cauernas et quasdam illic crescentes plantas Cl. Auctor vberius exponit. p. 56.

4. Cl. A. I. RETZIVS describit *Craniam.* Nimirum inter Corallia ex India missa inuenit Prototypum petrefacti illius, quod Helmintholithus *Anomiae craniolaris* LINNEO dicitur, atque re curatius contemplata, vidit testam illius ab Anomia ita differre, vt sub vno genere coniungi nequeant. Nouum igitur constituit Concharum genus, quod *Craniam* nominat, charactere hoc: *Testa* biualuis, subinaequilatera, subinaequiualuis, orbiculata. *Cardo* edentulus. *Valuula inferior* callis tribus valuulae intrusis deciduis, quorum duo haemisphaerici prope basin vel intra marginem cardinalem: tertius maior subtriqueter in medio fere testae margine eleuato circumcinctus. *Valuula superior* eminentiis duabus fixis infra cardinis marginem, quibus p. 66.

respondent calli in valuula inferiore. Tertio autem callo opponitur tantum inaequalis et profundior testae conuexitas inferne binis colliculis eleuatis obliquis septa. Huius generis duas species cognoscit Cl. Auctor, quarum prior *Crania Brattenburgensis* parasitica, testa inaequiualui, inaequilatera, superiore rugoso inaequiualui, margine striato; altera *C. Egnabergensis* testa libera, lentiformi, aequiualui, radiato-sulcata, margine punctato. Prior est *Anomia Craniolaris* LINN. altera Numulus minor Brattenburgensis, rarissimus STOBAEI. Vtraque species icone est delineata.

p. 77. 5. *Praeliminariae obseruationes de semine Sabadillae*, Auctore Cl. I. G. GLEDITSCH. Quum nondum detecta, nec descripta sit planta, cui hoc semen debeatur, perperamque a CLVSIO aliisque ad hordeum referatur: ex diligentiori ipsius sic dicti seminis, quod autem reuera mixtura est pericarpii cum seminibus, contemplatione Cl. Auctor cognouit, semina et pericarpia admodum similia esse iis ex *Veratro nigro*, ideoque Nostro probabile videtur, Sabadillam vel nouam esse Veratri speciem, vel varietatem Veratri nigri. Praeterea etiam conuenit sapore, et viribus multum cum Veratro et affinibus plantis. Pertinet igitur Sabadilla ad medicamenta acria, irritantia et caustica: estque omnino maxima cautione eadem vtendum: atque Cl. Auctor recte eandem e manibus ignorantium et audacium tironum ereptam cupit, neque nisi, a peritis et cautis medicis adhiberi vult, atque hoc etiam tantum ad externum vsum. Semina Sabadillae enim semper, si recentia et bonae notae sunt, interne data inflammationes sphacelumque concitant. In vncia seminis Sabadillae drachma extracti primi aquosi s. mucilaginei continetur: affuso ad vnciam seminis

nis Sabadillae ſpiritu vini rectificato obtinuit extracti reſinoſi drachmas duas: exiſtimat igitur Cl. Auctor penetrantem et acrem Sabadillae vim et in reſinoſo et in mucilagineo reſidere principio, maxime tamen in illo. Caeterum omnis haec tractatio cognita Cl. Auctoris facundia conſcripta et monitis medico-practicis ſaluberrimis referta eſt.

6. *Syſtemata entomologica ponderat atque inter ſe comparat* Cl. I. C. FABRICIVS. Duo tantum etiamnum dari ſyſtemata entomologica exiſtimat Cl. Auctor, Linnaeanum et ſuum Ipſius. Debitas tribuit LINNEO laudes, ſeque Illius adhortatione incitatum fuiſſe, vt nouum ſyſtema conderet, LINNEVMque ipſum menda ſyſtematis ſui ſenſiſſe, neque tamen, cum aliis maioribus laboribus obſitus fuerit, mutationem auſum fuiſſe. Virtutes ſyſtematis Linnaeani ſunt hae: 1) ordines facile et perſpicue cognoſci poſſunt: 2) iique ipſi, ſaltem nonnulli, naturalibus affines ſunt; e. g. ordo Coleopterorum, et Lepidopterorum, Hymenopterorum et Dipterorum. Sed genera, ordine a ſe diſtantia, continent Hemiptera, Neuroptera, tum praeſertim Aptera. 3) Characteres generici diſtincti, et 4) differentiae ſpecificae plurimae ſunt eximiae. Interim tamen et vitiis hoc ſyſtema laborat, quorſum pertinere putat Cl. Auctor, 1) LINNEVM genera Inſectorum ordinibus inſeruiſſe, quae characteri ordinis repugnarent, ideo, vt ordines naturales manerent; 2) characteres genericos non ab vna parte eſſe deſumtos, ideoque 3) hos characteres non ſatis eſſe definitos. Fabriciani ſyſtematis virtutes ſunt 1. firmitas ordinum, (Cl. Auctor perperam ſemper ordines cum claſſibus confundit) qui omnes a partibus oris, tum praeſertim a mandibula definiti ſunt; 2. firmitas characterum genericorum, p. 98.

qui

qui itidem a partibus cibariis desumuntur; 3) multitudo characterum, quo plura genera condi potuerunt, quae facilius reddunt studium entomologicum, indeque 4) enata genera magis naturalia, accedit 5) multitudo specierum, tanquam accidens virtus. Interim quosdam etiam defectus suo systemati adhaerere fatetur Cl. Auctor, quibus medendi nullam adhuc cognoscit rationem; nimirum 1. partium, a quibus characteres desumuntur, minuties. Sed cum ipsa insecta admodum saepe sint parua, res mutari nequit: eadem etiam difficultas methodum botanicam Linneanam tangit, quae nihilominus reliquis omnibus praestat. 2. Quidam ordines nondum sunt naturales, vt *Synistata* et *Vnogata*. 3. Characteres generici in ordine *Glossatorum* et *Ryngatorum* ipsi Auctori nondum sufficiunt. 4) Differentias specificas quarundam specierum indicare nondum distincte satis datum est: neque 5. synonyma vbiuis omnino conuenientia adduci potuerunt. Interim Cl. Auctor satagit haec menda subinde corrigere.

p. 116. 7. *Annotationes ad quasdam in prioribus Actorum Societatis contentas propositiones*, Auctore Cl. O. F. MÜLLER. Refutat primo b. WALCHII hypothesin, qua testas conchyliorum regulari vasculari contextu compositas esse et per intussusceptionem nutriri affirmatur. Atque nouis obseruationibus confirmat, has testas per appositionem ab interiore parte testae, et exsudatione partium calcarearum ex pallio oriri. Sic quoque HACQVETI opinioni recte repugnat, qui Byssos, Fungos, et Lichenes ad mineralia amandari voluit. Praeterimus alia.

p. 139. 8. *Miscellanea mineralogica*, Auctore Cl. HACQVET. Rariora quaedam fossilia describit Cl. Auctor

ctor, atque huc refertur 1. *Cos cryſtalliſata:* hoc nomine intelligit lapidem, qui in Gallia non procul a *Fontainebleau* inuenitur, qui, iuxta Noſtri experimenta, ex duabus partibus Quarzi, et vna parte Calcarei et aërei acidi conſtat, ideoque ad Cotem refertur. At enim vero, ſi conſideramus, in hoc lapide, non grana Quarzi ſabuloſa immixta, ſed potius lapidem calcareum ſolutum et aëre fixo vnitum, cauſſam cryſtalliſationis fuiſſe; neque arenam quarzoſam per ſe in cryſtallos coire poſſe, maiori iure et rectius hic lapis appellatur *Spatum calcareum cryſtalliſatum*, cui arena quarzoſa immixta eſt. 2. *Calcedonius cryſtalliſatus pyramidalis*, pyramide triedra, aut pentaëdra. Sed etiam de hoc lapide cryſtalliſato dubitamus vehementer; probabilius enim videtur Quarzi cryſtallos, quae ſaepe Calcedonio innaſcuntur, fuiſſe a Noſtro pro Calcedonio habitas. 3. *Cryſtalli Pſeudogalenae.* Componuntur, vt videtur, ex rhombo marginibus retuſis, aut ex priſmate tetraëdro, marginibus retuſis, planis quatuor mucronato, apice retuſo. 4. *Spatum Zinci cryſtalliſatum*, cryſtallis tabularibus, acuminatis. In Carinthiae fodinis montis a Plumbo nominati, reperiuntur. Eſtne re ipſa in his cryſtallis Zincum ſolutum, an adhaeret illud tantum lapidi cryſtalliſato? 5. Minera ferri (*Eiſenglanz*) cryſtalliſata ex Inſula Elba. 6. Ochra cupra *viridis*, cryſtallis minimis priſmaticis tetraëdris; et *coerulea* cryſtallis tabellaribus hexaëdris. 7. *Minera plumbi lutea* cryſtallis octaëdris; et tabellaribus rhombeis tetraëdris, marginibus acuminata. 8. *Galena cubica*, ſuperficie lineis concentricis ſtriata. Optaremus diſtinctiorem deſcribendi rationem fuiſſe a Cl. Auctore adhibitam.

9. *Cerui Damae hiſtoria naturalis oeconomica* ab Ill. Comite A MELLIN. p. 162.

10. *De*

p. 214. 10. *De volatu auium.* Auctore Cl. SILBERSHLAG. Plura momenta Cl. Auctor docte et perspicue explicat, multaque ad BORELLI theoremata addit. Internas aëris cauitates in ossibus et saccis membranaceis pulmonum ideo datas esse auibus putat, vt sic compressioni aëris externi facilius resisterent aues, neque circulus sanguinis impediretur. Ad cognitionem auium attendi vult ad longitudinem breuitatemque alarum. Plura, quae de variis actionibus auium in volatu habet, ipsa legenda sunt.

p. 221. 11. Cl. HERMANNI, Prof. Argentinensis, *additamentum ad* MARTINI *tractatum de conchis biualuibus, cardine multidentato.* Petrefactas duas describit species, quas cum *Ostrea Isogono*, *Ephippio*, et *Perna*, peculiare genus, saltim singularem familiam constituere putat. Nominat primam *Ostream mytiloidem*, testa subaequiualui, ouata ventricosa, recta; cardine multisulcato: alteram *O. tortam*, testa inaequiualui, intorta, cardine multisulcato.

p. 277. 12. *Descriptio instrumenti ad dimensiones astronomicas et geometricas percommodi*, Auctore Cl. PELISSON. Multo cum studio feliciterque est illud compositum, atque reliqua ante cognita multum antecellit: a nobis tamen hic describi non potest, cum explicatione iconis additae egeat. Indicamus tantum quaedam sphalmata typographica, quae Lectori difficultatem parere possunt. P. 278. lin. 4. loco V, legatur *u.* ib. lin. 15. loco *P* legatur *F.* Pag. 280. lin. 1. loco *M, N.* leg. *m, n.*

p. 285. 13. *Quaedam de Apum cultura*, Auctore Cl. SYBEL.

14. Cl.

14. Cl. PAVLLVS DE SCHRANK *nouam et accuratam descriptionem Salmonis Alpini* tradit. p. 297.

15. EIVSDEM *entomologicae obseruationes*. Dubitat Cl. Auctor, quod Coelogaster supra descriptus idem sit insectum cum *Leucopsi dorsigera* FABRICII, vt affirmat Cl. FUESSLY. *Cerambyx portitor*, thorace transuersim oblongo, maculis duabus nitentibus, antennis longis; niger, elytris ex nigro rubescentibus, nouus est: atque *Elater Castaneus* in Cl. Auctoris enumeratione n. 237. ab *E. castaneo* LIN. diuersus: quamobrem Nostro prior nunc dicitur *E. virens*, thorace viridi, sulco medio exarata, elytris flauis mucronatis, apice macula virescenti nigra, oblonga. Icon ignotae laruae Phalaenae geometrae et descriptio adduntur. p. 307. p. 312.

16. Cl. I. C. F. MEYER *obseruationes de Fluore minerali*. His SCHEELII de peculiari Fluoris acido obseruata confirmantur; expertusque est Cl. Auctor hoc acido terram siliceam solui, atque solutam in aquam recipientis trahi: si aqua desit, vaporis forma transire. Coniicit exinde, Adamantis volatilisationem his phaenomenis explicatum iri, hocque acidum forte esse partem Adamantis constitutiuam. Vasa denique aurea his experimentis aptissima censet. p. 319.

17. EIVSDEM *tentamina cum detecta alba terra in ferro fuso*. Propensus est, vt eandem noui metalli terram habeat: nam ante tubum ferruminatorium facile funditur: in forma metallica difficulter ab acidis soluitur, atque a ferro ex solutionibus praecipitatur, neque color terrae albus in igne obscurus redditur, sed haec terra facile in igne funditur, atque eadem ex solutionibus sola aqua praecipitatur. p. 334.

18. Cl.

p. 349. 18. Cl. L. F. HERMANNI, Professoris Viennensis, *relatio de ratione ferrum et chalybem parandi solita in officinis ferrariis Carinthiacis.*

p. 369. 19. Cl. PET. BODDAERT *tractatus de amphibiis. Nantes* ad Pisces referendos putat. *Serpentes* prius, tum *Reptiles* ponit, atque in his genera Gronouiana assumit. Sirenem reptilibus subiungit. Zootomicas vtiles, sed cognitas, obseruationes proponit.

p. 388. 20. *Relatio de cornu ramoso, in Rheno inuento, praegrandi*, Auctore FRIDERICO EBERH. DE ROCHOW. Ex magnitudine, tum etiam ex forma et structura coniicit Cl. Auctor esse hoc cornu animalis plane nunc exstirpati. Addit his quasdam de mutatione cornuum in Ceruorum genere obseruationes.

21. Breuis de vita a b. DE GULDENSTAEDT gesta relatio. Dolendum sane est, GULDENSTAEDTIVM, qui Ipse in morbo graui et pestilentiali multos alios liberauit, hoc ipso succubuisse.

XI.

Florae Scandinauiae Prodromus, enumerans plantas Sueciae, Lapponiae, Finnlandiae, Pomeraniae, Daniae, Noruegiae, Holsatiae, Islandiae et Groenlandiae. Auctore ANDREA IOANNE RETZIO, Phil. Mag. Prof. Reg. et Botan. Demonstr. Societ. Physiogr. Lund. Secret. Soc. Med. Hafn. Nat. Curios. Berol. et scient ac Eleg. Litt. Gothol. Membr. Soc. Oecon. Lips. Correspond. Holmiae, Typis Petri Hesselberg. 1779. plagg. 18. 12. 8.

Cum-

Cum Florae Suecicae Linneanae exemplaria omnia diuendita essent, et si vel argento parabilis esset liber, tamen cum generibus plantarum LINNEI nimis pretiosus ac volumine incommodus tironibus foret: compendium vtriusque in hac Flora concinnare studuit Cl. Auctor, et pretio, et magnitudine commodum. Laudatis igitur LINNEI, summi viri, meritis atque actis Cl. GIÖRWELL, qui huius libri edendi promotor fuit, gratiis, instituti ratio haec in praefatione traditur. Etenim Sueciae Daniaeque regiones easdem fere generant plantas; in vna quoque sensim nouae deteguntur, quae in altera iam fuerunt obseruatae: vt Danis aeque ac Suecis vtilis fieret liber, omnes hactenus intra vtriusque regni limites detectas plantas hic collegit. Prodromi titulo ideo vsus est, quod maiorem floram propediem edere constituit, in qua singulae plantae ea, quam LINNEVS in Mantissa altera, et Cl. POLLICH in historia plantarum Palatinatus adhibuerunt, methodo describerentur. Caeterum in hoc libro superflua euitauit Cl. Auctor synonyma; plerumque idoneam laudauit iconem; cuicunque classi praemisit characteres compendiosos generum primarios; ac cuicunque generi addidit characterem habitualem methodo Cl. GOVAN, ad species in hoc libro occurrentes applicatum, quod quidem tironibus inprimis vtile est; in claue generum species anomalas notauit, addito loco vero, quo facilius a tironibus inuenirentur; rarissime obseruationes addidit: plantas florae Danicae et Noruegicae ad veras reduxit species; signo + notauit plantas, nondum intra Sueciae fines lectas, durationes ac stationes vocibus abruptis, in praefatione explicatis, apposuit. Atque sic non solum iis, qui in Dania et Suecia botanicae operam dant, vtile enchiridion, sed et botanicis exteris ac-

ceptum hunc prodromum fore ſperat Noſter, cum huius ope facile GVNNERI flora Noruegica et vndecim florae Danicae faſciculis vti poſſint.

His de libri ratione in genere praemiſſis, quas-
p. 14. dam Auctoris obſeruationes ſubiungamus. *Agro-*
ſtis pumila Syſt. Nat. ed. 13. p. 96. mera eſt *vſtila-*
p. 15. *go* A. ſtoloniferae, obſeruante Cl. EHRHART. *Aira*
aquatica in ſiccis variat floribus 5 - 6 in calyce,
p. 16. tuncque ſimillima *Poae*, an huius, varietas? *Melica*
uniflora, *M. nutantis* varietas non eſt, licet ſimillima.
Bromus nanus WEIGEL obſ. p. 8. t. 1. f. 9. in ſiccis
p. 18. vulgatiſſimus, *B. molli* propior, quam *B. hordeaceo*,
p. 21. nec diſtincta ſpecies. An igitur *Br. mollis* a *hordea-*
ceo vere diſtinctus? *Montia fontana* variat ſtylis
duobus, ſtaminibus quinque, calice triphyllo.
p. 27. Quaerit Noſter: vtrum *Plantago dubia* ab *albicante* di-
verſa, an *lanceolatae* tantum varietas? Folia *lanceo-*
p. 28. *latae* trineruia gerit, ſpicam *Pl. mediae*. In *Apha-*
ne aruenſi cum Cl. POLLICH neque calicem octo-
fidum, neque ſemina duo obſeruauit. *Salſola Tra-*
p. 46. *gus* Cl. Auctori mera videtur *S. kali* varietas. *Swer-*
tiam ſulcatam, quae eſt *Gentiana Islandica* Flor. Dan.
343. et *Swertia rotata* GVNN. Fl. Noru. 1077. quam
etiam LINNEVS pro *Sw. rotata* habet, ab hac ſepa-
rat: eſt enim a *Sibirica* GMELINI Flor. Sib. Tom IV.
p. 112. tab. 53. f. 1. omnino diſtincta. *Sw. ſul-*
cata enim corollas habet campanulatas quinque-
fidas, calices corolla breuiores, nectaria 10 piloſa
tubi, et minor eſt; *Sw. rotata* autem corollas ro-
tatas planas, quinquepartitas, calyces corolla lon-
giores, nectariorum loco 4 foliola pericarpii vel
p. 60. germinis. *Anthericum calyculatum* differt a reli-
quis congeneribus, perianthio minuto, campanulato,
tridentato; piſtillis tribus, capſulis tribus, diſtin-
ctis

ctis: atque hae differentiae characterem noui generis dant. *Scheuchzeriae* ideo illud associauit Cl. SCOPOLI, sed ab ea differt perianthio et capsulis minime inflatis. *Melanthio* propius accedit. Si *Narthecii* nomen non placet, suadet Cl. Auctor, vt haec planta *Weigelia* dicatur, atque sic memoria meritorum Cl. WEIGELII consecretur. Nisi distincta omnino sit species *Anthericum* Hist. Stirp. Helv. 1205. *A. Pseudoasphodelus* IACQV. enum. stirp. Vind. p. 59. et *Scheuchzeria Pseudoasphodelus* SCOP. carn. ed. II. 445. sane notata videtur Cl. Auctori varietas. Planta Suecica Noruegica et Sibirica corollam candidam, scapumque rarius monophyllum profert, Austriaca vero et Heluetica corollam flauo viridem et scapum 3-4-phyllum. Forsan igitur in pluribus distinctae.

Ledum Groenlandicum, foliis ellypticis, staminibus corolla brevioribus Flor. Dan. 567. Ill. LINNEVS in Syst. nat. ed XIII. ad *Rhododendron Dauricum* amandauit, a quo tamen plane est diuersum, quod ex comparatione *Chamaerhododendri*, folio glabro, AMMANNI *Stirp. Ruthen.* p. 181. t. 27. cum icone Oederiana patet. *Ledum* hoc adeo habitum *Groenlandici* retinet, vt non dubitet Noster, quin huius sit generis: Gemmatio, inflorescentia, foliatio eadem. In *Thalictro minori* folia sexpartita nondum vidit Cl. Auctor, sed constanter triloba. Dubitat ideo, num figura *Flor. Dan.* 244. huc pertineat, an ad *Th. simplex*, quum flores in vtroque cernui. *Glecoma hederacea* primo vere pleruinque masculinis floribus destituitur. Tabulam 225. Fl. Dan. non *Pedicularem syluaticam*, sed *P. palustrem* sistere, sine crista calicis, quae variatio non rara. *Cardaminem hirsutam*, in qua stamina 4, 5, 6, numerauit Cl. POLLICH, vix a varietate hirsuta *C. amarae*

p. 77. p. 104. p. 112. p. 117. p. 125.

Vu 2 differre,

differre, ad quam poſteriorem icon Fl. D. 148, minus tamen bona, pertineat.

p. 150. Tab. 501. *Fl. Dan.* nomen quidem *Leontodontis autumnalis* gerit, ſed ſiſtit potius *Crepidem tectorum*, ad quam quoque iconem LINNEVS retulit. In

p. 156. *Gnaphalio Alpino* flores femineos tantum vidit LINNEVS, duplicis generis pingit OEDERVS Fl. Dan. 332. androgynos plures obſeruauit HALLERVS, omnes hermaphroditos pronunciauit SCOPOLI.

p. 178. Quid ergo ſtatuendum? *Caricem intermediam* ſpiculis androgynis ſeſſilibus, inferioribus remotioribus, bracteae longitudine totius ſpicae, capſulis ſubdiuaricatis, apice bifidis, quae eſt *Carex* HALL. ſt. helv. 1365. differre dicit a *C. vulpina* ſpica ſtrictiore, folio longitudine totius ſpicae inſtructa, a *C. muricata*, quod longe maior, robuſtior, ſpiculis pluribus maturis nigris, capſulis vix diuaricatis, apice

p. 179. quidem pungentibus, bifidis tamen. *Carex* Fl. D. 371. diſtincta ſpecies Noſtro videtur, quam ab OEDERO nominat, ſpicis ſubquaternis ſeſſilibus, capſulis globoſis acutis. Sed ſynonyma l. c. allata non huc pertinent. Eſt *C. flauae* proxima, ceſpitoſe creſcit, omnia ſunt in eadem minora, ſpicula maſcula etiam ſeſſilis. Spica infima bracteam habet paruam, capſulae minime recuruae.

Praeterimus plures obſeruationes, quibus dubia Auctorum nomina, iconum vitia, et varietates, indicantur. Sufficiat his botanicos ad librum multi et egregii laboris excitaſſe. Index generum libro eſt ſubiunctus.

XII.

EIVSDEM fasciculus obseruationum botanicarum primus. cum figuris aeneis. Lipsiae, apud Siegfried Lebrecht Crusium. 1779. fol. plagg. 10. tabb. aen. 2. viuis coloribus ornatae.

Laudatissimi Auctoris opera et studium in augenda botanica etiam ex hoc egregio libro patet cuique, atque plausum omnino meretur omnem id, quod singulis plantis obseruandis diligentiusque describendis plantarum cognitionem certiorem reddat. Tradit autem in hoc fasciculo obseruationes, institutas tam circa plantas in horto cultas, tam plantas post editiones vtrasque Florae Suecicae, Faunaeque et denique post catalogum Auctoris, actis Holm. Acad. 1769 insertum, detectas. Atque recte quidem in praefatione monet, necesse esse, vt vegetabilia in diuersis locis describantur, cum ex omnibus vnius plantae varietatibus collatis demum certus plantae character erui possit. Reprehendit deinde merito etiam cupidinem quorundam, innouandi terminos artis, et nomina plantarum, quae non possit non esse noxia incremento scientiae.

Ipsae obseruationes, quarum plures etiam mox indicato Florae Scanicae prodromo insertae sunt, circa plantas CXXII sunt institutae, e quibus sequentes exempli loco commemoremus. Loco *Sii* p. 16. *nodiflori*, quod intra Sueciam non obseruauit Cl. Auctor, locum in Flora Suecica *Sium angustifolium* occupare debet: quod posterius HALLERVS pro S. nodifloro habuit. Est vero eiusdem caulis diffusus, brachiatus, 2-4 pedalis; foliolum impar trilobum, reliqua foliola saepe vtrinque profunde auriculata, vt triloba dici mereantur. Inuolucra et inuolucella lanceolata, serraturae foliorum argutae,

 inae-

inaequales cum auriculis faciem dant plantae omni-
p. 16. no ſingularem. In *Tropaeolo minori* ſtylos tres,
inferiore parte connatos, vt ſtylus trifidus dici poſ-
ſit, nec tamen aequaliter fiſſus, ſtigmata depreſſo
p. 17. plana, rarius ſtamen nonum caſtratum obſeruauit.
Pyrolas Suecanas ſtigmate diſſimili inſtrui vidit *Ro-
tundifoliae* eſt incraſſatum, quinquedentatum, den-
tibus erectis acutis: huic ſimile eſt *vniflorae*, niſi
quod maius ſit et peltatum, vt coroniforme appel-
lari poſſit: *minoris* eſt peltatum, conuexum quin-
quelobum, vt et *ſecundae*, ſed hoc poris ſimul quin-
que pertuſum: *vmbellatae* ſubſeſſile eſt, magnum,
orbiculatum, in medio excauatum. *Saxifragae
autumnalis* ſynonymiam corrigit, vt et circa alias
Saxifragas obſeruationes lectu dignas habet.

p. 23. *De Ononide aruenſi*, ad quam *O. ſpinoſa* et *mi-
tis* a LINNEO et HALLERO referuntur, haec expe-
rimenta inſtituit: *mitem* in hortum transtulit anno
1773, ibique laete creuit et quotannis floruit,
etiam 1776 mitis ac inermis. Semina *ſpinoſae* ſata,
primo iam anno praebuerunt plantas ſpinis arma-
p. 23. tas et propriam faciem ſeruantes. *Medicago ob-
ſcura*, pedunculis racemoſis, leguminibus renifor-
p. 25. mibus integerrimis, caule diffuſo hirto, *tab. I.* de-
lineata, noua planta eſt. Septem varietates *Medi-
p. 27. caginis polymorphae* deſcribit egregie. In *Conyza
anthelmintica* deeſſe femineas corollas, ideoque po-
p. 29. tius *Serratulae* ſpeciem eſſe obſeruauit. *Tab.* 2.
delineatur *Tuſſilago ſpuria*, foliis triangulari-cor-
datis, denticulatis, lobis ſinuatis: thyrſo faſtigiato,
floſculis femineis ſubpetaloideis plurimis, quae in
p. 30. *Scania* eſt a Noſtro inuenta. *Cinerariam Alpinam* dicit
plantam polymorpham, cuius character vel emen-
dandus eſt, vel varietates in plures dirimendae ſunt
p. 31. ſpecies: dubia Cl. Auctor exponit. *Veratro Sabadillae*
tribuitur, racemus ſpicatus ſimplex, floribus ſecun-
dis ſubnutantibus, pedunculatis, nigro purpureis.

Appen-

Appendicis loco *Sophoras* foliis ſimplicibus deſcribit, quae omnes circa Caput Bonae Spei creſcunt: quatuor ſpecies poſſidet Noſter, quae diſtinctae videntur, licet character *Sophorae biflorae* LINN. omnibus quadantenus competit. 1. *Sophora buxifolia,* foliis ſimplicibus oualibus, ſupra glabris, ſubtus ſericeis, pedunculis vnifloris, calycibus baſi intruſis, tomentoſis, coloratis. 2. *S. myrtillifolia,* foliis ſimplicibus obouatis, vtrinque ſericeis, pedunculis vnifloris, calicibus baſi intruſis, tomentoſis: huic *S. bifloram* LINN. ſubmittit. 3. *S. biflora,* foliis ſimplicibus, ouatis, ſubtomentoſis; pedunculis bifloris, calicibus baſi intruſis, tomentoſis coloratis. 4. *S. calyptrata* foliis ſimplicibus ſubouatis pubeſcentibus, pedunculis vnifloris; calicibus tomentoſis, florum calyptra decidua. Calyptratam etſi hanc vocauit, monet tamen, quod geniculum pedunculorum, omnibus his quatuor ſpeciebus commune, ſuſpicionem moueat, cunctas calyptra inſtrui, licet eam in hac ſola Noſter obſeruauit. Reliquas obſeruationes, deſcriptiones et correctiones ſynonymorum praeſertim in ipſo libro legere neceſſe eſt.

p. 35.
p. 36.
p. 37.

XIII.

Index Linneanus in LEONHARDI PLVKENETII opera botanica, olim in priuatos vſus conſcriptus, nunc vero in aliorum etiam commodum editus. Acceſſere variae in vitam et opera PLVKENETII obſeruationes partim ex ipſius MSto, Auctore PAVLO DIETERICO GISEKE, M. D. Phyſ. et Poet. Prof. in Gymnaſio Hamburgenſi. Index Linneanus in IOANNIS IACOBI DILLENII Hiſtoriam muſcorum, ob ſimilem vſum additus eſt Auctore EODEM.

EODEM. Proſtat Hamburgi apud Auctorem, et Car. Ern. Bohn commiſſum 1779. 4. mai. pagg. 39.

Acceptum ſperamus omnibus, e quorum re eſt, vt PLVKENETII operibus vtantur, hunc multo cum ſtudio confectum indicem. Praefationis loco breuis de vita Plukenetiana relatio datur. Eſt LEONH. PLVKENET natus a. 1642, Medicus, ſed illuſtrior Botanica, quam Therapia. Ex nominis gentilitii varia ſcriptione, vt et ex eiusdem interpretatione dum *Ericam* a ſe dictam appellet: *Ericam flore plus quam eleganti* ſ. *plus que net* ſuſpicatur Noſter eum e Gallia oriundum fuiſſe. Hortum coluit Londini Ipſe, aditusque Ipſi patuit ad hortum Hamptonienſem tunc ſatis celebrem, Regnardſoni aliosque. Plurimum valuit horto ſicco, quem 8000 plantas comprehendere ſcripſit, quarum Catalogus *Onomaſticon* ſ. Almageſtum eſt. PETIVERO primum amicus, deinde alienus fuit. RAIO in ordinando T. II. hiſtoriae plantarum opem tulit. Ingenio fuit ſummo in defininiendis plantis, atque putat Noſter, Ipſum prope ad LINNEVM acceſſiſſe felicitate nominum, ſi fructificationis principium tunc ita, ac hoc tempore, notum fuiſſet. LINNEVS enim cum PLVKENETIO ex Philoſophia deſumſit, quae in critica botanica profert. Sed haec de definitione ſpecierum tantum valent: genera enim ab externa quadam ſimilitudine dicebantur. Interdum tamen et eiusmodi occurrunt loca, ex quibus apparet, Ipſum perſpexiſſe, fructificationem ad condenda genera adhibendam eſſe. Multum contra Eum eſt dictum: paſſim conqueſtus eſt de inuidia, et defectu praemiorum laboribus ſuis debitorum. Neque tamen ceſſauit, ſed ex eo, quod ſibi elegerat, ſymbolo: *aliis inſtruiendo conſumor*, egit. Ita arſit in conquirendis ſculpendisque

que plantis, vt nullus. Periculum obtinendi Euergetae fecisse videtur, dum Phytographiae suae Partes III. Proceribus dedicaret: sed partem IV. nemini inscripsit. Spe itaque tum excidisse Nostrum, docet illud titulo subiectum: *cui nil nisi praemia desunt*. Attamen in fine operis obtinuit adiutores, vt in *Amalthei* praefatione profitetur. Quo vsque vixerit, non constat: sed non diu post annum 1705 superstitem fuisse, inde sibi persuadet Cl. GISEKE, quod Tomus operis, eo anno editus, omnino MStis notis careat, quibus priores abundant.

Iam opera PLVKENETII recensentur, quorum Nostro obtigit ipsum id specimen adquirere, quo Auctor vsus est ad corrigenda nomina et addendas obseruationes post editum opus nascentes. Defendit postea tabulas plantarum, a PLVKENETIO datas, contra obiectiones, et rationem huius indicis dat. Index igitur indicat eas plantas, quas LINNEVS ex PLVKENETIO in systemate suo ipse commemorauit; paucas Cl. Auctor adiecit: hunc indicem sequitur catalogus figurarum, bis in PLVKENETIO occurrentium, alterutra plerumque meliore: dein citationes falsae duplices, denique eae, ad quas figurae a LINNEO memorantur, sed quae vel omnino non exstant in editione prima, vel sphalmate allegantur. Excipiunt haec, quae sola hactenus inedita, additamenta MSta PLVKENETII ad Tabulas, quae synonymiam spectent.

In indice Linneano ad DILLENII historiam muscorum et WEISSII *Cryptogamiam Gottingensem* et WEBERI *Florae Gottingensis supplementum* perscrutatus est, easque addidit figuras, quas hi Viri Cll. extricarunt.

Atque quum eiusmodi indices botanicis, praesertim iis, qui ipsos hos libros iconographicos possident, vtiles sint, si ipsa illa menda, quae passim in LINNEI scriptis extabant, nunc tamen in nouissima,

a REICHARDO curata editione egregie correcta ſunt, diligenter vitantur et emendantur: alios ſimilis generis indices, quos promittit Cl. GISEKE, proxime exſpectamus.

XIV.

Icones plantarum, pictae, ſculptae et editae a IOANNE MILLERO, Londini 1780. Faſc. I. plag. 1. tabb. aen. VII. fol. maximo.

Communicauit nobiſcum Celeb. FORSTERVS has ſplendidas et maxima cum induſtria factas icones, viuis coloribus illuſtratas. Floris partes ſeorſim naturali et aucta magnitudine ſunt propoſitae: e quibus omnibus maiorem in modum illuſtrata eſt harum plantarum hiſtoria.

Tab. I. *Sophora tetraptera*, ex noua Zelandia. Speciosa planta, ſingularis leguminibus articulatis.

— II. *Phormium tenax* FORSTERI, quo incolae nouae Zeelandiae inſtar Lini vtuntur.

— III. *Stewartia Malacodendron* LINN.

— IV. *Fothergillia latifolia*.

— V. VI. *Heliconia Bihai*. LINN. ſed eſt Muſa, vt ex icone demonſtratur.

— *Lagerſtrömia indica* LIN. formoſiſſima corolla praedita eſt, petalis longe pedicellatis, limbo ſinuato criſpoque, purpureis. Singularia ſunt ſtamina 6 maiora, filamentis arcuatis; 32 minora.

Optaremus quidem, vt his nominibus et iconum explicationi additae eſſent obſeruationes botanicae, circa incrementum et alia harum plantarum attributa. Forte autem haec in continuatione harum iconum ſequentur.

XV.

XV.

Icones animalium plantarumque, pictas, sculptasque edidit IOANNES FRIDERICVS MILLER. Londini 1776-80. plagg. V. tab. aen. 30. fol. maximo.

Eadem cura et sollertia, eximioque splendore exaratae sunt hae icones, quarum communicationem etiam Cl. FORSTERO gratissimi debemus. Sunt vero iisdem delineatae:

Tab. I. *Loxia oryx* LINN. Mantiss. 537. visa a nobis viua, colore minus coccineo magisque bruno praedita erat, quod tamen non vitium iconis, sed colorem pennarum in hac aue mutabilem indicat.

Antholyza cunonia LINN.

T. II. *Loxia coronata*, noua: capite coccineo cristato, corpore supra caudaque nigris, subtus cinerea, pedibus incarnatis.

Alstroemeria Lixta LINN. elegans planta, petalis tribus coccineis, tribus albis apice coccineis.

T. III. *Loxia longicauda*, noua: similis fere *Emberizae paradisaeae* LIN. at differt charactere generico; corpore toto caudaque nigris; rectricibus non setosis, remigibus brunis, tectricibus albis, humeris coccineis.

Gnaphalium eximium LINN. Mant. 573.

T. IV. *Psittacus atricapillus*, nouus: brachyurus pileo rostroque nigris, nucha ceruiceque pallide rubris, corpore alisque viridibus, remigibus coeruleis, gula lutea, ventre albo, ventre crissoque flauis, cauda subtus rubro cinerea.

Chelone penstemon LINN. stamen quintum non castratum, sed anthera flaua reliquis duplo

duplo maiore praeditum eſt: reliquae antherae ſunt violaceae.

T. V. *Pſittacus aurantius*, nouus; macrourus flavus, luteo mixtus, roſtro nigro, remigibus coeruleis, rectricibus viridibus apice coeruleſcentibus.

Illicium floridanum LINN. Mant. 167. Fructus eſt *Aniſum ſtellatum* officinarum.

Tab. VI. *Vpupa promerops*. Sed ipſe Auctor dubius eſt. Auis ſupra fuſca, ſubtus albo cinerea, criſſo viridi inſtructa eſt.

Eryngium Alpinum LINN.

T. VII. *Barringtonia ſpecioſa* FORST. noua genera p. 75. Habitat in India Orientali et inſulis maris pacifici. — Specioſiſſima fere omnium planta.

T. VIII. *Ampelis Carolinenſis*. Nobis nihil, niſi varietas *Ampelidis garrulae* LINN. videtur.

Amaryllis criſpa, noua: foliis lineari lanceolatis, ſcapo vmbellifero, corollis purpureis, petalis criſpis.

T. IX. *Antholyza Aethiopica*, LINN. Spec. pl. edit. nou. REICHARDI p. 103.

T. X. *Ceruus Alces* LINN. optima omnium, quam vidimus, huius animalis icon.

T. XI. *Lacerta Chamaeleon* LINN. varietates duae altera viridis, altera fuſca, vti quoque lingua apice fiſſa ad captandam praedam extenſa ſigillatim depictae ſunt.

T. XII. *Larus albus*, totus albiſſimus, roſtro, praeter apicem luteum, pedibusque coeruleſcentibus: habitat in regionibus Septentrionalibus.

T. XIII. *Lemur murinus*, et gradiens et dormiens depictus eſt. Nouum eſt animal, cuius icon etiam in SCHREBERI opere mammalium iconographico deeſt. Corpore toto cinereo, orbitis

bitis caudaque brunis inſtruitur. Habitat in Madagaſcar.

Tab. XIV. *Struthio Caſuarius:* carunculae capitis aliter, quam in icone D' AUBENTONI depinguntur.

T. XV. *Muſcicapa ſtriata;* fig. A. *mas* ſupra brunnus, rachi pennarum nigra, tectricibus alarum ventreque albis, vropygio temporibusque coeruleis, fronte coccineo; fig. B. *femina*, pileo nigro, temporibus albis, ſupra brunna, nigro tranſuerſim faſciata. Gula in vtroque ſexu lutea: habitat ad fretum Hudſonis fig. C. *Ampelis criſtata*, pileo criſtato vropygioque coeruleis, dorſo humeris, pectoreque ſanguineis, gula lutea, temporibus abdomineque albis, remigibus rectricibusque brunnis: habitat in America.

T. XVI. *Columba coronata*, tota violaceo coerulea; ſpeculo alarum albo, orbita atra, iride crocea: habitat in Capite Bonae Spei.

T. XVII. *Falco Plancus*, fuſcus nigro tranſuerſim vndulatus, cera orbitaque croceis, pedibus luteis, abdomine remigibus rectricumque apice nigris, remigibus ſecundariis, rectricibusque vltra dimidium albis, cinereo tranſuerſim faſciatis. Habitat in Tierra del Fuego.

T. XVIII. *Falco fuſcus*, fuſcus nigro maculatus faſciatusque roſtro coeruleo, cerá cinerea, pedibus luteis. Habitat in Groenlandia.

Tab. XIX. *Canis Hyaena*, LINN. et *C. Lycaon* SCHREBERI.

T. XX. *Viuerra tetradactyla.* eadem cum Viuerra Suricatta SCHREB.

T. XXI. fig. A. *Parus Hudſonicus.* Orbitis, iugulo, remigibus rectricibusque atris, roſtro pedibusque nigris, pileo femoribusque flauo fu-

ſcis,

ſcis, corpore ſupra fuſco viridi, genis corporeque ſubtus flaueſcenti albis:

fig. B. *Fringilla Hudſonica*, atra tota, ventre rectricibusque tribus extimis albis exceptis.

fig. C. *Emberiza leucophrys*, vireſcens, pileo nigro, praeter vittam longitudinalem dentatam faſciamque occipitalem tranſuerſam albas, alis caudaque brunis. Habitant omnes in America Septentrionali.

T. XXII. *Platalea leucorodia* LINN. Habitat in Europa, nidificat in arboribus.

T. XXIII. *Aptenodytes Patagonica* FORSTERI *).

T. XXIV. f. A. *Cuculus Indicator* SPARMANNI **).

f. B. *Fringilla cyanocapilla*, pileo coeruleo, faſcia occipitali coccinea, gula pectoreque luteis, collo ſupra, interſcapulio, humerisque flauo brunnis, remigibus rectricibusque atris, vropygio coeruleo, criſſo cinereo. Habitat in Senegal.

T. XXV. *Brucea antidyſenterica*. nouum genus, pertinet ad Dioeciam tetrandriam. Calix 4fidus, corolla 8fida, antherae didymae, feminae ſtigma membranaceum. Habitat in Africa.

Tab. XXVI. *Teſtudo ſulcata*; ſolo teſtae colore differt a *Teſtudine graeca* LIN.

Tab. XXVII. *Homo Lar* LIN. ſ. Simia longimana: egregia, prioribus multo melior icon.

Tab. XXVIII. *Falco ſerpentarius* habitat in Cap. B. Spei.

Tab XXIX. *Pſittacus Guineenſis*, pileo, collo, caudaeque apice coccineis, humeris tectricibusque viridibus, remigibus coeruleis, pectore flauo,

*) vid. EIVSD. *Reiſe*. v. ſupra p. 225.

**) vid. Philoſ. Tranſact. 1777. f. 9. comm. noſtr. Vol. XXIII. p. 581.

flauo, abdomine criſſo caudaque ſubtus albis. Habitat in Guinea.

T. XXX. fig. A. *Trochilus gularis*, viridis, gula rubra, remigibus nigris, cauda coerulea.

f. B. *Fringilla torquata*, capite coccineo, orbitis albis, torque in iugulo nigro, remigibus caudaque nigris, apice remigum coeruleo alboque vropygio cineraſcente coeruleo, ventre cinereo. Vtraque auis habitat in India Orientali.

f. C. *Motacilla gularis*, roſtro, gula, rectricibus pedibus caudaque nigris, corpore ſupra rufo, pectore vropygio luteis, ventre albo. Habitat in America meridionali.

XVI.

Mémoire ſur des nouvelles criſtalliſations de Feldſpath & autres ſingularités renfermées dans les Granites des environs de Baveno, par HERMENEGILDE PINI, Profeſſeur d' Hiſtoire Naturelle à Milan. à Milan chez Joſeph Marelli 1779. plagg. 4. in 8. tabb. aen. 2.

i. e.

Commentarius ſuper nouis Spati ſcintillantis cryſtallis, aliisque in Granite circa Baueno contentis lapidibus, Auctore HERMENEGILDO PINI.

Acceptae fuerunt nobis Cl. Auctoris obſeruationes, neque dubitamus, quin aliis mineralogis etiam lectu ſcituque dignae videri debeant. Conſtat enim, praeter rhomboidales Spati ſcintillantis cryſtallos non alias in Mineralogorum libris fuiſſe deſcriptas: nouae igitur ſunt formae, quas Cl. Auctor

ctor in Granite inuenit, quarum prima eſt priſmatica tetraëdra, ſecunda priſmatica hexaëdra, tertia priſmatica octaëdra, quarta polyedra, et quinta oualis. Etſi autem nos laudamus trium priorum ſpecierum varietates plusquam triginta, quoad ſummitatis diuerſitatem, diligenter deſcriptas: minus tamen placent poſteriores duae ſpecies; earum enim altera potius agregatum duarum cryſtallorum, atque altera externa vi mutata eſſe videtur. Varietatum qui vberiorem deſcriptionem et icones deſiderat, is ipſum libellum adeat neceſſe eſt.

At praeter has cryſtallorum deſcriptiones alia etiam, non leuioris momenti propoſuit Cl. Auctor. Montes enim granitici, a Baueno vſque ad Feraolo extenſi Granite conſtant, in quo ſpatum ſcintillans rubrum eſt; atque inde vſque ad montem *Montarfano* dictum Spato ſcintillante albo pollent: atque hic Granites aëris aquarumque iniuriis diu reſiſtit, vt pluribus vſibus aptiſſimus ſit. Nulla ſtrata regularia, ſed rimas et fiſſuras inordinatas, atque inde ſeparata ſaxa maximae molis vidit: quae ſi diſiiciantur ſaxa, cavernae offerunt cryſtallos Quarzi, Spati ſcintillantis, Schoerli, et Fluoris mineralis, quod praeſertim eſt notatu dignum, quum aliunde nondum in Granite ſit Fluor mineralis repertus. Singularis eſt Cl. Auctoris opinio Spatum ſcintillans eſſe ex Quarzo et Fluore minerali compoſitum: etenim, vt alia taceamus, illius dehiſcentia in Argillam facile probat, eundem potius ex Quarzo et terra aluminari conſtare, quam poſteriorem etiam offerunt experimenta chemica. Spatum ſcintillans rude ſ. amorphum in igne diſquiſitum, neque ſcintillas, neque ſtrepitum edidit: vtrumque phaenomenon autem in ſpato ſcintillante cryſtalliſato obſeruauit: quam diuerſitatem maiori acidi cuiusdam copiae in cryſtallis tribuit. Denique de origine

origine horum montium Graniticorum differens, eosdem ad primigenios esse referendos ex obseruatis docet. Caeterum addimus doctum hunc librum etiam iam in linguam vernaculam esse translatum *).

XVII.

Dissertatio chemica inaug. de Resina Elastica Caiennensi, quam ex auctoritate Magn. Rect. AL. PET. NAHVYS, pro gr. Doct. submittit ARN. IVLIAANS. Traiect. ad Rhen. 1780. 8 mai. pagg. 74.

Cl. Auctor huius dissertationis, comparatis Asiae cum Americae diuitiis, hanc illa esse non inferiorem demonstrat ita, vt possit haberi aliquanto ditior: exemplo Sacchari, Coffeae, Nicotianae, Theobromae cacao, Conuoluuli Ialappae, Tamarindi, Cassiae Fistulae, Ligni Quassiae, Corticis Simaroubae, aliorumque innumerorum, in quibus recensendis ad septimam vsque versatur paginam.

Non possumus autem non laudare Cl. Auctoris diligentiam, qua ex Cl. AVBLET **) aliisque praestantissimis materiae medicae scriptoribus, CRANZIO, VOGE-

*) Est nimirum libro subiunctus, cui titulus: *Mineralogische Beobachtungen über die Eisengrube bey Rio und andern Gegenden der Insel Elba von* ERMENEGILDO PINI. *Aus dem Italienischen übersetzt, und mit den neuern Bemerkungen Herrn* KOESTLIN *u. a. vermehrt, nebst einer Abhandlung von besondern Kristallgestalten des Feldspath herausgegeben von* IOHANN FRIEDRICH GMELIN. *Halle. bey I. I. Gebauer.* 1780.

**) v. Histoires des plantes de la Guiane Françoise rangées suivant la methode sexuelle par Mr. FVSEE AVBLET. à Paris 1774. 4. IV. Vol. av. fig.

VOGELIO, LINNEO, RVTTY, attulit ignoratam arboris, de qua detrahitur Cortex Simaroubae descriptionem; quam etsi dedit iam MARCHAIS *) minus perfecta tamen est, neque botanica et qualem fere truncus eiusque cortex **) suppeditabat, ideoque nos continere non potuimus, quin hic insereremus Aubletianam illam, maxime quum pretiosissimum esse nostrisque in regionibus rarissimum hunc librum haberemus perspectum. Est autem talis.

Masculi Flores.

Cal. *Perianthium* monophyllum, quinquedendatum, denticulis acutis subrotundis.

Cor. *Petala* quinque, albicantia, lanceolata, calici inserta ad ambitum disci.

Stam. *Filamenta* decem, corollae longitudine, disco inserta infra germen. *Antherae* oblongae, incumbentes, biloculares. *Squamulae* decem, subrotundae, villosae, basi filamentorum interiori adnatae.

Pist. *Germen* sterile, subrotundum, depressum, quinquestriatum, squamulis filamentorum tectum. *Stylus* nullus, *stigma* nullum.

Flores Feminei.

Cal. *Cor.* vt in masculo.

Stam. Nulla. *Squamulae* decem, villosae, germen ambientes.

Pist. *Germina* quinque, coadnata, disco carnoso orbiculato insidentia. *Stylus* carnosus, quinquestriatus, *stigmata* quinque patentia.

Per.

*) v. Voyage en Guinée, Isles voisines & à Cayenne, par l'année 1725 et suivans par M. le Chevalier MARCHAIS, *publié par le P.* LABAT. Amstd. 1731. 8. 4 Voll.

**) vid. omnino IO. FR. CRELLII diss. de cortice Simaroubae. Helmstd. 1746. 4. p. 13. seq.

Per. *Capſulae* V. ſubcarnoſae, nigrae, ovatae, laterales, diſtantes, receptaculo carnoſo orbiculato inſertae, vniloculares.

Sem. ouatum, teſta fragili incluſum.

Simarouba Amara. *Euonymus* fructu nigro, tetragono, vulgo ſimarouba. *Barrel. Franc.* aeq

Arbor trunco ſexaginta pedali ad ſummitatem vſque ramoſo; ramis longis late et vndique ſparſis; ramulis folioſis. Folia alterna, pinnata: foliolis vtrinque binis, quatuor vſque ad nouem, ouatis, acutis, glabris, rigidis, integerrimis, ſubſeſſilibus, vtrinque alternatim coſtae cylindraceae in acumen longum deſinenti adnexae. Flores in amplas paniculas diſpoſiti axillares et terminales. Ramis, ramuſculis et pedunculis florum ad baſin ſquamulis munitis, flores hermaphroditi.

Floret menſe Nouembri et Decembri, fructum fert maturum Martio et Aprili. Cortex trunci et radicum inciſus lacteum et amarum ſuccum effundit: lignum leue, album, amareſcit.

Patet igitur arborem hanc, quam AVBLETIVS ad Monoeciam Decandriam et LINNEVS, ad Hexandriam Monogyniam refert, minime eſſe e genere *Burſeriae.*

Sed ad propoſitum accedamus. Quae de origine, hiſtoria et obtinendae Reſinae Elaſticae methodis capite I. tradit Cl. Auctor, mittamus, vt quae ab aliis, CONDAMINE, MACQVER, BOMARE, SCHREBERO, ACHARD, et reliquis, eodem modo referantur. Manebimus ſolum in arboris deſcriptione, quam addidit ex eodem Cl. AVBLET. Hic etſi non vidit florem, tamen non dubitat eam ad Monoeciam Dodecandriam LINNEI referre, quod tri-

buit Noſter BERN. DE JVSSIEU: et ſic delineat nomine *Heveae Guianenſis*.

Arbor trunco ſexaginta pedali, ad ſummitatem vſque ramoſo, ramis longis, nudis, ſparſis; ramulis folioſis et fructiferis. *Folia* alterna, denſe poſita, ternata. *Foliolis* ouatis, acutis, ſuperne glabris, integerrimis, inferne cinereis ſubſeſſilibus, ad apicem longi petioli annexis. *Fructus* ſpicati, terminales.

Pericarpium. Capſula glabra, oblonga, trigona, apice acuto, triſulcata, trilocularis, ſingulis loculis biualuibus, valuulis craſſis lignoſis extrorſum elaſtice dehiſcentibus. *Semina* II. III. quandoque vnum, ouata teſta cinereo ferruginea tenui, fragili tecta, introrſum valuularum angulo affixa. Nucleus edulis et dulcis. Fructum fert Aprili et Martio.

Habitat in Syluis Guianae et in variis Americae meridionalis partibus. Nomen Caribaeum *Hhèvé*, *Hèvé*, *Ièvé*, *Kaothove*, *Cahuchu*, *Caoutchouc*. Luſitanis. *Pao de Xininga*. Gallis. *Bois de Siringue*.

Habemus itaque duas iam arboris huius deſcriptiones, ſed in charactere claſſis et generico incompletas, vtramque flore carentem, priorem illam DU FRESNEAV, quam prauam nuncupat AVBLET.

Capite ſecundo continetur examen reſinae elaſticae. Extenſilitas ac elaſticitas Reſinae Cajennenſis ſumma eſt, quarum vt aliquam menſurae naturam definiret, dedit iam operam Cl. ACHARD, cuius experimenta reperiuntur in opuſc. phyſ. chemicis *). Eadem repetiit copioſius Cl. Auctor, quorum ſummam recenſebimus.

Fruſtu-

*) FR. CAR. ACHARD *Chymiſch-phyſiſche Schriften. Berl.* 1780. 8. p. 211—226. et in *Beſchäftigungen der Berl. Geſellſch. naturforſch. Freunde, Berlin.* 1777. 8. Tom. III. pag. 356. etc.

Fruſtulum Reſinae aequalis craſſitiei formae parallelepipedae firmauit inter duos aſſerculos ope cochlearum, ſitu perpendiculari direxit, atque hamulo cochleae inferioris pondera ſequenti euentu appoſuit.

A. Primi parallelepipedi pondus erat XXIX granorum. Longitudo 1 vnc. pollic. 7. dec. (vſus eſt Auctor menſura Anglica, in qua ſingulae vnciae pollicares conſtant decem lineis). Latitudo 0 vnc. poll. 4 dec. Craſſities 0 vnc. p. 1 dec. Pondus totius apparatus, inter quem inferius continebatur reſina, vnc. 4. dr. 5. gr. 10. Longitudo inter aſſerculos (hanc enim eſſe ſolam computandam recte monet Cl. Auctor) 1. vnc. poll. 1. dec. Hoc igitur parallelepipedum extendebatur.

	u. p.	dec.		
per ℔i ciuil. ad	1.	6.	ergo incrementum	0. 5.
— ℔ij. — —	2.	0.	— —	0. 9.
— ℔iij. — —	3.	2.	— —	2. 1.
Rumpitur ad	3.	3.	— —	2. 2.

i. e. duplum longitudinis ſuae.

Reliqua experimenta ſimiliter proſequutus eſt.

B. Parallelepipedum cuius pondus XXXIX. gran. Longitudo 1. u. p. 3. dec. Latitudo. 0u. p. 7. dec. craſſities 0u. p. 1. dec. Longitudo inter aſſerculos 0u. p. 9dec. ruptum eſt ad extremum inferius per iij $\frac{11}{16}$ ℔ extenſum ad 3. u. p. 5. dec. incrementa capit 2. u. p. 6. dec. i. e. $2\frac{8}{9}$ longitudinis ſuae.

C. Parallelepipedum tertium pondere granor. LXXXV. cuius long. inter aſſerculos erat 1. u. poll. 4. dec. craſſities 0. 2. ruptum eſt per libras viij. extenſum ad 6–0. increm. capit 4–6. i. e. $3\frac{1}{2}$ longit. ſuae.

D. Quartum pondere CXLVI gran. cuius longit. int. aſſerc. 2 – 0. craſſit. 0 – $1\frac{1}{8}$, ruptum eſt ad

extremum inferius per libras 10. extenſum ad 8-4. incremento fuere 6-4. i. e. $3\frac{1}{5}$ longit. ſuae.

Per haec autem experimenta altitudo Mercurii in Thermometro erat 72°.

Sequitur Diſſertationis Caput III. continens examen Reſinae elaſticae ad aërem, aquam et ignem. Primus ſed infauſtus tentauit hanc reſinam diſſoluere variosque in vſus aptam reddere DE LA CONDAMINE. Poſt hunc FRESNEAU ſolutionem obtinuit per Oleum Nucum, ſed abeſſe ab ea omnem elaſticitatem intellexit. Tandem MACQUER et HERISSANT inuenerunt optimam, licet pretioſam, per Naphtham Vitrioli ſolutionem. Recte tamen monet Cl. Auctor, poſt illos neminem niſi Cl. ACHARD inſtituiſſe de hac re experimenta, eaque repetiit Noſter, quorum capita tantum trademus.

In aëre temperato retinet omnino extenſilitatem ſuam et elaſticitatem; ſecus in frigido, vbi fragilis redditur. In aqua non ſoluitur, quod conſtat ex Cl. MACQVER experimentis. Inuenit autem Cl. Auctor Experimento II. fruſtulum reſinae, quod aqua calida per ſex horas ebulliret, parum emollitum, colore griſeo donatum, et aliquantum craſſitie auctum. Exp. III. Ad flammam candelae cito ignem rapuit. Exp. IV. Expoſita in crucibulo igni forti reſinae portio intumuit, et mutata eſt in maſſam nigram, balſamoidem, odoris empyreumatici, quae vero nec aqua, nec alcali fixo, at ſpiritu vini rectificato maximam partem ſolui potuit; cum ſpiritu nitri fumante aeſtuat, nec tamen, quemadmodum Cl. ACHARD vidit, flammam emiſit, ne reiterato quidem experimento. Fiebat inde ſolutio pellucida ex rubro fuſca, quae 1) per aquam deſtillatam turbabatur et puluerem flauum deponebat, 2) ſpiritu vini rectificato diluebatur, 3) cum Ol. Tart. p. deliqu. et ſpiritu ſal.

Ammon.

Ammon. efferuefcebat. Exp. V. quod Cl. ACHARD *) iam inftituit, neque tamen vero, vt recte demonftrat Cl. Auctor, fufficientem adhibuit refinae quantitatem, vnde et ipfi non fatis conftitit. Deftillauit itaque Cl. Auctor vncias 7. Ref. Elaft. in Balneo Arenae et obtinuit leni igne drach. dimidiam liquoris pellucidi fubflauefcentis, refina adhuc immutata: igne adaucto haec liquefieri coepit, emittere vapores, atque protrudere oleum pellucidum rufefcens forma guttarum, quae ignis vi protracta, per tres horas deftillabant: tandem igne, quantum poterat, intenfiffimo, redditae funt olei fpiffioris opaci dr. 10. cum quo tranfierunt fpiritus tenuioris pellucidi fubflauefcentis drach. 5. cum dimidia. Reftabant in retorta Capit. Mort. dr. ij. Ergo proportio productorum ea fuit, vt acquireret phlegmatis fubalcalini dr. fem., Olei tenuioris vnc. iij et dr. iiij., fpir. alcal. volatilis paulo fortioris fcr. ij., Olei fpiffioris vnc. 1. et dr. ij., fp. alc. volat. minus fortis dr. 5. cum dimidia, Carbonis dr. ij. Quae coniunctim exhibent pondus vnc. 5. cum dimidia, dr. ij. cum dim., et fcrupuli dimidii. Perditi igitur fcrupuli quatuor. Olea vero ex Ref. elaft. deftillata, tenuius alterum, alterum craffius, continere oleum effentiale iuxta ac pingue probauit Auctor diligentiffimus Exp. VI—X. quae a pag. 34. explicantur. Mifcuit nimirum vtrumque cum fp. vin. rectif., fp. fal. ammoniacalis, oleo vitrioli rect., fp. nitr. fumificato, et fp. falis acido, et tenuius inflammari, diffiparique, folui fpiffius obferuauit.

In Capite Differtationis IV. refinam elafticam menftruis variis perquifiuit Cl. Auctor: et primo quidem *Menftruis acidis*. Exp. XI. Affufa refinae elaft. drachma vna, olei vitriol. rectificati vncia vna ftatim color acidi mutatus eft, refina intumuit et a d. Iul. 26. ad 3. Aug. omne oleum vitrioli abfumtum eft:

 hinc

*) l. c. *Zweyter Verfuch.*

hinc rursus affudit vnciam, et d. 13. eiusd. menf. vidit itidem a frustulis resinae fuisse absorptum. Iteravit affusionem vnciae j. et statim oleum affusum tinctum apparuit rufo colore. Separauit deinde dimidium, et super ignem, quod de resina restitit, liquefecit. Solutio per ignem turbabatur per aqu. destillatam, per sp. vini, oleum Tartari, spiritum sal. amm. cum sale Tartari paratum, est fere semper puluis niger aut griseus praecipitatus. Solutio sine igne turbabatur quidem per aqu. destillatam, per spir. vin. rect., per ol. Tart. p. del., per spir. sal. amm. cum sale Tart. et calc. paratum, sed plerumque puluis purpurascens aut albidus depositus est. Exp. XII. Resina non fuit soluta per oleum vitriol. dilutum, sed tantum arrosa: vsque dum abierat in auras humidum superfluum, et acidum eodem gradu fuerat concentratum. Exp. XIII. Addidit frustulo res. elast. dr. 2. spiritus nitri fum. vnciam j, quo statim per copiosissimos ruberrimosque vapores dissipatum est acidum, vt vix dr. 1 et sem. liquidi coloris intense flaui superessent. Obtinuit praeter liquidum hoc resinam erosam, durissimam et crusta salina quasi obductam. Reliqua conspirant cum experimento Cl. ACHARD decimo tertio ita tamen, vt magis amplificata sint et vlterius expensa. Sic ex solutione saturatissima per 30 dies in vitro clauso seposita, obtinuit crystallos minutas figura rhomboidea. Experimentum XIV. differt a Cl. ACHARD exp. XII. Cl. Auctor miscuit cum Res. el. dr. j. Aquae fortis (venalis) vnc. 1 et sem. Stetit mixtio ab an. 1779. d. Iul. 26. ad an. 1780. d. 8. Apr. et leni colore tincta est aqua fortis, resina vero indurata. Sed postquam ignis admotus est, diuturnioris digestionis ope sequuta est solutio flaua pellucida. Eodem modo acquisiuit solutionem resinae in spir. Nitr. fum. triplo aquae diluto *), quae

*) Non obtinuit Cl. ACHARD solutionem, forte ob cocturam

quae quidem solutio ita sese habet: Per sp. vin. et aquam destill. diluitur: per Oleum Tart. p. del., spiritum sal. amm. cum calc. et sal. Tart. paratum et spir. sal. marini turbatur. Experimentum XV. ab acido salis desumtum est. Resinae portio dr. j. coniuncta c. spir. sal. mar. vnc. j. nullo modo in frigore, parum in digestione calida soluta est, neque mutatus spiritus color. Solutio quanta quanta est, diluitur affusa et aqua pura lactescit. Per spirit. vin. rectif. et sp. nit. fum. diluitur nec turbatur: eius colorem autem mutat in rubrum alcali fixum et volatile, nec non sp. sal. amm. c. calc. paratus. Exp. XVI. Aqua Regia frigide non soluit, per ignem erodit resinam, et post longinquam digestionem tandem aliquid soluit. Exp. XVII. Restitit omnino aceto destillato, quin concentratiss. Westendorfiano; nec soluta est resina, vixque color nisi per concentratissimum obfuscatus. Menstrua alcalina sic se gesserunt: Per alcalia fixa Exp. XVIII—XXI. Oleum Tart. p. del. Liquorem alcalinum phlogisticum, Liquorem silicum, Lixiuium saponariorum non potuit efficere Resinae solutionem, neque licet per 7 menses steterit mixtio, neque protracta coctione. Resina tamen indurata est, et colorem induit variegatum: Alcalia quoque volatilia, vt Exp. XXII. XXIII. sp. sal. amm. c. sal. Tart. paratus et sp. C. C. rect. cum resina cocti nullam effecerunt mutationem. Exp. XXIV. sp. sal. amm. c. calce paratus fusco tinctus est colore, eleuauit parumper resinam, et lamellatam reddidit, sine vlla tamen solutione. *Menstrua saponacea*, vti Exp. XXV. XXVI. Solutionem saponis Veneti et mel Massiliense itidem expertus est alia quaeuis quam resinam elast. soluere, idque etiam de *Menstruis salinis* comperiit. Miscuit enim Exp. XXVII. fere omnia salia praecipua, sal mirabile GLAVBERI, Marinum, Ammonia-

coctu ram, quam adhibuit, aut spiritus Nitri ab eo differentiam, quo vsus est dissertationis huius Auctor.

quorum agmen cum reſina, nec aliud euenit, niſi coloris in griſeum mutatio et nonnunquam ſtriarum eleuatio. Idem euentus Exp. XXVIII. Etenim ſpiritus MINDERERI non niſi colorem griſeum produxit. Eodem modo ſe habuerunt *Menſtrua ſpirituoſa*. Nam Exp. XXIX. Alcohol vini cum reſina ebulliens, parum illam mutauit, nedum vt ſoluere valuiſſet, quod idem in *Machina Papiniana* perſpexit Cl. MACQVER. Experimenta XXX. XXXI. docent, non liquorem anodyn. HOFFMANNI mineral. aut ſp. ſal. dulcem, non ſp. nitr. dulc. potuiſſe reſinae quicquam mutare, licet ipſi ſpiritus induerint plerumque rubicundum colorem.

Tranſit Cl. Auctor p. 48. ad celebrem illam a Cl. MACQVER excogitatam reſinae elaſticae per Naphtham vitriol. rectificat. ſolutionem, et primo quidem neceſſario eſſe bis deſtillandam docet, priusquam quis obtineret aetherem rectificatiſſimum. Aetherem enim prioris deſtillationis, quae fit ex Balneo arenae, parum efficacem experimento compertus eſt Cl. Auctor. Per hunc igitur aetherem rectificatiſſimum facta eſt Exper. XXXII. poſt paucas horas ſolutio alba, opaca, mucilaginoſa. Experimentum XXXIII. cum Cl. ACHARDI exper. XXII. conuenit. Aether Nitri vel longo temporis ſpatio parum reſinae tantum ſoluit, idque igne intenſo. Solutio ſpiſſa, turbida, coloris aurantii per aqu. deſtill. reſinam ſub forma muci flaui demittit, absque omni elaſticitatis veſtigio. Aetherem Aceti non adhibuit Cl. Auctor, quem plane fere inefficacem reperit Cl. ACHARD.

Progreditur ad *Menſtrua oleoſa*. Solui primus docuit in Oleo nucum FRESNEAU, ſed plura alia pinguia aeque ac eſſentialia hac pollere facultate ex Cl. ACHARD, nec non Noſtri experimentis

elucet.

cum, Polychrestum, Sedatiuum HOMBERGI et reli- elucet. Ac primo quidem in oleis pressis conueniunt. Adhibuit Cl. Auctor Exp. XXXIV - XXXVIII. Oleum oliuarum, Oleum amygd. dulc. Ol. papav. Ol lini, Ol. ouorum paene eodem cum successu, neque haec quidem nisi per ignem dissoluunt resinam, praeter Oleum lini et papauer. Inuenit enim per digestionem solui resinam, quod iis minime tribuit ACHARD. Addit praeterea ille *) Oleum Guaiaci, quod ope digestionis resinae satis magnam dissoluit copiam. Contra Cl. Auctor Exper. XXXIX in oleo Ricini periclitatus est, nec illud valere quicquam resciuit.

Nunc vero ad olea stillatitia s. essentialia ten- p. 52. dit. De Oleis Foeniculi, Cerae, Cardamomi, Camphorae, Caiapout, Succini, Animali DIPPELII, Exper. XLI. XLIII. XLIV. XLV. XLVIII. idem expertus est ac Cl. ACHARD. Paullo aliter de oleo Terebinthinae, quod ille plane etiam sine digestione soluere pronunciat resinam; contra Cl. Auctor Exper. XL difficillime, tam venale, quam a se ipso praeparatum, soluisse monet, nec nisi per diuturnam digestionem. Contrarium in Oleo Anisi cognouit. Hoc enim Exp. XLII. ope ignis solui resinam vidit. Contra Cl. ACHARD penitus illud inefficax nominat. Idem addidit experimenta cum oleo Chamo- p. 61. millae, Angelicae, Myrrhae, Rorismarini, Nucis moschatae, Cumini, quae optime dissoluunt resinam, et quorum mentionem ibi iniecit Cl. Auctor, repetendorum autem non nactus est occasionem.

Sed idem instituit alia, atque Exp. XLVI. Petroleum et Naphtham fossilem parum resinae solvere resciuit. Experim. XLIX. idem est cum VII. Cl. ACHARD. Exp. L. die 1 Sept. 1779. postquam ex Camphora cum aqua forti parauerat olei vnc. ij. addidit huius vnciam vnam resinae el. dr. semis.

Die

*) vid. *chym. phys. Schriften.* p. 225.

Die 2. eiusd. menſ. oleum flauo colore tinctum: Camphora partim praeceps datur, partim eleuatur. D. 10. ej. color exaltatus eſt: camphorae diſtractio pergit. D. 13. itidem. D. 17. eiusd. menſis auolauit omnis camphora: relicta reſina ſolida, friabili, flava. Sed vnc. j. ol. Camph. cum reſinae gr. XV. igni expoſita ſtatim liquefacta eſt, et reliquit maſſam antecedenti ſimilem, poſtquam ignis continuatur. Exp. LI. Per Terebinthinam Venetam cum affuſo oleo Tereb. puriſſimo reſina fuit ſoluta, terebinthinam coctam referens, coloris fuſci. Exp. LII. Miſcuit vnc. ſem. Balſami copaiuae, c. dr. j. reſinae elaſt. Abſorptus fuit Balſamus: nec mixtio niſi igne ſubigenda. Inde ſolutio tenax, purpuraſcens. Alia portio frigide ſtetit per menſes 10. nec ſoluta eſt. Exp. LII. Miſcuit vnc. ſem. Balſami Houpae *) cum dr. j. reſ. elaſt. quae igni admota ſoluitur. Solutio fuſca, opaca, ſpiſſa. Exp. LIV. Per axung. Viperar. dr. ij. c. ſcr. j. reſ. elaſt. mixtam digeſtionis ope acquiſiuit ſolutionem fuſcam, butyri gaudentem conſiſtentia. Exp. LV. LVI. Per aqu. calc. viuae et ſolutionem Hepatis ſulphuris cum reſina coctas nihil ſequitur mutationis. Tandem Experimento LVII. Reſinae elaſt. dr. j. miſcuit cum vrinae vnc. ij, nulla per quinquaginta dies facta commutatione: dein igni adhibuit, ſed non potuit impetrare per menſem et vltra ſolutionem, quae etiam poſt integrum annum fruſtra fuit exſpectata.

Hisce et ſimilibus experimentis ſtuduit patefacere reſinae illius mirabilis elaſticae Cayennenſis naturam

*) Hunc minus eſſe cognitum recte monet Cl. Auctor. Deſcribitur ſic ab eo. Odorem habet Balſami copaivae ſimillimum, ſed fluidiorem. Prouenit inciſionis ope ex arbore in colonia Surinamenſi Houpa dicta. Vtiliſſimus in doloribus rheumaticis a frigida cauſa oriundis.

naturam Cl. Auctor, eoque officio perfunctus conuertitur ad Caput VI. vbi varia de methodo praeparandi instrumenta chirurgica ex resina Cayennensi tradit, atque rationem reddit, cur statim ab origine in vsus chirurgicos cesserit haec resina, propter summam scilicet extendendi sese facultatem, acrimoniisque resistendi. Dein pergit ad ea, quae requiruntur, vt possit in talem vsum vocari, vt vel adhibeatur menstruum, quod resinam satis emolliat, quo possit manu tractari: cui scopo inseruiret forsitan Oleum anim. DIPPELII, vel habeatur menstruum, quod penitus soluat. Perquisiuit postea solutionem per Naphtham vitrioli s. Aetherem Froberianum, et illam ad conficienda instrumenta chirurgica minus esse idoneam eo demonstrat, quod forsan nemo vnquam ex resina tali modo soluta fecerit catheterem. Sed excidit ipsi sine dubio, quae Celeb. THEDE, chirurgus regius, ante hos annos quatuor ea de re scripto euulgauerit *), vbi et fecisse se ex resina elastica per naphtham vitrioli rectificatam soluta catheteres testatur, et vnicuique exhibiturum esse pro 6. thaleris vnum, quatuor autem diuersae magnitudinis, instar optimi apparatus, pro 15. thal. pollicetur. Ne quid autem temere dixisset Cl. Auctor, affert GOBELSII exemplum, dexterrimi apud Amstelodamenses artificis, qui licet promiserit dudum, nunquam perfecerit tamen eiusmodi instrumenta. p. 62.

Deinde methodum Cl. ACHARD cum oleis essenitalibus, v. g. Foeniculi, Cumini, cet. soluendae resinae, eiusque vsus fieri laudat quidem, vt chemicam theoreticam praestantissimam, sed non respon-

*) In libro cui titulus: *Sendschreiben an den Hr. Prof.* RICHTER, *in Göttingen, die neuerfundenen Catheter aus der* Resina Elastica *betreffend. Berlin.* 1777. 8.

reſpondere euentum hisce conaminibus declarat. Experim. LVIII. Soluit reſinam elaſt. in oleo Foeniculi, et cum ſp. vini rect. forma muci deiecit. Iſte per 5 menſes aëri expoſitus non ſiccatus eſt, ſed viſcidus remanſit. Exp. LIX. Simili ſolutioni addidit ſp. ſal. ammon. c. calc. par. oritur lacteſcentia, et reſina forma guttarum apparuit. Exp. LX. Reſinam elaſt. c. ol. Foen. ſuper ignem emolliuit, paſtam in mortario ſubegit, oleum per ſp. vin. rect. fundum petiit, ſupra clibanum ſepoſuit, ſed poſtea viſcidum adhuc offendit. Exp. LXI. Similiter affecta eſt reſina, ſub affuſo ſpir. ſal. am. c. c. p. Exper. LXII. Reſinam hoc modo ſubactam coxit cum aqua ſpir. vini rectif., ſpir. ſalis amm. c. c. par., cumque Liquore anod. min. HOFFMANNI, et reſtare, oleo diſſipato, viſcidam inuenit. Exp. LXIII. Eandem maſſam frigori expoſitam nullo modo deprehendit conſiſtentem, tenacem ac elaſticam eſſe factam. Ex his igitur apparere ait Cl. Auctor, quantum ab exercenda differat alicuius rei excogitatio. Interim tamen chemicorum excitat induſtriam, laetaturque, nonnullos iam operam huic rei dediſſe: BVCHOLZIVM nempe ſolutioni *), et TROJAM faſciis nonnullis chirurgicis exinde parandis **). Immo, quod multo praeſtat, Cl. BERNARD. ex reſina hac feciſſe et exhibuiſſe Academicis Pariſinis catheterem flexilem, illumque fuiſſe comprobatum perhibet. Sic accepiſſe quoque ait, dexterrimum GESSCHERVM, itidem in Noſodochio Sanct. Petr. Amſtelodamenſi adhibuiſſe catheterem: vnde eo ſe abiiſſe, ſed a GESSCHERO nec impetrare, nec ipſum catheterem videre potuiſſe, quo ſcripto ſuo metho-

*) vid. Nordhollandſche courant van 30. Juny 1779. et Erfurt. gel. Zeit v. I. 1779. 52. ſt. p. 425. ſqq.

**) vid. Genees Natuur en Huyshoudkundige Iarboecken. Erſte Deel Derde ſtuck.

methodum parandae resinae tradidisset, expectandum esse igitur, vsque ipsis de laboribus suis publice referre placuerit.

Ad extremum Cl. Auctor fascias et perizomata perquam commode ex circulis amplissimis ampullularum, quarum copia ex America fieret, confici posse docet. Atque his quidem finem imposuit dissertationi, quam non sine iucunditate perlegimus. Ex corollariis haec transferamus. 1) non conuenire nomen resinae, multo minus Gummi, optime dici succum Heveae inspissatum. 2) differre etiam a ceteris resinosis corporibus, principiis constitutiuis. 3) miras esse succi Heveae cum spiritu nitri fumante per Exp. XIII. XIV. mutationes: maxime quum crystallos emittat, id quod in Gummi Arabico itidem ex eodem acido eueniat. 4.) Coloris mutationem, quam nonnulli patiantur liquores, cum hoc succo mixti, videri attribuendam esse fuligini huic succo inter exsiccandum sese insinuanti.

Reliqua facile sequuntur ex ipsa conaminum narratione. Nec magis describere visum est, quae ab Auctore in addendis Cl. THOREY, Pharmacopolae Hamburgensis, de resina Chinensi elastica enumerantur. Quippe quae excerpta sunt ex libro satis noto, qui inscribitur: *Chemisches Journal für die Freunde der Naturlehre* etc. *von D.* LOR. CRELL. *zweyter Theil. Lemgo* 1779. 8. *pag.* 107 — 112.

XVIII.

XVIII.

Syſtema aegritudinum conditum per noſologiam, pathologiam tam generalem, quam ſpecialem et ſymptomatologiam aetiologiae ſuperſtructas a CHRISTIANO FRIDERICO DANIEL Lipſ. ſumtu Adam Frid. Boehmii. 1781. 8. pagg. 365. praeter praefationem et indicem.

Totam medicinam niti congruis et fideliter conquiſitis aegritudinum characteribus idoneaque earumdem ordinatione teſtantur ſummi omnis aetatis medici. Id quod Noſter ex HIPPOCRATE aliisque monſtrat in praemiſſa praefatione, qua docet, quo modo aegritudinum ſyſtema ſit condendum et quid vtilitatis habeat in phyſiologia, ſemiotice, prognoſtica, materia medica, therapia cet.

Igitur ad ſyſtema aegritudinum ſtabiliendum, natura ſanitatis et aegritudinis eſt ſcrutanda, aegritudinesque probe diſtinguendae ſunt in morbos, paſſiones, ſymptomata. In his definiendis vtendum eſt obſeruationibus fide dignis et ab omnibus erroribus in nominando morbo et methodo medendi incongrua adhibita, vbi facile aegritudo corrumpitur, immunibus, quibus rariores caſus quoque addi debent. Porro ad aegritudinum characteres in praxi vtiles eruendos et earum dignitatem atque affinitatem rite ſtatuendam, remedia, quae iuuabant et laedebant aegritudines, neceſſario aeſtimanda ſunt. Chirurgia etiam hic negligi nequit. Negligi vero debet in adumbrando aegritudinum ſyſtemate, adeo vaga, quam plerique ſtabiliunt, aetiologia, quum raro verae cauſae cognoſcantur. Quare via incedendum eſſe arbitratur Noſter, qua vtilitas magis, quam cauſarum ſcrutinium ſpondet, obti-

obtineri poſſit. Conſulendi potiſſimum ſunt ſcriptores, qui naturam aegritudinum in epidemiis, in noſocomiis rite conſtitutis bene perſcrutati ſunt.

Sic ortam aegritudinum doctrinam ita in ſyſtema eſſe redigendam Cl. DANIEL ratur, vt naturam omnium aegritudinum facile poſſit perſpicere tiro ad praxin accedens obuiam agnoſcere GALENI et CELSI veſtigia premens, medendi methodum facile inuenire et prognoſin etiam certam dare, dum morbum magis ſpectat, quam paſſiones et ſymptomata, et periculum non a functionibus ſolum laeſis, ſed per energiae naturae ad morbum relationem aeſtimat, ipſe etiam poſſit aegritudinum ſyſtema certius reddere, dum, quae obſeruauit, memoriae mandat et publici iuris facit, ea vel comprobent characterem, vel hunc meliorem, certiorem, reddant, Hic tradidit aegritudinum ſyſtema Cl. DANIEL, cui, ſi probetur illud viris doctis, addet alterum ſyſtematis tomum, comprehendentem pathologiae ſpecialis reliquam partem, nimirum praeter paſſiones morborum, qui ſuperſunt, aegritudines aetatis et ſexus, traumaticas et ſymptomatologiam. Quod ſi vero alter tomus non prodiret, hoc ſyſtema aegritudinum vt vtilitate non careret, ſtuduit Noſter. Quare et indicem addidit, vt facilius nomina, interdum forte minus nota, eorumque locum inuenirent Lectores. Haec ſufficiant per inſtituti noſtri rationem breuiter ex praefatione excerpta. Iam de quibusdam ſingulis exempli loco videamus.

Syſtema aegritudinum exponit earumdem *affinitatem*, ſeu ſub certa determinatione ſpectatarum conuenientiam. Comprehendit autem ſub *aegritudinum* voce id omne, quod GALENVS ſub ea olim, in ſenſu latiori vſurpata, intelligi poſſe, ratus eſt: ſym- p. 1.

ptoma, inquiens, eſt quidquid praeter naturam animali accidit ita, vt praeter *morbos* horum etiam *cauſas*, *epigenimata*, *paſſiones*, *affectus*, *ſymptomata* ſtrictius dicta, colligeret, quibus Cl. DANIEL periodum, typum, criſes, ſolutiones, quantum e re eſſe viſum eſt, addidit. Dein ad eſſentiam morbi progreditur, quaeque habet de ea GALENVS, perſequitur.
p. 4. Morbi natura conſiſtit in oeconomiae corporis humani a ſtatu naturali alienatione, tollente virium aequilibrium, ſeu inducente impotentiam ſuſcipiendi actiones, quibus homo ſanus par eſt. Symptomata ſunt ſenſibiles qualitates corporis alienatae, ſeu receſſus a ſanitate, qui homini non, plus, minus, officiunt. Epigenima eſt ſolius morbi ſymptoma. Inſignia morbi ſymptomata, ſynedrevonta ſymptomata GALENI, morbi ſymptomatici cet. ſunt laeſae functiones, ſeu complexus ſymptomatum, et ſolent reduci ad partem quandam corporis, quam affectam nominant, vel ad praecipuum ſymptoma. Inde affectus paſſionesue dici poſſunt. Cauſa eſt id, quod rationem aegritudinum in ſe continet.

p. 6. Aegritudinum omnibus ſubiectis expenſis, differentiae accidentales generales exponuntur.

p. 40. Aetiologia eſt doctrina de cauſis aegritudinum. Cauſa vero tum eſt id, quod rationem aegritudinis in ſe continet, tum principium philoſophorum a medicis cauſae etiam nomine inſignitum, ſeu id, ex quo intelligitur, cur quid eſſe poſſit. Progreditur No-
p. 47. ſter ad noſologiam. Morbum autem definiunt ſyndrome ſymptomatum conſtans, paſſionum geneſis, medendi methodus ei appropriata, ſupponens concurſum cauſarum peculiarium: vnde definiunt ſubiectum, praegreſſa, comitantia, iuuantia, laedentia, epigenimata, criſes et ſolutiones et horum omnium
p. 54. definita ratio. Pathologia eſt doctrina de paſſionibus.

Paſſio

Paſſio dicitur ſyndrome ſymptomatum, quae partim morbo, partim aegritudini ſimplici, ſeu cauſae peculiari debetur, et quae referri ſolet ad quandam corporis humani partem, quaeque ſymptomatum quoque auctor exiſtit. Sequitur introductio ad ſymptomatologiam. Symptoma in ſenſu latiori GALENI eſt, quidquid animali praeter naturam accidit, in ſenſu ſtrictiori, ſeparatis morbi paſſionibus, cauſis rel. eſt ſenſibilis a ſanitate receſſus, aegritudinis ſequela.

Iam ad pathologiam generalem tranſit Cl. Auctor, quae, quod ſymptomata et paſſiones, vt epigenimata commemorari debent in noſologia, huic a Noſtro hic praemittitur. Atque in pathologia generali enarranda paſſiones primarias praemittere placet Cl. Auctori, vt ex his facilius ſecundariarum natura intelligatur, non ſtudioſe vero inquit in his ſeiunctis affectibus et paſſionibus, tum adiunctis ſymptomatibus, quorum indoles ex iam dictis facile diiudicatur. Hic Noſter ſeruauit anatomicum ordinem et incipit a paralyſi. p. 65.

Noſologia atque pathologia ſpeciali finitur hic liber. p. 174.

XIX.

CHRISTIAN GOTTLIEB SELLE, *der Arzneywiſſenſchaft Doctor und Profeſſor, und Arzt des Charité Hauſes zu Berlin,* medicina clinica, *oder Handbuch der mediciniſchen Praxis. Berlin* 1781. *Bey Chriſtian Friedrich Himburg,* 8. *Seiten* 565.

i. e.

Clinica medicina, Auctore CHRISTIANO GOTTLIEB SELLE.

Communicato hunc librum ſcribendi conſilio a Cl. SELLE cum Lectoribus, quod ſolummodo eo

redit, vt habeant auditores normam aegros in nosocomio obseruandi et morbis medendi rationem, quam praesente sermone illustrabit, ampliabitque, summam huius operis praemittit.

Medicina ergo clinica descripta, pathologicas et therapeuticas morborum comtemplationes tradit Cl. Auctor, dein de febribus, inflammationibus, exanthematibus, rheumatismo acuto et chronico, arthriticis morbis, catarrhis, dysenteria, cholera, haemorrhagiis, menstruis, haemorrhoidibus, vermibus, ictero, morbis venereis, scorbuto, scrophulis, morbo Anglico, paedarthrocace, exanthematibus et vlceribus chronicis, cancro, carie, gangraena, sphacelo, tumoribus, de febre lenta, morbis nervorum animique, conuulsionibus; de morbis particularibus, cutis, capitis, oculorum, aurium, dentium, colli et pectoris; de morbis primarum et vrinae viarum, partium genitalium, grauidarum, parturientium, puerperarum et lactantium agit et selectu remediorum hunc librum finit.

p. 66. Anginam polyposam mauult Cl. Auctor angi-
p. 122. nam pectoris *) nominare. Rheumatismum in acu-
p. 194. tum et chronicum dispescit. Gonorrhoeam chro-
p. 212. nicam non iuuat mercurius. Crusta lactea durat
interdum ad annum aetatis septimum vsque et tum
p. 293. sponte plerumque cedit. Morbi neruosi sunt vel
cum, vel sine materie. Hi dicuntur a Nostro mor-
p. 329. bi neruosi, illi morbi neruorum. Apoplexia diui-
ditur aut in apoplexiam exquisitam, vbi penitus
actiones animales patiuntur et omnis cessit motus,
aut in paroplexiam, vbi aliqua sensuum abolitio
adest, nec omni homo motu caret. Est eaque perio-
p. 451. dica. Febris puerperarum a Cl. SELLE distinguitur
a va-

*) v. comm. nostr. Vol. XXIII. p. 299. 303. 684.

a variis aliis earum febribus per vagos et continuatos dolores abdominis, qui cum febre adſunt. Cauſae horum dolorum ab aliis atque aliis Auctoribus variae memorantur et ita diſſentiunt. Noſter cauſam horum abdominalium dolorum in puerperis quaerit in lactis aberratione.

Eclampſia cernitur in motibus conuulſiuis puer- p. 463.
perarum *), iisque febre vehementi comitatis; a febre puerperarum ea prorſus diuerſa eſt, quae reiteratas venaeſectiones ſaepe requirit. Ceterum hic potiſſimum irritabilitas et ſenſibilitas attenuantibus, emollientibus et ſudorem promouentibus remediis eſt imminuenda. Lac ex mammis profluebat diu poſt partum flauo viridis coloris et ingrati odoris. Id quod et nos obſeruauimus.

Iam ad remedia venimus. Ac primum quidem p. 467.
monet Auctor ſe reliquis remediis, ab Ipſo non nominatis, omnem denegare virtutem medicam, ſed ea modo medicamenta potius indicauit, quae per ſuam experientiam vel hic confirmata ſunt, vel aliorum ſuaſu peculiaribus virtutibus medicis gaudent. Aliqua forte hic deſiderantur remedia et alia eorum eaque meliora, locum poſſent occupare. Noſter ſperat experientiam in poſterum hunc defectum eſſe redintegraturam. Dein ad ipſa remedia progreditur. Acetum vini oleoſis et ſpirituoſis gau- p. 467.
dens particulis, interdum aeſtum conciliat. Ibi itaque, vbi de hoc aeſtu eſt timendum, ſuadet Noſter ſuccum citri et cremorem tartari. Aër fixus **) p. 470.
exhibetur in phthiſi pituitoſa, calculis, paralyſi cet. a Cl. SELLE. Fluxus ſanguineos promouet hic aër et ideo caute phthiſicis eum ſuadet. Quodſi enim

 ſequun-

*) v. comm. noſtr. ſecund. dec. Suppl. p. 203. ib. Vol. XVIII. p. 318. Vol. XX. p. 684.

**) v. comm. noſtr. Vol. XXI. XXII. XXIII et ſupra.

tur oppreſſiones pectoris, de tuſſi ſanguinea timendum eſt, et tum eius vſus interdicendus. Cam-
p. 482. phora imminuit vrinae ſecretionem. Radix graminis, ſaſſaparillae radici quoad vires non multum
p. 541. poſtponenda eſt, et praeterea eſt minus cara et pretioſa.

XX.

D. KARL WILHELM NOSE, *Mitglied der Römiſch Kaiſerlichen Akademie der Naturforſcher, über die Behandlung des veneriſchen Uebels. Augsburg bey Eberhardt Kletts ſel. Wittwe und Frank*, 1780. 8. *Seiten* 193.

i. e.

Tractatus de methodo medendi malo venereo, Auctore D. CAROLO WILHELMO NOSE.

Noluit Noſter omnes venereos morbos hic tractare, ſed in vniuerſum, quod attinet ad methodum medendi lui venereae, ſolummodo hic perſequitur. Pariter non omnia huc ſpectantia remedia repetuntur, ſed vnum mercuriale praeparatum, quo vſus eſt Cl. Auctor plerumque, obſeruationibus ſuis in noſocomio, cui praeeſt, collectis, confirmat. Methodus haec medendi eſt partim praeparatoria, partim ſpecifica, ſeu radicalis. Cura confirmatoria parum attenditur.

Cura praeparatoria ſuperſtruenda eſt conſtitutione morborum graſſantium natura, aetate, nutritione, temperamentis, conditione cet. corporum. Nota ſunt haec praeparatoria remedia, venaeſectiones, euacuationes aluinae; decocta diluentia, balnea, diaeta. Sunt vero haec minime generalia, nec debent iis indiffe-

indifferenter corpora praeparari ad curae radicalis eo faciliorem et meliorem euentum promouendum, obtinendumque. Inquirit itaque Noster in harum regularum medico practicarum vsum et abusum. Additur SYDENHAMI *) iudicium de curis prae- p. 55. seruatoriis, quod et ASTRVC commemorauit et quodammodo contra Nostrum dictum esse videtur. Media itaque hic suadetur via, vbi non omnino negligi, nec semper admitti possunt curae praeseruatoriae.

Progreditur Noster ad radicalem curam. In- p. 60. ter mercurialia placuit Nostro mercurius sublimatus. Omninoque asserit in plerisque lui venereae medendi methodis hydrargyrum laudari, cuius vsus cautus et prouidus esse debet. Varie enim combinatur lues cum aliis, vt phthisi, scorbuto, grauiditate, tenera iuuentute e. s. p. et tum oriuntur venerei morbi complicati; varius item est hominum ante infectionem sanitatis gradus cet. ad quae necessario esse respiciendum a Nostro hic potissimum demonstratur. Morbis venereis medentibus attendendum est ad propemodum vniuersalem complicationem cum debilitate, inprimis nostro tempore. Quapropter quoque mercurialia cum roborantibus coniungi posse remedia Noster arbitratur.

Mercurius enim primam quidem causam mali p. 83. tollit, attamen quod est potentissimum remedium, vti incautus vsus eius probat, variis infectionis sequelis, quae serius apparere solent, non succurrere potest mercurius. Mercurio soli hactenus, saltem rarissime, omnis omnino vis antisiphyllitica non est tributa, quam ob causam ad varias compositiones

 et

*) Oper. med. Genev. 1757. 4. Som. I. Ep. II. Respons. p. 212.

et combinationes mercuriales reſpexerunt medentes a Noſtro hic perquiſitas; dum ſimul ſingulorum indiuiduorum ſiue ſubiectorum, in quae haec methodus medendi cadit, et cauſarum vniuerſalium, quae morbos varios efficiunt, habendam eſſe rationem, hic aeque, ac in reliquis nonnullis ſectionibus monſtrat. Ita in corporibus ſingulis aliter atque aliter diriguntur et modificantur miasmata et quidem venereum pariter, ac alia quaeque. Leguntur hic exempla ideo collecta a Noſtro, ex quibus ſatis apparet, quid aër, anni tempora, tempeſtatis viciſſitudo cet. tam in morbis excitandis, quam in iis dirigendis, ſanandisque efficere queant. E. l. Mercurius ſublimatus cum roborantibus illum plane non amplius edebat effectum, quem antea Noſter expertus erat. Qui cum in hanc mutationem inquireret, primo eam tribuebat remedio vel quoad praeparationem vel quoad doſin, attamen, hac accurate expenſa, effectuum mutatione, cadebat ea in anni tempus, quod frigidum ſolidas rigidiores et fluidas ſpiſſiores, denſioresque reddiderat, ideoque hoc remedium non poterat penetrare et ſubigi. Omiſſis enim roborantibus et additis demulcentibus et attenuantibus res melius ſuccedebat. Dirigebant iam hae obſeruationes Noſtrum in combinando mercurio ſublimato cum roborantibus, et omnino in definiendis corrigentibus et adiuuantibus, quae aliter atque aliter pro aëris, climatis, aetatis, morborum cet. diuerſitate ſunt eligenda.

p. 125. Ad aëris et omnino tempeſtatis viciſſitudines Cl. Auctor redit, quatenus vti alii, ſic et venerei morbi patiuntur mutationem per graſſantes conſtitutiones. Prima rudimenta harum conſtitutionum diſpeſci poſſunt ſecundum quatuor anni tempora, quatenus ſpiſſitudinem, vel tenuitatem humorum

morum, rigiditatem, ſiue laxitatem ſolidarum partium efficiunt per eorum diuerſitatem. Ita epidemiae ſeu conſtitutiones perſaepe mutantur, et alios morbos, quibus accedunt interdum, quoque mutant, vel qui ſuperueniunt his epidemiis graſſantibus, aliter atque aliter progrediuntur.

Id quod Cl. Auctor hic in morbis venereis, quos diligenter obſeruauit et ſecundum has mutationes diuerſimode ſanauit, potiſſimum oſtendit. Dirigebantur itaque corrigentia et adiuuantia cum mercurio ſublimato per has mutationes a Noſtro, vti non diu ante narrauimus. Quae cum ita ſint, vniuerſalis methodus neceſſario limitibus eſt circumſcribenda.

Iam differit Noſter de duratione morbi vene- p. 135. rei, de quantitate mercurii in iis, de recidiuis venereis cet. Praeter roborantia remedia ſunt et alia, quae cum mercurio coniungi poſſunt, vt neruina cet. Porro mala, ex vſu ſublimati mercurii proficiſcentia, referuntur: primarum nimirum viarum debilitas, febris lenta, hydrops, in hypochondriacis, hyſtericisque, omnino irritabilitate praeditis, iis item, qui abortiuntur, ſanguinem ex ore, naribus cet. mittunt, pectoris debilitate laborant, grauidae ſunt e. ſ. p. Et ſi horum omnium ſymptomatum nullum appareret, conquerebatur de dubia efficacia mercurii ſublimati. Quas ſequelas Noſter quidem hic concedit, nec quidquam aliud concludit, quam mercurio eſſe ſumma cautione vtendum. Nam idcirco Noſter hactenus de genuina praeparatione ſublimati, de recta eius applicatione, de iuſta combinatione adiuuantium et corrigentium remediorum ſecundum omnem omnino cuiuslibet aegroti indiuidui diſputauit. Quem ad finem Noſter exemplum, cuius et nos paulo ante mentionem fecimus, memorauit,

morauit, in quo cum roborantibus coniunctus sublimatus non talem bonum effectum exseruit, qualem alibi saepe expertus est. Rursus hic narrat casum, vbi dolorem osteocopum tibiae sublimato nequiuit sedare, qui cito euanuit unguento mercuriali huic parti illinito.

p. 169. Quemadmodum, vti sibi ipsi Noster obiicit, corrigentia atque adiuuantia secundum anni temporum diuersitatem, morborum constitutiones cet. eligenda sunt, sic basis seu praecipuum medicamentum eadem ratione esset mutandum. Omnino Nostro non videtur, et in specie effectus hic sunt attendendi. Quoad dosin nihil potest definiri certi. Incipit Noster a minori dosi, eamque auget imminuitque pro effectuum diuersitate, morbique progressu, cet. Atque hic modus definiendi dosin sine dubio est optimus.

p. 182. Coniuncto sublimato cum roborantibus, aegris, nisi aliis mercurialibus antea fuerant vsi, raro superuenit saliuatio. Iam saepius illam obseruauit, refrigerio quoque non admisso.

XXI.

EDVARDI SANDIFORT tabulae intestini duodeni, Lugd. Bat. 1780. 4. c. f. pag. 50.

Cognitio huius intestini, inquit Noster, cuius tanta censetur vtilitas, vt nonnulli vicariam ventriculi naturam ipsi tribuerint, physiologo, et pathologo adeo necessaria habenda est, vt functio ipsius, mutationesque, quas subeunt ea, quae, ventriculo iam subacta, ipsi infunduntur, comprehendi, variorumque affectuum, quorum certe sedes hoc in intestino quaerenda est, indoles, duodeni natura neglecta, explicari, cognoscique nequeant, cuncta vero haec percipiantur facillime, si situs, nexus, fabrica notabi-

notabilis huius inteſtini optime innotuerunt. Lubuit hanc ob cauſam Cel. SANDIFORT tentare, quid repetitum ſaepiſſime examen, quid peritiſſimi atque dexterrimi delineatoris manus efficere poſſet. In quinquaginta itaque immaturis cadaueribus infantum, adultorum, praeparationem dicti inteſtini diuerſis modis inſtituit, diligenterque, vti ſolet Noſter, curauit, vt ſemper viſa exacte delinearentur. Nata inde iconum duodeni ſitum exhibentium inſignis collectio, ex qua alias, quae hisce quinque tabulis ſiſtuntur, ſelectas et dicti inteſtini ſedem ab anteriore, a poſteriore, vacuo, plenoque, integro et aperto ventriculo ob oculos ponentes, tentaminis inſtar in lucem emittit Noſter ea ſpe, fore vt, etiamſi nondum plenarie (dum omnibus numeris abſolutam duodeni iconem praeſtari non poſſe peritiſſimi iudicant anatomici,) melius tamen, quam quae hactenus diuulgatae ſunt, ſcopo ſatisfaciant, vel ſaltem vtilitate ſua non plane deſtituantur. His e prooemio, quod Noſter huic tractatui praemiſit, enarratis, ſolummodo ſummam capitum cum Lectoribus breuiter communicamus, Eosque ad ipſum librum legendum et icones perquirendas inuitamus.

Caput primum complectitur generalem deſcriptionem ſitus, decurſusque duodeni, cui ea, quae SANTORINVS, WINSLOWVS, BONAZZOLIVS, MONRO, SCHREIBER, GARENGEOT, CLAVSEN, HALLER, aliique habent de hac re, addita ſunt a Noſtro, quo eorundem deſcriptio cum Cl. Auctoris iconibus poſſit comparari, nec iterum iterumque repeti ab Ipſo debeant, quae habeant hi ſupra laudati viri. p. 5.

Caput ſecundum ſiſtit praeparationum ad icones parandas inſtitutarum enarrationem. Ac inprimis p. 18.

primis hic respexit ad cadauera bene conformata et amplos thoraces; nec non ad diuersam cadauerum aetatem, ortum, figuram, formam, nexum, situm, decursumque duodeni cet.

Caput tertium figurarum nitidissimarum explicationes continet.

XXII.
Noua physico-medica.

Doctores et Professores medicinam in litterarum et artium Vniuersitate, quae *Moscouiae* floret, docentes sunt:

SEMEN' Z'UBELIN, Medicinae Doctor, Clinices et Chemiae Professor.

MICHAEL SKIADOM, Philosophiae et Medicinae Doctor atque Professor.

FRANCISCVS KERESTVRI, Anatomiae et Chirurgiae Professor.

Societas Regia scientiarum *Gottingensis* ad annum 1784. quaestionem, *Vtrum alcali minerale et lixiuiosum specie, an sola varietate diuersa sint?* cet.*), iterum proposuit, optimaeque eius solutioni monetam quinquaginta nummorum aureorum pretio dicauit. Tractationes ante nonum mensem 1784 anni mittendae sunt.

Academia Regia scientiarum et elegantiorum literarum *Berolinensis* in annum 1782 hanc quaestionem soluendam dedit:

1) *Quelles especes d' herbes, ou de plantes en général à destiner au bétail, fraiches ou sechées, sont les plus profitables dans chaque espèce de fond?*

2) *Quel-*

*) v. supra p. 169.

2) Quelles d' entre ces eſpèces peuvent être les plus facilement cultivées & les plus abondamment recueillies, ſans que ces herbes, ou plantes perdent rien de leur qualité nutritive, & en s' aſſurant d' un profit réel?

3) Et quelles ſont les régles à obſerver dans la culture de ces herbes, ou plantes, relativement à la difference de leur nature & à la difference du ſol? id eſt:

1) Quales ſunt aut herbarum, aut plantarum ſpecies pecudi potiſſimum vel recentes, vel ſiccatae deſtinatae in omni fundorum genere maxime proficuae?

2) Quales harum ſpecierum poſſunt et facillime coli, et copioſiſſime ſecari, ſuperſtite adhuc herbarum, aut plantarum nutriendi vi, quae verum promittit fructum?

3) Et quales in harum plantarum, aut herbarum cultura adhibendae ſunt regulae, ratione earum diuerſae indolis atque climatis?

Elaborationes vſque ad Ianuarium 1783 admittuntur; praemium 50 nummorum aureorum, quod a b. ELLERO originem ducit ſuam, d. 30. Maii publice diſtribuetur.

Academia ſcientiarum, artium et litterarum elegantiorum *Diuionenſis* in annum 1782 optat, *vt paullo diligentius, quam antea, explicetur indoles atque natura febrium intermittentium, resque omnes determinentur per certa ſigna, quarum ope antipyretica ſine vlla aegri noxa adhiberi poſſint.*

Praemium huius quaeſtionis, quod 300 librarum eſt, anno 1783 ab Academia merenti dabitur.

Eadem Academia quaeſtionem *de ſaponibus* *) renouauit, cuius quidem ſolutio condecorabitur praemio extraordinario.

Commentarii ad Cl. MARET, ſolutis vectigalibus, mittendi ſunt.

Socie-

*) v. ſupra p. 343.

Societas *Parisiensis* medica quaerit, *quo modo ab infantibus lactantibus symptomata, quae sequuntur dentitionem, arceantur, quaque ratione, si adsint, tractari debeant?*

Praemium, quod 600 libris constat, anno 1782 distribuetur.

Eadem praemium eiusdem valoris constituit ei, qui *signa determinauerit, quae dispositionem corporis in phthisin incidentis annuncient, et remedia ostenderit, huic malo statim praeueniendi progressumque eius vlteriorem impediendi.*

Commentarii exeunte anno 1782, expensis solutis ad Cl. VICQ D'AZIR mittantur necesse est.

Academia *Rothomagiensis* Regia scientiarum, humaniorum litterarum et artium praemium tribuit tractatui, quem Perillustris Eques QUATREMERE D'ISJONVAL super quaestione *de differentia Cretae, Calcarei, Marmoris et ossium terrae* ad Academiam misit.

Iam hanc quaestionem proponit, quae Decembri anni 1782 resoluenda est: *Quousque et quibus sub conditionibus aliquid sperandum est in curatione morborum de magnetismo et electricitate tam positiua, quam negatiua? Theoria est factis sustentanda atque apparatus experimentorum est exacte describendus, vt haec, si opus fuerit, repeti queant. (Jusqu' à quel point, & à quelles conditions, peut on compter, dans le traitement des maladies, sur le magnetisme & sur l' electricité, tant positive, que negative? — La Theorie doit être appuyée par des faits? L' appareil des experiences doit être assez detaillé, pourque l' on puisse les repeter au besoin.*

Praemium est moneta aurea trecentarum librarum Gallicarum pretio. Commentarii ante 1 Iulium 1782. et litterae ad Cl. HAILLET DE COURONNE dirigantur sub iis conditionibus, quas in superio-

perioribus noſtrorum commentariorum voluminibus cognitas reddidimus.

Academia Imperialis Scientiarum *Petropolitana* ad annum 1783. quaeſtionem vulgauit hanc, vt quis exponat *theoriam machinarum, quae vi ignis, vel vaporum mouentur*.

Litterae ad d. 1. Menſis Ianuarii 1783. ſub conditionibus conſuetis exſpectantur, praemiumque eſt 100 ioachimicorum ſ. numorum vncialium Ruſſicorum.

Societatis *Bernenſis* oeconomicae quaeſtio, cuius praemium eſt 60 nummorum aureorum, ita ſe habet: *quales vapores, qui per fermentationem rerum vegetabilium naſcuntur, incendi poſſunt, quique fit, vt naſcantur atque incendi queant?*

Commentarii, perinde eſt, vtrum lingua Latina, Gallica, Germanica, Italica aut Anglica conſcribantur, at vero ante exitum anni 1782 ad Cl. HALLERVM mittendi ſunt, vt anno 1783. diiudicari, et a. 1784. publice proponi Societatis de illis iudicium poſſit.

IO. INGENHOUSS inter membra Academiae ſcientiarum *Manhemenſis* receptus eſt.

ADOLPH. MURRAY, Anatom. et Chirurgiae in Vpſalienſi Academia Profeſſor, inter Socios Academiae Regiae ſcientiarum *Holmienſis* eſt relatus.

C. G. GRVNER, inter membra liberae Societatis oeconomicae *Ruſſicae* eſt receptus, medica autem *Pariſienſis* Societas eum ſibi litterarum commerciis familiarem elegit.

Regiae Societatis medicae *Pariſienſis* praeſes, poſt obitum LIEUTAUDII, factus eſt IO. FR. MAR.

DE

DE LA SONE. Vicarius huius Societatis praeſes eſt ANN. CAR. LORRY, directoris autem munus in ſe STEPH. LVDOV. GEOFFROY ſuſcepit.

Francofurti ad Viadrum quae floret Regia Societas ad incrementum ſcientiarum et artium directa Cll. CRELLIVM et POTTIVM in Sodalium ſuorum honoris cauſa adſcriptorum numerum cooptauit.

I. R. FORSTERVS, Profeſſor in Academia Halenſi, ab Academia Regia ſcientiarum et bonarum litterarum *Neapolitana* inter Socios extraneos primae claſſi adſcriptos receptus eſt.

EVGEN. IO. CHR. ESPER, naturalem hiſtoriam in Academia Erlangenſi docens, inter membra Societatis naturae ſcrutatorum *Berolinenſis* eſt relatus.

CAR. CASP. SIEBOLD *), Chirurgiae in Academia Herbipolitana Profeſſor, Archiater atque Conſiliarius Principis Epiſcopi Herbipolitani, inter extraneos Academiae Regiae Chirurgorum *Pariſinae* Socios eſt cooptatus.

Cl. MAX. STOLL Societatis *Hafnienſis* Socius eſt electus.

HENR. CALLISEN, Med. Doctor, Anatomiae et Chirurgiae in Vniuerſitate Hafnienſi Profeſſor, Societatis Regiae ſcientiarum *Hafnienſis* Socius ordinarius factus eſt.

Societas medica *Pariſienſis* in ſolemni conſeſſu d. XVII. Menſ. Nouembr. CIƆIƆCCLXXX. CHABERTVM,

BERTVM,

*) v. paulo infra.

BERTVS, Scholarum Regiarum Francogallicarum, in quibus veterinaria ars docetur, Directorem et Inſpectorem inter eos, quibus cum per litteras commercium habet, recepit.

Collegii medici *Holmienſis* Aſſeſſor, mortuo DARELLI, conſtitutus eſt Cl. SPARSCHUCH, Med. Doctor.

Sereniſſimi Ducis Saxo-Vinarienſis et Iſenacenſis Medicus Aulicus conſtitutus eſt IVST. CHRIST. LODERVS, Anatom. et Chirurg. Profeſſor in Academia, quae *Ienae* floret.

WALTH. VAN DOEVEREN, Med. apud Leidenſes Profeſſor, Sereniſſimi Principis Arauſionenſis Archiatri prouinciam in ſe ſuſcepit.

WILH. FRID. CAPPEL, Anatomiae apud Helmſtadienſes Ordinarius Profeſſor, Aulicus Conſiliarius factus eſt.

CHR. FRID. IAEGER, Medic. apud Tubingenſes hactenus Profeſſor, Academia relicta, Aulam nuper adiit, vt Sereniſſimi Ducis Würtembergici ſanitatem curaret.

I. D. EBERTVS, Med. Doctor, Profeſſionem chemiae in Collegio *Carolino Caſſellano* obtinuit, ſimulque Sereniſſimi Principis medicus eſt conſtitutus.

IOH. FRID. STROHMEYER, Med. Doct. et Prof. Extraord. Poliater *Gottingenſis* factus eſt.

CAR. HENR. KOESTLIN, Phil. et Med Doctor, Chemiam et Hiſtoriam naturalem profitendi munus in Academia militari *Stutgardiana* nuper obtinuit.

C. G. HAGEN, Med. Doctor et pharmacopoeus Aulicus, medicae artis extra ordinem docendae provinciam *Regiomonti* in se suscepit.

B. CHR. OTTO, Collegii med. Gryphiswaldensis hactenus Assessor et Facultatis Med. Adiunctus, nuper munus naturalem historiam, oeconomiam et botanicen *Gryphiswaldae* tradendi primus obtinuit.

CHR. A. LANGGVTH, Med. Doct. obtinuit nuper medicinam extra ordinem in Vniuersitate *Vitebergensi* docendi prouinciam.

S. A. D. TISSOT Lausanna nuper Ticinum a IOSEPHO II. Augustissimo Germaniae Imperatore euocatus fuit, vt medicinam publice docendi munus in se susciperet.

GE. FORSTERVS, IOH. REINH. Fil. naturalium rerum Doctor publice constitutus est *Cassellis*.

Coloniae Agrippinae MATTH. IOS. MEYER munus medicae praxeos profitendae obtinuit, et FR. STEPH. SCHUIRMANN in locum b. REINERI D'HOME, botanices Professoris, suffectus est.

Cl. NICOL. DALBERG, Archiater Regis Suecorum, Consiliarius Montanisticus nominatus est, atque in eius locum successit Cl. ANT. HOFMANN, qui hactenus Reginae Viduae Archiater erat.

IO. KRAAK, Med. Doct. et artis obstetriciae Professor Holmiensis, Academiae valedixit, eique successit Cl. AD. FR. WEDENBERG: munus autem Adiuncti in arte obstetricia Cl. ALM, Med. Doct. occupauit.

Cl.

Cl. HUNZOWSKY est Chirurgiae Professor nosocomii militaris, quod *Viennae* est, nominatus.

IOH. GE. FR. FRANZ, Phil. et Med. Doct. nactus est in Academia *Lipsiensi* professionem rei medicae extraordinariam, cuius adeundae causa more maiorum scripsit prolusionem *de medicorum legibus metricis*, habuitque orationem *de ieiuniis rite temperandis*, d. 23. Mart. 1782.

Cl. SILBERLING praeest scholae obstetricum, quae nuper in nosocomio militari *Argentoratensi* est condita.

Turici proxime nouum Medico-chirurgicum Institutum inchoabitur, in quo Cl. IOH. CASP. HIRZEL, Med. Doct. Historiam naturalem et Praxin Clinicam docebit.

Anglipoli Laboratorium chemicum a. CIↃIↃCCLXXX. aedificandum, egregiisque instrumentis adornandum, curatum est, cuius Director est Cl. ROUSSEAU in Eadem Academia Chemiae Professor.

Cracouiae theatrum funeribus dissecandis designatum nuper exstructum est, et propediem chemicum laboratorium aedificandum curabitur.

In memoriam symphyseos ossium pubis in difficili partu sectionis nuper institutae nummus excusus est, in quo verba leguntur haec:

ANN. 1768.
SECT. SYMPH. PVBIS
INVEN. PROP.
ANN. 1777.
FEC. FELICIT.
M. SIGAULD. D. M. P.
IUVIT
M. ALPHONS. LEROY
D. M. P.

Mortui ſunt.

Cl. P. TABARRANI, Anatom. Profeſſor, d. v. April. CICIƆCCLXXIX. *Senis.*

NIC. AVELANVS, Anatom. in Aboenſi Academia Profeſſor, menſe Ianuario CIƆIƆCCLXXX. triceſimo primo aetatis anno, *Aboae.*

IO. H. LANGE, Med. Doct. et Poliater Luneburg. d. x. Nouembris CIƆIƆCCLXXIX.

Menſe februario CIƆIƆCCLXXX. IO. IAC. BELLETÉTE, Medici Ordinis quondam Decanus, *Pariſiis.*

FR. CHR. STRUVE, Daniae Regi a conſiliis iuſtitiae et medicinae in Academia Chilonienſi Profeſſor ordinar. d. XX. menſ. Iul. CIƆIƆCCLXXX. anno aetatis ſexageſimo tertio.

I. I. FERRY, Principis regnantis Haſſiae medicus, d. XXI. menſ. Octobr. eiusd. anni, *Caſſellis.*

C. H. BOETTGER, Med. Doct. botanices et artis obſtetriciae Profeſſor, medicique Collegii Aſſeſſor, quadrageſimo quarto aetatis anno, *ibidem.*

CAR. PRIZIER, cameralium et metallicarum rerum Profeſſor, *ibidem.*

ANDR. LEVRET, celebris obſtetricius medicus, ſeptuageſimo ſeptimo aetatis anno, *Pariſiis.*

DAV. MACBRIDE, medicus celeberrimus, *Dublini.*

IO. RVTHERFORD, praxeos medicae in Academia Edinburgenſi Profeſſor emeritus haud ita pridem.

CHR. PH. HERWIG, Archiater et Conſiliarius Hohenloha - Waldenburgicus ineunte anno CIƆIƆCCLXXXI, *Oehringae.*

D. IO. ANT. GUILDENSTAEDT, Natur. hiſtor. Profeſſor, Academ. Petropol. Imper. Scient. aliarumque ſocietatum ſodalis, d. XXIII. menſ. Mart. CIƆIƆCCLXXXI. triceſimo tertio aetatis anno, *Petropoli.*

IOS. DU FRESNE DE FRANCHEVILLE, Conſiliarius Aulicus, et Academiae Nat. Curioſ. atque Socie-

Societatis Regiae Scient. Berolinensis Sodalis, d. IX. Maii CIↃIↃCCLXXXI. apoplexia, *Berolini.*

Augustae Taurinorum, mense Maio CIↃIↃCCLXXXI. Pat. IO. BAPT. BECCARIA, Histor. Nat. Professor.

Lutetiae Parisiorum d. X. Iul. CIↃIↃCCLXXXI. anno aetatis septuagesimo nono IO. DE BADILHAC Frater COME dictus, celebris chirurgus.

Eiusdem mensis d. XXIX. eodemque anno *Tubingae* sexagesimo octauo aetatis anno IO. KIES, Physices et Mathematices Professor.

I. I. REICHARD, Med. Doct. nosodochii Senkenbergiani medicus et horti medici praefectus d. XXI. Ian. CIↃIↃCCLXXXII. tricesimo nono aetatis suae anno, *Francofurti ad Moenum.*

XXIII.

Continuatio indicis scriptorum physico-medicorum, quae anno 1777 prodierunt.

I. G. TENNER de organi olfactus differentia, Lips. 8. (*Auctorum obseruata, quae de hoc organo in variis animantibus instituta sunt, recensuit Cl. Auctor, vt, quid etiamnum obseruandum sit, facilius constet.*)

Sendschreiben an den berühmten Herrn Prof. RICHTER *in Göttingen die neuerfundenen Katheter aus Resina elastica betreffend, von* I. C. A. THEDEN, *Berlin* 8. (de hac resina v. paulo supra.)

Progrès ulterieurs de la Chirurgie, ou Remarques & Observations de Mr. THEDEN. Ouvrage traduit par Mr. CHAYRON, Chir. maj. à Paris 8.

F. E. THEIN diss. de infanticidio, eiusque variis signis, Herbipol. 4.

THIERY ergo perspirationi et sudori ceterae excretiones vicariae. Resp. *Tessier*, à Paris.

GEORG. BART. TIMMERMANN diss. de emphysemate artificiali, Giessae 4.

Die Gesundheit der Menschen und von der Oekonomie des Leibes beyderley Geschlechts von WILH. TISSOT, *Strasb.* 8. (Verus huius et duorum sequentium librorum Auctor minime est Cl. TISSOTVS.)

EIVSD. *besondere Entdeckung von der Schönheit der Frauenzimmer, nebst Schönheitsmitteln, dieselbe zu erhalten, s. l.* 8.

EIVSD. *lehrreicher, lustiger und nüzlicher Zeitvertreib für den Bürger und Landmann, nebst einigen Gesundheits- und Krankheitsregeln für den gemeinen Mann, Frf. und Leipzig* 8.

Lehrbegrif der Naturgeschichte, zum ersten Unterrichte entworfen von I. D. TITIVS, *Leipzig* 8.

Witterungslehre für den Feldbau. Eine von der Königl. Societät der Wissenschaften zu Montpellier gekrönte Preisschrift über die für das Jahr 1774 *aufgelegte Frage: Was hat die Witterung für Einfluß auf das Wachsthum der Pflanzen, und was für praktische Folgerungen lassen sich in Rücksicht auf das Wachsthum, aus den verschiedenen bisher gemachten Wetterbeobachtungen ziehen? Von Herrn Abt* IOSEPH TOALDO. *Aus dem Ital. übersezt von* I. G. STEVDEL, *Berlin* 8. (Libri lectu dignissimi diligens versio.)

Nöthige Erinnerung für Aerzte und Kranke, die den Tripper heilen wollen, von I. CL. TODE. *Kopenh.* 8.

EIVSD. *medicinisch-chirurgische Bibliothek, 4ter Band. ib.* 8.

L. TOEL diss. sistens emmenologiam practicam. ib. 4.

IO. WILH. TOETTELMANN diss. de scrophulis et morbis scrophulosis. Gotting. 4.

PITTON VON TOURNEFORT *Beschreibung einer auf königlichen Befehl unternommenen Reise nach der Levante. Aus dem Französischen übersezt. 2ter Band. Nürnb.* 8. *m. K.*

BALTH.

BALTH. LVD. TRALLES vſus opii Pars 2da, Vratislav. 4.

EIVSD. *Vorſtellung, daß der aus der Medicin von der Immaterialität der menſchlichen Seele hergenommene Beweis höchſt richtig und gültig ſey, ib.* 8.

* * TRECOURT *chirurgiſche Abhandlungen und Wahrnehmungen. Aus dem Franzöſiſchen überſezt. Leipzig* 8.

DAN. WILH. TRILLERI de diuerſa dulcedinis ſignificatione ab HIPPOCRATE acute obſeruata. Viteb. 4.

EIVSD. diſſ. de dulcedine aegrotorum amari plerumque euentus praenuncia, ib. 4.

EIVSD. diſſ. de odore medici. Reſp. *C. L. E. Groeſſet*, ib. 4.

S. G. VOGEL *medieiniſch - praktiſche Beobachtungen, nebſt Anhang einiger kurzen Bemerkungen vermiſchten Inhalts, Göttingen* 8.

Reiſen nach dem Rieſengebürge von TOBIAS VOLKMAR, *Bunzlau* 8.

ALEXAND. VOLTA *Beſchreibung einer neuen elektriſchen Geräthſchaft, Elektrophor genannt. Aus dem Italieniſchen der* Scelta di Opuſcoli intereſſanti 1775. in Milano *überſezt, Prag* 8.

VOLTELEN de ſeptenni apoſitia. (v. *comm. noſtr. Vol. XXII. p.* 547.)

Mémoire qui a remporté le prix, au jugement de l'Academie de Dijon le 28 Aout 1776, ſur la quéſtion propoſée en ces termes: Determiner quelles ſont les maladies dans lesquelles la médecine agiſſante eſt préférable à l'expectante, & à quels ſignes le Médécin reconnoit, qu'il doit agir, ou reſter dans l'inaction en attendant le moment favorable pour placer les remédes? Par Mr. VOULLONNE, Docteur en Med. &c. à Avignon 8.

I. G. WALDINS *Beobachtungen eines auſerordentlichen Regenbogens. Rothenburg an der Fulda* 8.

I. G. WALTER *myologiſches Handbuch zum Gebrauch dererjenigen, die ſich in der Zergliederungskunſt üben auf dem anatomiſchen Theater zu Berlin. Berlin* 8.

EIVSD. *Geſchichte einer Frau, die in ihrem Unterleibe ein verhärtetes Kind 22 Jahre getragen hat. ib.* 8. *mit Kupf.*

A modern ſyſtem of natural hiſtory: containing accurate deſcriptions and faithful hiſtories of animals, vegetables and minerals: together with their properties and various uſes in medicines, mechanic &c. Illuſtrated with copper plates. By the Rev. SAMVEL WORD, and others. 12.

An examination of a charge brought againſt inoculation, by DE HAEN, RAST, DIMSDALE and other witers. By JOHN WATTKINSON. 8.

G. E. WEBERS *vollſtändige Auszüge aus den neueſten Diſſertationen über die Naturlehre, Arzneywiſſenſchaft und alle Theile derſelben, 3ter Band, Bremen* 8.

I. H. WEBER ſpicilegium florae Gottingenſis plantas cryptogamicas ſyluarum, inprimis hercynicarum illuſtrans. Goth. 8. c. f. (*Egregias habet obſervationes, plures ſpecies accuratius deſcribit, nec paucas nouas plantarum cryptogamicarum indicat.*)

Anweiſung wie die ſich gegenwärtig in Appolda äuſernde Blatterkrankheit zu behandeln ſey, von D. L. M. WEBER. *Jena* 4.

Grundriß der reinen und angewandten Chemie, zum Gebrauch akademiſcher Vorleſungen von C. E. WEIGEL, *1ſter Band die reine phyſiſche und mediciniſche Chemie. Greifswalde* 8.

Vermiſchte phyſikaliſche Beyträge von F. N. WEISMANTEL. *Leipzig* 8.

CARL FRID. WENZELS *Lehre von der Verwand-*

ſchaft

ſchaft der Körper. Dresden 8. (vid. comm. noſtr. Vol. XXIII. P. I. p. 91.)

FRID. AUG. WEIZ *neue Auszüge aus Diſſertationen für Wundärzte, 6ter und 7ter Band, mit Regiſter über alle Bände. Leipzig* 8.

* * WERNECKS *Vollſtändiger Forſtkalender. Breslau* 8.

IAC. WERNISCHECK ſyſtema medendi naturale. Vindobonae 8.

An appendix to the ſecond edition of WHITES treatiſe on the menagement of pregnant and lying in women. Lond. 8. (v. *comm. noſtr. Vol. XXII. p.* 90.)

Obſervations on Fevers: with an Attempt to prove, that the dangerous Symptoms and fatal Effects, produced by thoſe Diſeaſes, generally happen through a Deficiency in the Materia medica: and propoſitions for preventing thoſe Symptoms and Effects, by a ſafe, eaſy, and immediate Cure. By R. WHITE. 8.

Traité des maladies nerveuſes, hypochondriaques & hyſteriques. Traduction de l' Anglois de Mr. WHYTT. Nouvelle edition, à Paris, 2 Voll. 12.

* * WITT *neueſte Methode den Staar auszuziehen. Neue Auflage. Gieſen* 8.

I. C. WIEGLEBS *hiſtoriſch kritiſche Unterſuchung der Alchemie, oder der eingebildeten Goldmacherkunſt, von ihrem Urſprunge, Fortgange und was von ihr zu halten ſey. Wien* 8.

IO. WILHELM WILDENHAYN diſſ. inaug. de praeceptore medico. Lipſ. 4.

MAVR. VLR. WILLICH de frequenti catarrhorum e primis viis origine. Gotting. 4.

A treatiſe on the forcing of early fruits and the management of hot walls. By WILL. WILSON. 12.

Obſervations on chronick Weakneſs. By THOM. WITHERS. York 8.

Delectus dissertationum medicarum Argentoratensium. Collegit et edidit PHILIPP. LVDOVIC. WITTWER, Vol. I. Norimb. 8.

FRANC. IOS. WOHLLEBEN diss. inaug. de gangraena generatim & in specie de illa, quae est partium externarum a decubitu. Vindobon. 8.

PETR. WOLFS *Versuche über die innere Mischung einiger Mineralien um zu bestimmen, in wie fern durch das Kochsalz und die Vitriolsäure metallische und andre Substanzen vererzet werden können. Aus dem Englischen mit Anmerkungen. Leipzig* 8. (Inest hic tractatus Philosophicarum transactionum Volumin. LXV.)

E. I. WOLF *von den Krankheiten der Juden, seinen Brüdern in Teutschland gewidmet. Mannheim* 8.

Cases medical, chirurgical and anatomical, with Observations of selected and translated into English from the History and Memoirs of the Royal Academie of Sciences at Paris. From the Year 1666 to the present Time. By LOFTVS WOOD, M. D. Vol. I. Lond. 8.

HENR. AVG. WRISBERG obseruationes anatomicae de quinto pare neruorum encephali et de neruis, qui ex eodem duram matrem ingredi falso dicuntur. Gotting. 4. c. f.

C. E. WÜNSCH diss. inaug. de auris humanae internae proprietatibus et vitiis quibusdam. Lips. 4.

ZIMMERMANN specimen zoologiae geographicae. (v. *comm. nostr. Vol. XXII. p.* 607.)

ZIMMERMANN *von der Erfahrung in der Arzneykunst.* (Noua editio, primam v. comm. nostr. Vol. XIII. p. 475.)

IO. FRID. ZÜCKERT *von den Speisen aus dem Thierreich, oder erste Fortsetzung seiner Abhandlung von den Nahrungsmitteln. Berlin* 8.

Contenta

Contenta in hac parte.

INDEX.

INDEX.

A.

Astrono-

B.

G.

Her-

I.

K.

L.

M.

Mercu-

Poda-

Q.

R.

S.

Sago,

Tricho-

Ver-

ſcirrhoſi

W.

Z.

EMENDANDA.

P. 9. l. vlt. lege pag. 653. p. 13. lin. 17. animalis lege animales. p. 35. lin. 17. aliquando lege aliquanto. p. 38 lin. 19. post minus dele comma. pag. 54. lin. 5. decimo seculo lege vndecimo seculo exeunte. pag. 55. lin. 15. Anthropologia lege Anthropologio. ibid. lin. 21. illustrari lege illustrare. pag. 65. lin. 2. sexti lege septimi. ibid. lin 3. ipse lege ipsi. pag. 71. lin. 18. ordinanda lege ordinandos. pag. 97. lin. 17. eum lege cum. p. 102. lin. 8. idoneum lege idoneus. pag. 118. lin. 16. allis lege aliis. p. 135. lin. 25. tempore lege tempora. pag. 152. lin. 25. post plantis adde in clauso vase. pag. 159. lin. 17. praemissa lege praemissae. p. 162. lin. 20. dele que. p. 168. lin. 24. sedecim lege sex. p. 192. lin. 25. adeptatum lege adaptatum. p. 208. lin. 24. Pharmacopoeam lege Pharmacopoeum. p. 214 lin. 20. venereae lege bouillae. p. 216. lin. 2. tempora lege tempore. p. 226. lin. 27. Morus lege Mori. p. 260. lin. 4. ferre lege fere. p. 280. lin. 17. salini lege salinis. p. 296. lin. 23. expanditur lege expanduntur. p. 325. lin. penult. A. C. lege N. C. p. 348. lin. 11. Igiter lege Igitur. p. 348. lin. 29. muscorum lege museorum. p. 350. lin. 10. cum lege eum. p. 357. lin. 14. lenes lege leues. p. 362. lin. 27. SCHVRF lege SCHERF. p. 363. lin. 18. lege IOSEPH. FRANCISC. MARIA DE LA SONE. p. 364. lin. 12. addicauerat lege abdicauerat. ibid. lin. 27. eodem mense et anno lege die XXV mens. Decembr CIↃIↃCCLXXX. ibid lin. antep. Romae lege Perusiae. p. 423. lin 2. quam lege quem p. 437 lin 28. *Hochenmeßungen* lege *Hoebeumeßungen*. p. 445. lin vlt. III — IV lege I – IV. p. 448. lin. 9. Fo *bis* Fett lege Fa *bis* Fett. p 481. lin. 11 spiculas lege spicula. p. 483. lin. 30. 1719. lege 1619 p. 499. lin penult. Ruuli lege Riuuli. p. 505 lin. vlt. lege eosque inter calcareos positos format. p. 511. lin. 1. plerisque lege plerique. ibid. lin. 24. vera lege vero. p. 525. lin. 30. est lege esset. p. 608 lin. 32. veletudinem lege valetudinem. p. 623. lin. 23. lege Huius telae initia, auctore KLINKOSCHIO, semifluida sunt. p. 628. lin. 26. lege MICHAËLE. p. 633. lin 2. plebeiae lege plebeiarum. p. 634. lin. 1. lege et herba nicotiana dicitur a NICOTO cet. p. 635. lin. 24. quae lege quas. p. 641. lin 34. qui lege quo globulus plumbeus. p. 643. lin. 1. lege effluebat. ibid. lin. 18. lege effectibus. p. 645. lin. 5. quae lege qui. p. 648. not. **) *Reisenden* lege *Kreisenden*. p. 651. lin. 1. synchondrotomiae lege synchondrotomiam. p. 654. lin. 25. euaderetur lege euaderet. p. 655. lin. 31. HALLERVS adde not. Opp. min. T I. p. 40. p. 659. lin. 6. montes lege montis. p. 690. lin. 11. lege quinque tentatum. p. 697. lin. vlt. post ammoniacum adde Polychrestum, Sedatiuum HOMBERGII et reli- p. 699. dele primam lineam. ibid. lin 15. lege animalis. p. 701. lin. 14. lege frobenianum. ibid. lin. 30. lege essentialibus. 730. lin. 30. Socios lege Socius.